

MARTA ALUPULUI RUS

Soporul de Câmpie

MARTA ALUPULUI RUS

Soporul de Câmpie

CAPRICCIO
Piatra Neamț
2012

Tehnoredactare : C.H.Alupului Rus

Consilier editorial: C. H. Alupului Rus

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ALUPULUI- RUS , MARTA

Soporul de Câmpie: monografie folclorică

Marta Alupului Rus –Piatra Neamț: Capriccio 2012-10-16

Bibl.

Index

ISBN 978-606-92873-4-7

39 (498 Soporul de Câmpie)

Fundația culturală VACANȚE MUZICALE LA
PIATRA NEAMȚ

Editura CAPRICCIO

Director: Constantin Horia Alupului Rus

Tel: 0040 726 106 181;

e-mail: vacantemuzicale@gmail.com

Lui Sia și Maricica

Cu dragoste și recunoștință

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Prof. Constantin Horia Alupului Rus

UN DEMERS NECESAR

În 2013 se împlinesc 800 de ani de la atestarea Soporului de Câmpie. Un sat care, îmbrățișat de dealurile „somnoroase” („sopor” în latină înseamnă „a dormi”) de la care își trage și numele, a fost martor al unei istorii multimilenare a culturii daco-romane într-o provincie, Transilvania, atât de râvnită – în decursul timpurilor de toate imperiile europene trecute, prezente și viitoare.

Lucrarea reflectă constrângerile anului și epocii în care a fost scrisă, 1969. Dar, totodată, și, mai ales, deschiderea pe care o aduce modelul „monografiei” inspirată de școala lui Dimitrie Gusti, dar și a „școlii filologice” de la Universitatea Babeș Bolyai din Cluj Napoca, școală reprezentată cu strălucire de folcloristul Dumitru Pop, profesorul universitar îndrumătorul acestei teze de licență.

Am hotărât să public lucrarea nu numai pentru că autoarea mi-a fost tovarășă de viață timp de 35 de ani. Ci, pentru că reprezintă o valoroasă contribuție la cunoașterea unei comunități a cărei istorie își găsește rădăcinile în însăși rădăcinile poporului român. Dar, ceea ce a declanșat procesul de publicare a fost faptul că dacă „tastezi”, pe internet, „Soporul de Câmpie” te vei izbi de lipsa de informații. O lipsă inacceptabilă pentru această localitate în care s-au scris pagini esențiale pentru istoria României.

Am păstrat, în transcrierea textului, varianta originală, din respect pentru autor dar, mai ales pentru specificul local transmis de ortografia textului. Din aceleași motive am păstrat și organizarea lucrării în toate amănuntele sale.

De aceea consider publicarea lucrării ca un demers necesar și obligatoriu. Pentru cunoașterea unei „vetre” istorice și, în același timp, etno-folclorice reprezentative.

Autoarea și-a iubit nespus, până la moarte, satul și locurile natale. A trăit întotdeauna, indiferent unde s-a aflat, în „cosmologia” creată de Sopor. Și îmi aduc aminte strălucirea ochilor ei când, undeva în sudul Franței, mai la sud de Carcassone, a descoperit o localitate cu același nume. La care s-au adăugat Frata (comuna din care face parte astăzi Soporul de Câmpie) și alte zeci de localități cu denumiri similare celor din România.

Soporul de Câmpie – nu întâmplător spus „de câmpie” – asta însemnând, așa cum spuneam, că în spațiul Europei sunt mai multe „sopor”-uri. Și sunt sigur că toate acestea sunt „temple” ale unei civilizații unice.

CAPITOLUL I - COORDONATE GEOGRAFICE ȘI ISTORICE

Satul Soporul de Câmpie, cândva comună de sine stătătoare, aparține azi comunei Frata, județul Cluj. Așezată în centrul Transilvaniei și legată de centre urbane având ca extreme Clujul și Sărmașul, așezarea aceasta a cunoscut o istorie îndelungată și fabuloasă. Dezvoltarea ei continuă, ca număr de locuitori și teritoriu, se datorează legăturilor permanente ce le-a avut și le are cu Turda; Câmpia Turzii și Clujul avantajată fiind în această relație de o șosea asfaltată prin care comunică cu orașele respective.

Soporul de Câmpie avea legături, până nu demult, cu Mociul la ale cărui zile de târg se adunau oamenii din toate satele învecinate, pe o rază de 30-35 de km, ca să-și schimbe produsele după necesități și să-și aleagă chiar și perechea de viață. Dacă adăugăm relațiile comerciale cu Sărmașul și Sărmașelul avem o imagine completă a zonelor din care se alimenta material și spiritual satul. Actualmente, satul, se întinde, teritorial, pe 5 brațe: Hodaia, Sânișaua, Șura, Zăpodea și Șoseaua (în lungul șoselei Câmpia Turzii – Frata). Un sat ramificat în drumuri și cărări, cu case dispuse în nu prea mare disciplină arhitectonică. Casele sătenilor construite din cărămidă, sau mai noile case de piatră, sunt despărțite unele de altele prin grădini, prin curți și garduri de nuiete sau prin vechile și tradiționalele palanturi.

Astăzi, satul e electrificat aproape în întregime, are gaz metan din 1950, este deservit de un punct farmaceutic și de mașină spre Turda – Cluj din oră în oră. Sfatul

Popular și dispensarul s-au mutat în comuna de reședință, Frata.

Ocupațiile sătenilor țin de natura solului. În primul rând nu se găsește nici o bogăție a subsolului. S-au făcut foraje pentru petrol dar fără rezultate. Gazul se aduce de la Sărmășel. Ca sol, predomină cernoziomul și podzolicul, ca atare se cultivă porumb, grâu, cartofi, sfeclă, floarea soarelui pe solul cernoziom și viță de vie pe cel podzolic. Mai există „răturile” din care se scoate nutrețul vitelor și pășunile mari Hodaia și Sânișeua, pășuni în devălmășie pentru oile și vitele satului. Înspre Aruncuta străjuiește satul o pădure străveche, loc pentru „partizani”, hoți în accepția soporenilor. În general soporeni sunt agricultorii, se simt bine doar cu boii la arat sau la cules pe brumă. Ca relief, satul e așezat pe o vale înconjurat de dealuri fertile. Apă mare nu trece prin sat. Sunt însă o mulțime de pâraie care ajută la creșterea ierburilor pe râț, pârâul cel mare tăind satul în două, de asemenea răturile, servindu-le cu umezeală.

În urma săpăturilor arheologice efectuate de un colectiv al muzeului din Turda, în anii 1955-1959, la Soporul de Câmpie au fost scoase la iveală interesante descoperiri arheologice. Studiindu-se inventarul celor 163 morminte descoperite s-a ajuns la concluzia că cimitirul găsit pe teritoriul comunei Sopor, în partea numită Cuntinit, a început să fie folosit din prima jumătate a secolului II e.n. și până la sfârșitul ocupației romane în Dacia. În această perioadă băștinașii conviețuiau cu romanii, conviețuire dovedită de amestecul de ceramică dacică și romană găsită în morminte. Localnicii și-au păstrat obiceiurile strămoșești, dovadă înmormântarea capetelor de copii separate de corp, obicei întâlnit și la

tracii din Balcani în secolele III-IV e.n., cu care dacii se înrudeau, dar și la dacii necolonizați care trăiau în podișul moldovenesc central. Alături de obiceiurile vechi localnicii au preluat elemente de cultură romană. Astfel, alături de morminte de incinerare s-au găsit morminte de urnă sau în casetă de piatră așezată în urnă, obicei roman.

În această perioadă istorică sătenii de pe Continit se ocupau cu vânătoria (în morminte s-au găsit cuțite de vânătoare) și cu olăritul fiind atestate aici vase de lut locale și grosolan lucrate alături de urne roșii, brune și roșcate, de calitate superioară, romane. Se ocupau și cu agricultura.

După retragerea armatelor romane în Soporul de Câmpie viața continua să-și desfășoare evenimentele. Se instaurează o perioadă de liniște și acalmie, perioadă reprezentată de bordeiele prefeudale, descoperite cu prilejul aceluiași săpături arheologice. Aceste bordeie descoperite în incinta cimitirului roman ne duc la concluzia continuității populației pe aceste meleaguri. S-au găsit în aceste bordeie oase de animale domestice, greutăți de lut ars de la războaiele de țesut dovadă că populația trăia liniștită, netulburată de migrații. Bordeiele au fost datate ce prefeudale datorită inventarului lor care cuprindea 2 pinteni de fier feudali, o cheie, un obol de argint de-al regelui maghiar Ludovic I (1342-1383). Faptul că aceste bordeie sunt puține la număr, că se află într-o regiune retrasă și că nu prezintă piese specifice popoarelor migratoare ne duce la concluzia că populația așezată pe locul vechiului cimitir era băștinase dar pierduse cunoașterea importanței acestui loc.

Satul a fost scuturat de migrația barbarilor, dar în mică măsură. S-a descoperit un mormânt scitic între Sopor

și Frata, în 1944, care conținea un vârf de lance și vârfuri de săgeți din fier și os. Satul nu se întindea însă atunci până la extremitatea ce-l leagă astăzi de Frata și s-ar putea ca migratorii, deși trecând pe aceste locuri să nu atingă locul numit Continit care atunci era inima și viitorul Soporului.

Atestat în 1213 satul se numea „Villa Zupur” adică formă cu suprafețe mari de pământ pe care se practica agricultura pentru întreținerea legiunilor romane, a V-a Macedonica și a XIII-a Gemina. De acum satul acesta va participa mai mult sau mai puțin la însuflețirea și îmbogățirea istoriei. Va fi amintit în 1332 aparținând de arhidieconatul de Cojocna, în 1333 făcând parte din Arhidieconatul de Turda și numindu-se Zumpur. În 1440 se numea Zopor, în 1478 Zoopor, în 1733 Szopor, între 1760 – 1762 Mezo Szopor, în 1850 Mezoszopor, în 1854 Szopor, iar în 1860 Sopor.

De la cele câteva bordeie în prefeudalism s-a ajuns în 1733 la 25 de familii de soporeni cu aproximativ 125 membri iar azi la aproape 2.000 de locuitori. De la început cunoscuți ca ortodocși în anul 1733, prin presiune și forță, satul a fost trecut la greco-catolicism. E amintit astfel de către Inochentiu Klein ca sat valah în întregime unit. E de presupus că populația s-a opus catolicizării dar mișcări de masă nu se cunosc, posibil datorită numărului redus de locuitori. Astăzi s-a revenit la credința ortodoxă, există în sat o singură biserică ce nu reprezintă un monument de artă. Ca ocupație de bază soporeni au moștenit strămoșeasca agricultură și strămoșeștile meșteșuguri. Sunt printre ei zidari, croitori, zugravi, fierari etc. Vitele se cresc în număr redus, fiecare familie având o vacă, câteva oi și uneori nici atât. Se cresc însă la comun prin C.A.P.

vite porci, găini ocupația de bază rămânând însă agricultura. Este uitat total meșteșugul olăritului, țiganii doar și românii săraci mai fac, din când în când, „văioage” sub Coasta lui Deji. Din care fac cărămidă arsă și apoi e folosită la construcții. În zilele de iarnă femeile pun război, fiind deosebit de iscusite în această îndeletnicire și având fantezie, întotdeauna, bogată. De asemenea, fac cusături complicate și sunt gospodine renumite. Meșteșugul războiului e o ocupație veche în Sopor și se transmite din generație în generație, de la mamă la fiică și nepoată. Deși legați direct de centrele urbane apropiate satul are o așezare deosebită, se întinde mai mult spre „hotare” decât spre șosea, fapt ce i-a adus multe neajunsuri culturale. Până nu demult, școala avea 4 clase elementare, copiii fiind nevoiți să treacă în comunele învecinate pentru a-și termina ciclul elementar. Astăzi școala are 8 clase, unele din ele sunt paralele și sunt frecventate de toți copiii de vârstă școlară, fără excepție. Nu se vorbește de nici un fel de dascăl rămas în amintirea sătenilor. De fapt și astăzi cadrele didactice sunt niște personalități „liniștite”, iar activitatea căminului cultural este modestă.

Soporul de Câmpie așezat, inițial, în lungul șoselei ce duce de la Turda la Frata s-a ramificat astăzi și s-a extins comunicând astfel cu satele învecinate: Frata, Siacob (Iacobeni), Iuriu de Câmpie, Ceanul Mare și Aroncuta, sate cu care Soporul are puternice relații de înrudire, fie prin căsătoria diferiților membri ai colectivității, fie prin schimburi de „hotare”.

CAPITOLUL II - TOPONIMIE ȘI CULTURĂ MATERIALĂ

Încercând o explicație a toponimicelor din Sopor ajungem la concluzia că imaginația acestor oameni a stat totdeauna sub semnul concretului și realului. Oamenii își denumesc locurile în funcție de evenimentele petrecute pe locurile respective sau legate de diferite întâmplări. În general, numele hotarelor sunt explicate prin real, rar intervenind fantasticul. Soporul e o rețea de dealuri mărunte și văi tăiate de câmpuri largi și verzi, fiecare câmp cu numele lui dat de cine știe ce inteligență rămasă anonimă.

Șura - e numită așa pentru că în acest loc groful satului își avea adunate paiele și fânul pentru animale. De atunci locul se numește „șura grofului” sau, pentru rapiditate, șura.

Fântâna lui Grofu – fântână ce există și astăzi situată în mijlocul satului, din care se alimenta curtea grofului. Astăzi, în jurul ei se ține jocul duminical.

Peri – situat pe o suprafață mare de pământ locul acesta era altădată o livadă cu peri ce deservea comerțul grofului din sat. Astăzi, livada nu mai există.

Clejie – înseamnă pământul popii și al bisericii.

Rupturi – i se spune așa pentru că pământul de pe dealul respectiv se rupe spre sat atunci când plouă, producând denivelări de teren.

Zăpodei – nu i se știe explicația. Lumea crede că e un cuvânt ce se referă la pământ bogat, sfânt, miraculos. Pe de altă parte, pământul acesta e bun pentru cultura grâului.

Cisălița – locul are foarte multe izvoare ce se întâlnesc în mlaștini rupte unele de altele de către plante de apă, așa cum zeama de prune (cisălița) e ruptă din când în când de fructul cărnos și fiert. De aici explicația numelui.

Hodaie – înseamnă loc de pășunat. Aici sunt pășunate vitele satului.

Sânișaua – are explicație fabuloasă. Informatoarea Pătraș Anica spunea: „pe dealul numit Sânișaua locuia o fată singură, oamenii credeau că e vrăjitoare. Feciorii care o pețeau o și pățeau, erau tăiați și sângele îl lua și-l puneă într-un butoi din care bea fata ca să-și întărească puterile și frumusețea. Într-o seară, grăbindu-se să vadă ce se întâmplă pe afară, fata răstoarnă butoiul cu sânge care pornește ca o șă și taie dealul în două. De atunci dealul se numește șeaua de sânge, sângeșaua, Sânișaua.

Țăglă – s-au găsit aici diverse resturi de piatră și calcar, materiale de construcții cărora soporeniile le zic țagle (resturi, aruncături). Și pământul e foarte slab, un fel de rest al hotarului.

Găina – e un deal în formă de găină așezată pe ouă. E cea mai înaltă cotă a satului și deseori armata face aici aplicații.

Cripta – e locul cel mai frumos al satului. Actualmente pe el se află clădită școala. Mai demult era locul de îngropare al grofului (oamenii zic că groful și-ar avea mormântul pe locul respectiv).

Groapa căstăilor – se spune despre acest loc că „hunii și tătarii spânzurau acolo oameni „ (informator Constantea Gheorghe a lui Gheorghe). Locul este deci desemnat pentru execuții prin spânzurare. Și astăzi

spânzurătorii i se mai spune în sat „căstăie”. Sau dacă un copil se agață și se joacă prin pomi i se reproșează: „ce, vrei să te sui în căstăi” sau „sui-te în căstăi, că-i vedea tu”.

Spinii – e un teren neproductiv acoperit cu spini și buruieni.

Oarga – nu e altceva decât o groapă uriașă pe care nu se cultivă nimic.

Gurguleu – cuprinde o arhitectonică de dealuri rotunde dispuse simetric. Legenda spune că o fată uriașă care stătea în Sânișaua (poate acea fată frumoasă) s-a supărat pe oile ei și a aruncat cu bolovani să le întoarcă. Bolovani erau așa de mari cât Gurguleu, ba chiar Gurguleu e bolovanul cu care își înturna ea oile.

La răzoare – pământul e foarte bun. Până nu demult o țesătură fină de răzoare care delimitau pământurile săracilor. Astăzi e o singură tarla, dar i se spune tot răzoare în amintirea uriașelor brazde de iarbă ce despărteau pământurile oamenilor și adăposteau șoarecii întregului sat.

Dealul lui Deju – După localnici, numai aici se pot face văioage, că aici locul îi necurat. Și cum țiganii mai fac astăzi văioage, iar ei sunt bănuți că se ocupă și cu răutăți, dealului unde se fac văioage i s-a născut o legendă. Altădată era aici o salcă uriașă în care se arăta dracu sub formă de foc viu. Se zice că aici venea zmeul să-și numere banii. Țiganii fac aici văioage că doar doar părintele lor sufletesc, dracul, s-a îndura de ei și le-a da din comoară. Până una alta, iau banii pentru văioage.

Dealul Bunii – e pământul bunicii cine știe a cărui soporean spiritual.

Arânda Suciului – Un oarecare Suciu Petru a luat în arendă de la groful satului pământul acesta. Din arendaș Suciu a devenit cel mai mare chiabur al regiunii Cluj, până la expropriere.

Dealul Policaii – O văduvă generăleasă a primit pensie pentru soțul mort în război acest hotar al Soporului care de atunci i-a luat numele.

Fântâna ursului – Se zice că un foarte zdravăn om din sat era ciufulit Ursu. Din ce, din ne ce, s-a aruncat în fântână și a murit. Fântânii, de atunci, i se Fântâna Ursului.

Continitul – Nu i se cunoaște explicația. El este însă nucleul din care s-a dezvoltat Soporul de Câmpie. Azi teren de pășunat, Continitul nu prezintă importanță agricolă, dar în urma descoperirilor arheologice este venerat de populație. Mulți au încercat să-și stabilească locuințele în apropierea locului.

Cele mai frumoase explicații le datorează populația Soporului chiar numelui satului. Se zice că într-o noapte de sărbătoare a coborât Dumnezeu cu Sfântul Petru la Sopor dar toată populația era culcată, nu respectau sărbătoarea sfântă. Și atunci Dumnezeu ar fi zis „adormiți rămâneți dară de la fața mea” (informator Jucan Toader). Consultând un dicționar român-latin am găsit explicația: sopor, soporis – adormit, adormită. Deci soporeni erau păgâni, adormiți, insensibili la religia creștină care era popularizată de romani. Asta ar însemna că denumirea satului era din perioada conviețuirii daco-romane de pe teritoriul Contenitului, când băștinașii n-ar fi dorit creștinizarea și rămâneau surzi la insistențele civilizației romane.

Soporeni și astăzi se conformează numelui. Cumpănesc bine înainte de a face un pas, sunt foarte greu de înflăcărat, reținuți și demni poartă sub sprâncene secretul tăcerii lor. Cine știe ce taină poartă fără voie în privire, explicabilă prin condițiile de viață pe care le-au îndurat. Se pare că imediat după retragerea romană satul ar fi încăput pe mâna împăratului maghiar Ludovic I și al acoliților acestuia care au ținut satul în cruntă exploatare. Locuitorii, după cum vom vedea, aveau locuințe „hurube” iar domnii se îngropau în cripte speciale. Satul întreg era aservit unui grof maghiar care a încercat catolicizarea locuitorilor și a reușit, pentru scurtă durată. În perioada de decădere a feudalismului groful s-a ajutat de arendași, ca Suci, de exemplu, care în scurtă vreme va ajunge și el „domn”. Țăranii din Sopor, din daci liberi au ajuns șerbi (bgiriș) la grofu și apoi răscumpărați prin zile muncă, au ajuns țărani liber, săraci. Abia după reforma din 1907 și cea de după primul război mondial oamenii și-au făcut rost de un petec de pământ, unii chiar ca despăgubire pentru moartea în război a capului familiei. De atunci oamenii s-au zbatut să-și mărească fâșia de pământ și să scoată din ea cele de trebuință. Era un dute-vino de îngrijorări până la colectivizare când au devenit stăpâni pe întreg pământul satului.

În devălmășie cu „rumânii” și respectați unii mai mult, alții mai puțin, locuiesc la Sopor și familii de țigani. Aceștia, având aceleași necazuri ca și românii țărani, s-au acomodat felului de trăi al acestora, păstrează aceleași sărbători, obiceiuri și limbă cu a țăranilor noștri, au același mod de viață și folclor. Nu-i deosebește decât culoarea pielii și, uneori, mirosul. Sunt însă puțin mai novatori și

mai primitori de modernism. Un țigan a fost primul deținător al unui radio și al unei mobile la Sopor. Radiouri sunt puține deși satul se află sub puternică influență cinematografică și a radioului, influență exercitată prin căminul cultural. Bătrânilor le repugnă radioul, se încapățânează să creadă în cântecele lor „de pe vremuri” și să creadă cu înverșunare în frumusețea tinereții lor. Tinerii cântă numai ca la radio considerând restul cântecelor „prostești”.

Soporul de Câmpie se transformă sub ochii noștri. Vorbind mereu de ieri și azi ajungem la concluzia că satul se modernizează încet și nu-și uită total vechile preocupări. Astfel poți întâlni în sat oameni care umblă desculți fără să-și facă complexe de sărăcie. Și oameni care, deși bătrâni, umblă încălțați oricum, dar încălțați, și atunci se simt mai puternici, mai cu prestanță. Tot așa și în interioarele lor găsești case căptușite cu mobilă de la oraș și atunci stăpânii sunt deosebit de gravi și plini de importanță. Dar găsești și case ornamentate strămoșește, omul pierzându-se în scuze la adresa interiorului lui. În ceea ce privește arhitectonica, satul are o dezvoltare continuă. Informatorul Jucan Toader, 78 de ani, își amintește cum arăta satul în vremea în care căsătorindu-se a venit din Frata în Sopor.

Și anume erau câteva hurube în centrul de azi al satului în care trăiau în devălmășie oamenii și animalele lor domestice. Unul din oamenii satului chiar astăzi poartă denumirea Hurubanul pentru că multă vreme n-a reușit să-și facă o casă, locuind într-o „hurubă”. Astăzi Soporul mai păstrează asemenea construcții care aparțin unor țigănci bătrâne, precum „huruba” lui Nana. Casele din Sopor sunt

construite în funcție de starea materială a gospodarului. Se construiește din „văioage” și piatră, rareori din cărămidă. Cotețele animalelor se fac din lemn și din nuiiele împletite lipite cu lut. Ținând de natura ocupațiilor multiple casele sunt încadrate într-un complex arhitectonic gospodăresc compus din acareturi de diverse tipuri: cohie, grajd, poiată, șopru, pivniță, fânar, găinar, groapă de pere (cartofi), ocol etc. În general o casă are două camere: casa din-nainte și „cinda”. Casa, spoită în alb și albastru, afișează o modestie și o curățenie exemplară. Mai noile case construite în stil urban au uși și geamuri mari, sunt zugrăvite și sunt privite cu invidie de către ceilalți soporeni. Casele mai vechi au geamuri mici ca doi ochi neliniștiți de om, iar în față prezintă un coridor lung cât casa, așa numitul „târnaț”, în care se poate dormi vara. Fetele preferă chiar să doarmă vara în târnaț nu în casă pentru a nu ști părinții cine o vizitează. Interiorul caselor este deosebit de îngrijit și aranjat. Astfel, în casa de „dinainte” în majoritatea cazurilor întâlnești două paturi de construcție locală sau cumpărate de la Turda pe care femeile, în zilele de sărbători, își descarcă toată zestrea culminând cu perlele înflorate și innumerabile. Restul hainelor gospodinele le țin în „conopei” (canapeaua de factură populară încrustat cu motive florale). Pe pereți întâlnim icoane cu teme religioase, farfurii colorate încadrate de ștergare (blide cu „cingeie” colorate și țesute în casă). Pe jos fața casei e dată cu apă și lut, operație ce se efectuează săptămânal. În casele modernizate nu se găsește nimic pe pereți, eventual poze de familie și păretare țesute sau cusute în casă, uneori luate din târg de la Turda, apoi mobilele de preț modest și bineînțeles covoare țesute în casă, preșuri peste fața cășii

bătută în podele. Se observă o etalare aproape muzeală a lucrurilor, făcându-se uz de foarte mult gust. Ansamblul unei case e organizat, totuși, în funcție de satisfacerea unor cerințe practice și după anume legi stabilite de tradiție. De exemplu, mobilierul principal e dispus pe laturi, patul pe aceeași latură cu vatra iar lavițele, lada de zestre pe celelalte laturi. În colț, lângă ușă, stă „stelajea” (blidar, credenț) pentru vase iar în mijlocul casei stă masa înconjurată de scaune. Patul, masa și lavițele sunt acoperite cu țesături de cânepă, lână sau în albe sau colorate. Pereții sunt spoțiți cu var alb sau pictați. Se atârnă apoi în cuie farfurii cu diverse motive florale, icoane, ștergare și busuioc. Vatra de mult nu mai prezintă caracter arhaic la Sopor pentru că demult oamenii și-au luat sobe pentru a-și putea introduce gazul metan.

Oamenii se îmbracă și astăzi ca întotdeauna. În zilele de sărbători bărbații își îmbracă cioarecii albi de postav țesut în casă, cămașa cu mâneci și cu poale largi cusute cu fir negru pentru bătrâni și în culori vii pentru tinerii feciori. Iarna, peste cămașă își pun „huiuș” iar vara un laibăr din același postav. Pe cap poartă iarna căciulă din piele de miel, de obicei neagră, iar vara clop de paie sau pentru sărbători clop de „păr” cumpărat din târg. În picioare bărbații poartă întotdeauna bocanci. Astăzi și bărbații încep să poarte costume de oraș, dar foarte rar. Femeile sunt însă mai novatoare. Ele au părăsit de mult „zadiile” acestea fiind acum podoabe rare, se iau în ocazii deosebit de solemne. Poartă, în schimb, multe rânduri de poale cusute și cu dantelă apoi o rochie înflorată, cămăși cusute, cămăși cu cipcă. Peste rochie poartă un șurț făcut dintr-un material asortat rochiei. În picioare poartă

„jumătăți” vara și ghete sau cizme iarna. Pe cap femeile poartă basmale, năfrâmi negre pentru bătrâne, albe și colorate pentru tinere. Rezultă de aici o cromatică foarte severă și căutată: alb-negru predomină și exprimă exact modestia, calmul și simplitatea locuitorilor acestui sat. Culorile acestea sunt legi nescrise și respectate cu sfințenie. Astfel dacă o bătrână își ia cumva o culoare deschisă e privită cu ironie. Hainele bătrânelor miros a busuioc, iar a tinerelor a parfum ieftin. Un adevărat cult au soporeni pentru busuioc și măgheran. Aceste flori sunt simbolul curățeniei, virilității (feciorii necăsătoriți poartă până de „măgeran” la clop), apără de boli, sunt cultivate în fața casei, în grădină, sunt puse între haine în ladă, le găsim în cântecele lor de dragoste. Peste tot busuioc și măgeran încadrate în culorile luminii și întunericului, zilei și nopții, vieții și morții: cele două puncte ale existenței umane și cele două culori reprezentative – albul și negrul.

CAPITOLUL III – VIABILITATEA FOLCLORICĂ ÎN SOPORUL DE CÂMPIE

Folclorul este opera nescrisă a vieții spirituale populare. În ea se oglindesc sentimentele și dorințele poporului. În ea sunt împletite gânduri și frumuseți, dureri și bucurii, fapte de viață, noi și vechi care ne ajută în descifrarea spiritualității epocilor. Soporul de Câmpie a fost și este încadrat în liniile unei vieți folclorice bogate. Se întâlnește un fenomen deosebit și anume se cântă și se creează mai mult individual, foarte rar colectivitățile stimulează la veselie. De obicei oamenii când se întâlnesc sunt destul de gravi, chiar și atunci când sunt la nuntă vorbesc despre altfel de lucruri decât de veselie. Tinerii, doar, fac abstracție de orice neajuns și când se întâlnesc la lucru ori la joc „cântă și se veselesc”. Din cauza lipsei de auditoriu multe specii folclorice care-și au stimulentele în colectivitate au dispărut completamente. Nu se știe dacă au existat la Sopor specii care cer cu necesitate un auditoriu, ca de exemplu balada, basmul, legenda dar se găsesc urme ale acestora în alte specii viabile azi. Balada și legenda, de exemplu, s-a liricizat și a trecut în tiparele altor specii fie prin degradare, fie prin contaminare. Prin degradare balada a ajuns în ultima ei fază de involuție sub forma horii. Astfel baladele nuvelistice „Nevasta vândută” și „Nevasta fugită în lume cu pruncu” și care se face hoț apar la Sopor ca hori pe când balada „Mireasa moartă” ajunge colindă iar „Soarele și luna” de asemenea. Prin contaminare „Constantin și Lenuța” va trece în tiparele basmului versificat. Trecerea speciilor epice în tiparele

celor lirice ne-o explicăm prin ocupațiile și tipul de așezare al satului.

După cum am văzut, satul era sub stăpânirea unui grof. Acesta dispunea de tot pământul și de oamenii din sat care, sărăciți, munceau pe moșiile lui. Un om era trimis în pădure, altul să pască turmele de oi, altul cele de porci etc. Deci erau oarecum izolați de sat multă vreme, ei neputând veni seara acasă de la distanțe așa de mari. Nici astăzi oierii și ciurdarii nu vin acasă cu lunile. Stând în singurătate ei își alungau urâtul cu câte un cântec. În această situație individul cântând pentru el, creația respectivă se liricizează în dauna epicului care, neîntrebuințat, se uită. Pe de altă parte, femeile rămase acasă cu foarte multe treburi pe cap nu-și găseau timp pentru povești și eventuale petreceri care să favorizeze audierea unei balade sau basm. Singură toată ziua își horea ei, horea copiilor când îi adormea, horea secerei și sapei când era la lucru. Cu alte cuvinte, nici femeile nu pot dezvolta epicul. Șezători deși existau, și încă cu fast de ritualuri și petreceri, stimulau basmele și horile care prind mei bine la tineret. Femeile stăteau acasă cu copii iar bărbații la lucru. Tipul de așezare al satului de asemenea favorizează dezvoltarea sau uitarea unei specii folclorice. În general satele din Transilvania se întind de-a lungul unei văi până în inima muntelui, casele având între ele distanțe mari ce le separă. În asemenea condiții locuitorii se vedeau foarte rar, nu aveau timp pentru povești și balade. Duminica la joc se grăbeau să se distreze și să ia drumul lung înapoi spre casă. Rămânând mai mult singuri, izolați, se vor dezvolta speciile lirice care nu cer auditoriu ba, mai mult, sunt stimulate de singurătate.

Soporul de Câmpie e un sat care se înscrie într-un astfel de context, tip de sat ce favorizează dezvoltarea liricului. Cele mai frecvente specii folclorice și cele mai viabile sunt horile, descântecurile și colindele. Restul producțiilor sunt puțin reprezentative și sunt călătoare. Se întâlnește acest fenomen și în cadrul horilor. Sub influența uitării sau a gustului pentru frumos se găsesc, de multe ori, asociate părți din cântece diferite, cu totul nou. Astfel „horea” nr.201 cuprinde trei părți provenite prima dintr-un cântec de dor și jale, a doua din cântecul de armată nr 189. Informatorului Constantea Gheorghe i s-a părut mai frumoasă horea în acest aranjament care îi aparține după cum susține. Alte cântece sunt modificate sub influența radioului, influență puternică în ciuda faptului că numărul aparatelor sunt puține.

CAPITOLUL IV – MENTALITATEA ȘI OBICEIURILE , PUNCT DE PLECARE IN FOLCLOR.

Obiceiurile sunt cele care au dezvoltat o bogată viață folclorică. Astfel, de obiceiul colindatului se leagă colinda, mulțămătura și teatrul popular. Obiceiurile sunt însă legate de diferite ocupații și credințe. Dacă omul e agricultor depinde total de bucata lui de pământ și făcea eforturi desperate să și-o păstreze și să fie cât mai darnică cu el și cu familia lui. Pentru a stimula rodnicia pământului omul a ajuns să practice anumite obiceiuri, să împlătească cunună din ultimele spice și s-o poarte prin sat la udat, să-și ureze reciproc belșug de sărbători, să-și ude fetele tinere la Sângiorz. În menținerea acestor obiceiuri și practici o mare importanță revine mentalității populare. Astfel atunci când se credea cu sfințenie în puterea practicilor obiceiurile erau foarte puternice. Când s-a pierdut încrederea în practici obiceiul dispare, așa cum, de exemplu, obiceiul cununii este foarte rar practicat astăzi și se găsesc puțini amatori care să ducă cununa la C.A.P. pentru că sunt luați în râs de către oameni. Se pare că modernizarea satului e în defavoarea acestei practici. Altă dată se țineau în casă icoane făcătoare de bine care apărau casa și, mai ales, copiii, se puneau, în cuie, pe pereți blide colorate și prosoape. Era o adevărată întrecere între femei pentru aranjarea isticalelor. Astăzi se tinde spre sobrietate și eleganță, după „model domnesc”. Tot de o mentalitate primitivă e vorba și atunci când sânt invocate fenomene și forțe ale naturii în scopul ajutorii omului. Curios e faptul că aceste obiceiuri se întâlnesc mai ales în

poezia legată de copilărie. Copii, considerați de către soporeni îngeri până la 11 ani, au datoria să cheme ploaia:

Paparudă, rudă

Vino de ne udă

sau să invoce bunătatea Lunii:

Lună nouă, Lună nouă

Taie pita-n două

Și ne dă și nouă.

De credința oamenilor în forțe necunoscute, nevăzute dar puternice care pot aduce belșug în gospodăria lor se leagă colindatul, practicile de la diferite sărbători, practicile legate de muncile și chiar vrăjile.

SĂRBĂTORI DE IARNĂ

Colindatul se practică la Crăciun și face parte din obiceiurile de iarnă, ocupând locul central în cadrul acestora. Sărbătorită între 24 -25 decembrie această sărbătoare angajează tot satul de la mic la bătrâni ia înfățișarea unui spectacol uriaș regizat de o mână nevăzută. Cetele de colindători se întocmesc în funcție de vârsta colindătorilor. Există astfel cete de copii, cete de tineri (mixte) și cete de căsătoriți. Bătrânii nu umblă la colindat. Colindele se cântă la toate casele în același fel, nu există colinde diferențiate pe vârstă, ocupații. Se colindă la tot gospodarul care primește colindători. Cetele de colindători nu sunt însoțite de instrumentiști, aceștia formând așa numitele cete de țigani, colindă separat și mai ales prin satele vecine. Primii care încep colindatul sunt copiii, lor li se dau daruri (nuci, mere, bomboane) în semn de mulțumire pentru urările făcute. Mai demult li se

dădeau colăcei în formă de covrigi, semn de bogăție. Tinerilor și căsătoriților li se dă vin și mâncare. La casele cu fete mari se întinde jocul (hora). Restul colindatului este urarea deși mulți din oamenii Soporului nu mai știu de ce se colindă, iar alții știu că umblă la colindat pentru preamărirea nopții în care s-a născut Hristos. Urarea din cuprinsul colinzii este înstărită în final prin mulțămitură care în mod direct cere daruri și stimulează dărnicia gospodarului.

Actualmente la Sopor se colindă doar pe motive religioase. Majoritatea colinzilor vorbesc de nașterea și chinurile lui Hristos, de ziua de apoi, de bunătatea lui Hristos, vezi producțiile, din anexe, la nr: 20,22,23,24,30,31.

În discordanță cu motivele religioase din colinzi mulțămintele sunt ironice, spirituale, stârnesc hazul. Am întâlnit însă, păstrate în memoria locuitorilor mai bătrâni ai satului, colinde pe motive laice care se cântau la anumite grupe de gospodari. Astfel colindele de la numerele 1,2,3,4, și 5 (din anexe) se cântau la cei care lucrau pământul, la agricultori. Colindele 6,7,8,9,10,11,16,25 se cântau la păstori, colinda 12 cu variantele 13,14,15 se cântau la căsătoriile nereușite și la care aveau un mort în casă. Balada, devenită colindă, „Soarele și Luna” (nr.17 și 18) se cânta la tinerii hotărâți să se căsătorească. În casele care aveau răniți de război sau morți în război se cânta colinda nr.19. De asemenea colindele erau diferențiate pe grupuri de colindători, existau colinde ale copiilor și ale celor mari. Colinde de copii sunt cele de la numerele 17,17,29. În cadrul colindelor culese de la Soporul de Câmpie se întâlnește

foarte frecvent fenomenul contaminării. Sunt excluse din discuție colindele religioase care nu prezintă acest fenomen. Astfel colindele pentru agricultori prezintă construcție de cântec de vrajă. De exemplu (varianta nr.1):

Holda u-am gătat
Zunzuri m-au luat
Maica s-o plecat
În jos pe rătorele
După lecurele
Hai maică-napoi
Leacul l-am aflat
Tri scânduri de brad
Șaptezeci de cuie
În pământ mă puie.

sau varianta nr.2

Hai maică- napoie
C-a gășât leacu
Jolju și toiagu
Patruzeci de cuie
În pământ să puie.

Colinda aceasta are o arie de răspândire mare, ea fiind întâlnită și în regiunea Sălajului unde are un final asemănător cu vraja. De exemplu din colinda „ Mă luai,luai”:

Hai maică-napoi
C-am gășât leacu
Jolju și toiagu
Și Ioan, săracu.

Colinda 3, cu variantele ei, este un descântec de bogăție, o preamărire a roadelor pământului deși totul e pus pe seama lui Dumnezeu:

Roadă-n grâie le făce
Roadă-n grâie până-n brâie
Săcări până-n susuări
Și ovesă cât de desă
Și-n alașe cât s-or fașe.

Colindele de păstori de odinioară stăteau sub semnul „Mioriței” , întâlnită la Sopor sub denumirea de „Tri păcurăraș (păcurărei) pă munte”. Colinda aceasta, provenită din baladă, păstrează doar motivul resemnării ciobanului în fața morții și dorința lui de a fi îngropat în apropierea turmei și stânei. Nu există nici motivul maicii bătrâne nici al oiței năzdrăvane, aceasta întâlnindu-se în colinda nr.9. Colinda numărul 9 este o interesantă apropiere între un text religios și o veche colindă de belșug cunoscută după cum se vede și la Solop, de fapt la Frata, pentru că informatorul de acolo provine. Dumnezeu este în această colindă un păstor care nu respectă legile proprietății și-și pășunează oile pe fânețele jidovilor cere,drept răzbunare,vor să-l omoare. Intervine miorița năzdrăvană care în loc să-l ajute pe cel amenințat cere ajutor oferind în schimb o „listă de bucate”. În altă variantă (nr.11) Dumnezeu, furios pe jidovi, distruge totul, rămâne doar acea mioară care-și cere iertare și-i oferă darurile ei. Colinda nr.12 provine dintr-o baladă trecută de Amzulescu la categoria „familiale”. Este vorba de „Mireasa moartă cunoscută la Sopor sub denumirea „La Făgădaul Evii”. Colinda este interesantă ca prezentare de ritual și îngrijirea unui mort, apoi ca asemuirea morții

unui tânăr cu o nuntă, se observă relații economice cu străinătatea sau cel puțin se atestă faptul că Soporul avea noțiuni despre înaltele orașe comerciale ale lumii ca Țarigradul (Țâligradul). Colinda se întâlnește sub același titlu și în regiunea Sălajului dovadă că satul acesta se include într-o zonă folclorică foarte vastă ce cuprinde Sălajul și toată partea de sud a Crișanei.

Tot contaminare cu balada și legenda prezintă colinda 18 iar colinda 19 are aspect și tonalitate de cântec de armată. O colindă contaminată cu motive de cântec satiric este cea de la numărul 26, iar una contaminată cu un cântec de leagăn o găsim în varianta de la numărul 31. Colindele vechi prezintă ca refren versuri călătoare, iar cele mai noi au ca refren „Florile dalbe” apoi „Ziorel de ziuă”, foarte rar se întâlnește „Măruș mărgăritar”, „Colindăm doamne,colind”, „Bună sara lui Crăciun”. Mulțămitele sânt de obicei satirice, pline de vervă, uneori obscene și nerușinate, totdeauna însă au un cuvânt prin care dorește celui colindat bogăția și bunăstarea. Alte colinde cer direct plata pentru osteneală (32,33,34). Informatorul Toader Jucan spunea : „mai demult să râde de colinde și să lua gazda după noi cu bota ca să nu colindăm”. Leg această afirmație de acea situație neașteptată ivită în satul dacic sfârșitul ocupației romane. Surzi la insistențele romanilor de a civiliza satul și de a-l creștina soporeni trăiau în continuare în albia obiceiurilor strămoșești, obiceiul colindatului luându-l astfel în derâdere, părându-li-se convertit de romani spre religie. Cu timpul însă obiceiul s-a încetățenit, astăzi e foarte puțin practicat. Colindă doar țigani și copii care mai văd în el un mijloc de a aduna bani, mâncare și dulciuri. Oamenii

„așezați” nu se mai preocupă de colindat ci de viața de dincolo. Pentru a-i stimula cei ce colindă au în repertoriul lor exclusiv colinde religioase. Tinerii nici nu cunosc colindele laice cuprinse în antologie, ele au fost culese, în majoritate, de la informatori bătrâni.

Colindele, prin obiceiul ce le dă viață, aparțin genului dramatic. Avem în vedere fastul cu care se așteaptă colindătorii, costumația acestora, formulele invariabile folosite pentru salut („Bună sara lui Crăciun”), sau cele prin care se acceptă colindatul: „Colindăm ori ne lăsăm?” și răspunsul „Colindați, colindați!”.

Cu toate acestea colinda nu aparține nici unui gen literar, ea este o sumă de elemente de baladă, basm, poezie și superstiție.

Teatrul popular. Tot de Crăciun, dar și de anul nou, se umblă cu „steaua”. „Steaua” este, în exclusivitate, „specialitatea” băieților între 5 – 15 ani. Băieții se întovărășesc câte 3 – 4 la un loc și-și pregătesc „steaua”. Pe o sită aștern o icoană și o înconjoară cu hârtii colorate (creponată). O petrec apoi din casă în casă și-i cântă colinda la stea (vezi numărul 36). Obiceiul foarte nou n-a prins la Sopor, de cele mai multe ori „steaua” este refuzată fiind considerată un lucru păgân.

„**Turca**” umblă și ea prin sat în zilele sărbătorilor de iarnă. Ea este acompaniată de instrumente și aparține cetelor de țigani. La Sopor este foarte puțin admirată probabil pentru că e purtată de țigani, de aceea turca migrează în satele vecine, pentru câștig. Turca e însoțită de poezie scandată pe ritmul a două lemne lovite între ele

și e condusă de o mască deosebit de sugestivă și sinistră: barză, urechi de măgar, piele de oaie etc. Cântecul ce însoțește turca e o repetare la nesfârșit a versurilor:

Ța, ța, ța Mariță, ța
Joacă și nu te uita
Că găzdoaia de-aicea
Pă joc mâncare ți-o da
Ța, ța, ța Mariță, ța...

Turca umblă și la Anul Nou. Tot în seara de anul nou are loc așa numita practică „Vergelul”, seară în care tinerii și tinerele de măritat se adună la o casă și înșiră pe masă farfuriile cu gura în jos sub care se găsesc diferite obiecte ce simbolizează frumusețea, fertilitatea, bunăstarea. Unul dintre tineri care stă de o parte ridică farfuriile și dacă găsește sub ele inel se va căsători, dacă va găsi sare va fi bogat, oglindă, va fi frumos etc. Obiceiul vergelului ține de mentalitatea populară: prin el oamenii încercând să-și afle existența în funcție de cele ce-i va aduce oracolul. Se schimbă farfuriile și trece să-și afle norocul alt tânăr. Sunt puse sub farfuriile și simboluri obscene, satirice și atunci lumea se distrează. Totul se termină cu joc și cu petrecerea fetelor spre casele lor.

„**Plugușorul**”. Obiceiul este foarte rar și nou, cunoscut din școală, prin manualele școlare, de aceea nu este considerat important și nu i se acordă atenție. Astăzi nu primește „plugușorul” decât C.A.P.-ul. Plugușorul, prin decorurile speciale pe care le cere, aparține teatrului popular. Cu el se încheie ciclul sărbătorilor de iarnă.

SĂRBĂTORI DE PRIMĂVARĂ ȘI VARĂ

Locuitorii satului Soporul de Câmpie în afara sărbătorilor de iarnă țin cu sfințenie sărbătorile păgâne numite „sărbători muierești”. Dintre acestea mai importante sunt:

- 1 martie, Dochia, zi în care „își țipă baba cojoacele”. În ziua aceasta nu e bine să te pui rău cu baba pentru că astfel tot anul „vremuiește”.
- 9 martie, 40 de Mucenici. În această zi „bat sfinții cu ciocanele ca să crească iarba” (informator Maria Pătraș a lui Ion).
- 25 martie, trece vulpea peste gheață. Cu alte cuvinte e „ziua vulpii”, zi respectată de soporeni ca vulpea să nu le mănânce găinile.

Cu o săptămână înainte de Paște se serbează „**Floriile**” când întreg soporul lucrează în cimitir la curățirea și îngrijirea mormintelor. Tot în seara de Florii se pun mâțișoare la morminte și la biserică. Vin apoi Pastile, amestec de păgânism și creștinism, de teatru și poezie, care ține, alături de timpul splendid al acestor zile, satul întreg în sărbătoare și beatitudine. După ce satul întreg a asistat la Înviere o noapte întreagă și o dimineață, se iese în „țânțârim” și se ciocnesc ouă roșii, se fac vizite pe la morminte, deși rareori soporeni îi cunosc mormintele celor apropiați. Mormintele mai noi se cunosc pentru că au cruce dar cele mai vechi nu sunt însemnate, se bănuiesc doar, astfel că locuitorii satului plâng în devălmășie morții din țânțirim. Altă sărbătoare e **Sângiorzul**. Serbat la 23 aprilie Sângiorzul deschide sărbătorile de primăvară și vară, fiind sărbătoare păgână

pentru care s-a suprapus sărbătoarea religioasă în cinstea Sfântului Gheorghe. În seara premergătoare se „strigă-n deal”. Flăcăii de pe deal dialoghează cu alții, din alt deal care pun sub semnul justiției locale toate incidentele de peste anȘ o fată a căzut în joc, alta n-a spălat hainele, alta a făcut pâinea necoaptă etc. Desigur cei vizați vor fi priviți de la înălțime iar altă dată nu-și vor mai permite asemenea greșeli. De cum se face ziuă băieții, judecători ai satului, merg pe la casele cu fete mari și le udă cu gălețile de apă. De multe ori fetele se ascund dar băieții trebuie să le găsească neapărat și să le ude. Dacă întrebi de ce udă fetele, soporeni știi doar că „așa e obiceiul”, obicei ce simbolizează un rit al fertilității și rodniciei, simbolizat prin udarea fetelor tinere.

Amestec de păgânism și religie stă și la baza următoarelor sărbători: 14 iunie **Sănnicoară** – zi în care se împreună oile; 23-24 iunie **Rusaliile** ; 30 iunie **Gherman de gheață** – se serbează ziua pentru a feri semănăturile de grindină; 20 iulie **Sf. Ilie** – pentru a feri oamenii de fulgere; 22 iulie **Foca** – pentru a fi ferit avutul de foc; 27 iulie, **Pantelimon**.

Predomină însă obiceiurile legate de cultivarea pământului simțite ca sărbători și numite „sărbători ale secerișului”. Din cele mai vechi timpuri oamenii au fost puternic influențați de forțele elementare ale naturii care aveau rol important în viața lor: soarele și ploaia. Astfel seceta prilejuită de dispariția ploii a favorizat apariția obiceiului numit „**Paparudă**”. Atestat de către Dimitrie Cantemir în Moldova, obiceiul se întâlnește și în Transilvania. În Soporul de Câmpie are o circulație redusă, este puțin cunoscut și se practică în exclusivitate

de către copii. Aceștia, când nu plouă, iau o găleată de apă și o aruncă în drum, frământă praful drumului cu picioarele și cântă:

„Paparudă, rudă
Vină de ne udă
Și adă-ne ploile
Ca să crească florile
Să-nverzească grâiele
Grâiele și fetele.

Tot sărbătoarea secerișului e numită și ziua de la jumătatea anului, **„Sânzienele”**. Sânzienele din Transilvania, identificate în obiceiul „drăgaica” din Banat de către T. Pamfile, se practică la Sopor de către fetele tinere. Acestea ies pe câmp unde culeg sânziene, vin acasă cu ele, fac cununite și le aruncă pe casă. Fac atâtea cununi câți membri sunt în familie. Cununa celui care va cădea jos de pe casă prevestește moartea numitului, iar cele care rămân pe casă e un semn că cel desemnat va avea o viață lungă. În afară de aceste sărbători deosebită importanță se acordă terminatului secerișului acesta fiind marcat de obiceiul „cununii”. Cununa se leagă de ceata de lucrători de pe moșiile grofului, astăzi ale C.A.P.-ului. Când se termină tot „hotarul” de secerat, din cele mai frumoase spice se împletește o cunună (o împletește o femeie care se pricepe pentru că împletitura cere măiestrie), se împodobește cu flori și spre seară coboară tot alaiul în sat. Cununa o poartă două fete care vor cânta un cântec, mai demult ritualic, cântec ce astăzi s-a uitat fiind înlocuit cu o improvizație. De-a lungul uliții era obiceiul ca femeile să ude cununa, astăzi, însă, nu se mai respectă ritualul. A uda e termen ,impropriu, acum pentru a li se da de băut.

Inginerul agronom, bonom din fire, deși nu respectă tradițiile le oferă secerătorilor băutură și mâncare. Cântecul cununei e o improvizație de moment, se uită și se recrează. E o compilație de descântece de dragoste, satirice și invective (vezi creațiile 38,39). Informatoarea Măriuca Busuioc își amintea câteva versuri dintr-o „cunună” știută de la bunica sa:

„Frunză verde de alună
Țâpaț apă pă cunună
Că de când m-am apucat
Multă săte am răbdat „

în care s-ar intui un început de prezentare în crescendo a greutăților întâmpinate cu secerișul până la terminarea lui. Mai amintim sărbătorile „Sânta Maria Mare” și „Sânta Maria Mică” ținute pentru coacerea pâinii noi și pentru belșug de struguri, iar în 6 august sărbătoarea intrării în toamnă și în belșug. De acum oamenii adună de pe ogor de toate, începând cu fasolea și sfârșind cu strugurii și cucuruzul. Așteaptă apoi Crăciunul cu bogăție de vin și cu sarmale.

CAPITOLUL V - FOLCLORUL FAMILIAL

Existența, viața noastră terestră, se află cuprinsă între două non-existențe: de unde venim și unde mergem. Sunt două întrebări chinuitoare și rămase fără explicație. Tot ce știm e că de cum se naște omul și până moare e un lung șir de gesturi de natură fie biologică, fie magică pentru autoexplicație. Toate momentele din viața omului au fost însoțite de obiceiuri, de gesturi pentru a se da mai mult fast ideii de existență. Nașterea, căsătoria, moartea deși se pretează vieții izolate, familiale, antrenează adeseori comunitatea întregii localități devenind largi manifestări spectaculoase. Ele marchează trecerea individului de la un moment la altu al vieții sale, trecere ce se face cu risipă de spectacol și credință.

Nașterea. Bucuria prilejuită de nașterea unui copil a dezvoltat o însemnată colecție de practici pentru a feri micuțul de rele. Se cunosc și se practică astăzi foarte puține din aceste obiceiuri. Lehuza era asistată de moașa – „doctorul” satului – care îngâna pe tăcute cântecul de binevenit pe lume copilului. Moașa de la Sopor a murit nelăsând în urmă alte inițiate.

Soarta copilului nu putea fi influențată, după spusa informatoarelor Maria Ciotlăuș și Anica Pătraș, de către ursitoare. Acestea nici nu există după ele, dar putea fi influențată de anumite obiecte ce se puneau în scaldă copilului: flori, bani, grâu. De mare importanță era și gestul aruncării apei din scaldă. O femeie cânta versurile:

„ Mânioasă-s hâdile
Pe mine cu tătile
Și pe maica hâbucioasă

Di ce m-o făcut frumoasă.
Da nu-i vina măicuță
Că-i vina nănășuță
C-o țâpat „ciupa” pe flori
Să fiu dragă la ficiori „

Astăzi obiceiul scaldei este întâlnit mai mult ca pretext pentru petrecere iar rosturile magice ale scaldei au trecut sub tutela bisericii. Astfel Ileana Rus își amintește că imediat ce se năștea un copil „îl dădea la icoane” adică îl închinau ca să-l apere Dumnezeu de Satana. Părinții, îmbrăcați de sărbătoare, puneau pe masă mâncare și așteptau ursitoarele. Acestea nu se știe cum arătau nici cine sunt, dar se știe că ele urează noului născut viață lungă și fericită. Astăzi nu mai există.

La Sopor și în satele vecine e atestată credința în „copil schimbat”. De altfel subiectul din nuvela „Copil schimbat” a lui Pavel Dan circulă în zona respectivă, satul scriitorului fiind în apropiere de Sopor. Copilul dacă nu este îngrijit zilnic timp de 6 săptămâni poate fi pus sub stăpânirea diavolului care face din el copil rău și deformat. Informatoarele Maria Rus și Maria Pătraș a lui Ion afirmau chiar existența unor asemenea cazuri în Soporul de Câmpia. Pentru a feri copilul de asemenea nenorocire e nevoie atenție și îngrijire timp de 6 săptămâni.

Se observă în sat obiceiul de a da copiilor nume de ale bunicilor și părinților, aceasta în semn de respect și pentru a induce în eroare moartea în eventualitatea că aceasta s-a hotărât să viziteze familia respectivă.

Legănatul copilului a fost de atâtea ori stimulul dezlegării baierilor sufletești. Femeile lucrează și leagănă,

își adorm pruncul cu cântece. Cântecele de leagăn are puțină circulație fiind adesea o improvizație:

„Culcă-te puiuțele
Cu măicuța ta
Că măicuța te-a legăna
Lapte din țâță ți-a da
Și în leagăn te-a culca
În leagăn te-a legăna
Și dacă ți-i mai cânta
În brață iar te-a lua „ (nr.40)

Alteori, cântecele de leagăn e plin de poezia sufletului întristat și dornic de libertate exprimând-o pe mama care devine o sclavă a casei și bucătăriei de îndată ce sosesc pe lume copii:

„ Abua cu mama ta
Că mama te-a legăna
Și mare te-a înfățoșa
Înainte codrului
Ca să nu duci dorul lui
Înainte pădurii
Ca să nu duci doru mândrii
Abua bua
Și dormi cu măicuța ta „ (nr.42)

De cele mai multe ori femeile „horesc” în jurul leagănelului, horesc de dor și jale, de înstrăinare, iar uneori colindă chiar. Contaminarea dintre colindă și cântecele de leagăn din colinda nr.31 s-ar explica în felul acesta. Promisiunile făcute pruncului în cântecele de leagăn aduc cu promisiunile din basmul „Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte” a lui Ispirescu. Tot din copilărie și frumusețea ei se leagă jocurile de copii. De cum începe

primăvara și până se lasă zăpada, râturile satului sânt pline de copii dornici de joacă și zbenguială. Jocurile de copii în satul Sopor se împart în două grupe:

1. Jocuri însoțite de melodie și versuri
2. Jocuri lipsite de melodie și versuri.

Din categoria primelor fac parte jocurile:

- de-a bănuțu
- de-a cloșca cu puii
- podul de piatră
- roata

Iar din a doua:

- de-a mîța oarba
- pietricelele
- de-a lapta pă țac
- de-a pitele
- de-ascunselea
- de-a lupul cu oile
- de-a popa cu copii

Prin intermediul școlii copii se mai joacă astăzi :

- țăranul e pe câmp
- pițigaia
- joacă,joacă,joacă fetiță
- coarda

În cadrul acestor jocuri de copii distingem: versuri însoțite de melodie, versuri pentru tragerea la sorți și versuri care însoțesc pur și simplu jocul.

Din prima categorie s-au păstrat doar câteva versuri. E vorba de apariția lunii noi când copiii ieșeau în prag și cereau:

„Lună nouă, lună nouă
Taie pita-n două
Și ne dă și nouă” (nr.300)

Socotite ca specii care au fost create într-un trecut îndepărtat acestora li s-au atribuit rosturi și forțe magice ajutând oameni în lupta împotriva greutăților. În evoluția lor aceste cântece magice au fost preluate de copii, și-au pierdut sensul magic devenind cântece necesare pentru întregirea jocului copiilor. Aceste cântece sunt caracterizate prin invocația ce le stă la bază. Astfel e invocat soarele și luna, animale, plante. De exemplu:

„Buburuză ruză

Unde îi zbură

Acol m-oi însura/mărita. (nr.301)

Este cântat atunci când cineva vrea să știe unde se căsătorește. Cântecele pentru tragerea la sorți sunt executate într-o ritmică exactă, sacadată și au rolul de a elimina jucătorii în vederea selecționării celui care va începe jocul. Cântecele acestea nu sunt însoțite de melodie ci se scandează și cer cu necesitate o anumită gestică, se bazează pe îmbinarea un or silabe și cuvinte fără un anume înțeles dar care intră în metrul sacadat:

„ Unilica,cicilicaa

Doirama, cătărama

Harcu, diacu

Du-te la dracu „ (nr.296)

Alteori, poeziile acestea sunt simple alăturări de cuvinte din limbi străine preluate greșit:

„ Ebeghem,debeghem

Ticon dar

Odăr, fodăr, dumindar

Ai,frai,rus,somar,mogar” (nr.298)

Imaginile din versurile cântate care însoțesc jocul copiilor sunt luate din lumea animală și florală, sunt pline de

gingășie, sunt înclinate spre glumă și satiră. Se simte spiritul de observație, istețimea și atitudinea critică a copilului. De exemplu:

„ Hai Ileană la Poiană
Ileană, Ileană
Să-ți culegi o florică
Ileană, Ileană
Asta una mi-o aleg
Ileană, Ileană
Și cu ea o să-mi petrec
Ileană, Ileană „ (nr. 307)

sau

„ Printre munți și printre văi
Trece o mașină
Și din toate fetele
Tu îmi ești vecină.
Printre munți și printre văi
Trece un motor
Și din toate fetele
După tine mor.
După munți și după brazi
Șade casa noastră
Dar din toate fetele
Tu ești mincinoasă „ (nr.310)

Nunta. Mai bine reprezentată în cadrul vieții folclorice din Sopor este nunta. Prin proporțiile pe care le ia cât și prin conținutul deosebit de bogat și numărul personajelor angajate în desfășurare, nunta e cea mai complexă dintre manifestările noastre artistice. Momentele de tristețe și solemnitate se convertesc în momente de

veselie și petrecere făcând ca faza de trecere de la tineri la căsătoriți să fie privită ca o petrecere și nu ca o tragedie. După descrierea făcută de informatorul Constantea Gheorghe a lui Gheorghe, 57 ani , nunta de la Soporul de Câmpie nu prezintă particularități deosebite față de cea prezentată în tratatul de Istoria literaturii române, vol.I ,pag.37. În ziua căsătoriei mirele și mireasa sunt înconjurați de oameni de-ai casei și ajutați să se îmbrace. Alaiul se formează la mire. Acesta,împreună cu câțiva nuntași, pleacă după nănași și-i duce la el. Și de aici pleacă spre mireasă. Tot timpul nuntașii chiuie și descântă anunțând astfel începerea evenimentului. Primii care pornesc spre mireasă sunt colăcarii,solii mirelui. Aceștia ajunși la poartă își fac cunoscută importanța prin orația pe care o spun, cunoscută sub numele de colăcărie (116,117,118,119) În Sopor se întâlnesc două tipuri de colăcărie, cu variantele lor fiecare. Astfel textele 116 și 119 sunt locale iar 117 și 118 sunt de proveniență învecinată, din Frata, prezența lor în Sopor explicându-se prin originea informatorilor și anume informatorul Jucan Grigore e din Frata, iar Constantea Gheorghe a fost căsătorit în Frata.

După colăcărie se intră în curte apoi la masă și după alte descântece se scoate mireasa din casă, ocazie cu care se zice orația „iertăciunea” miresii. Aceasta e zisă de către starostele miresii, nașa sau o femeie din elită (nr.120), uneori chiar mireasa descântă (113 și 43). După scoaterea miresei și a lăzii cu zestre are loc o adevărată și frenetică dezlănțuire de bucurie. Mirii însoțiți de alai și escortați de colăcarii, biciuiți de descântece sau adulații, trec de-a lung de sat spre biserică. Femeile, ameteite pe jumătate, pe

jumătate dispuse descântă fiecărei case necurățate (texte 47,97,98,99) urează drum bun mirilor (95), se adresează stegarului care cu un steag făcut din panglici adunate de la fetele din sat și ajurat cu clopoței, imprimă ritm nunții (91), își expun idilele (textele 77,78,80,102,104). Se descântă celor care leagă nuntașilor drumul și cer în schimbul libertății țuică și bani (nr.76,51). Se ajunge în fața bisericii și atunci tot prin descânțete este invocată bunăvoința părintelui (nr.72). După cununia religioasă mirii își continuă drumul însoțiți de alai spre casa acestuia (mirelui). Pe drum femeile descântă în continuare miresii și mirelui (nr.73,66), își fac confidențe (nr. 56,61,62,63,64,65,70,71). Se ajunge în curtea mirelui, iese mama acestuia să-și primească nora și atunci îi descântă femeile (nr.74,74) cărora ea le răspunde lor și miresii (nr.53,82,86). Se întinde iar masă și se începe jocul. Deosebit de semnificative sunt unele momente ale nunții, momente cu valoare de ritual. De exemplu când se slobod colăcarii în curte ei trebuie să treacă probe de vitejie ca răpirea colacului de pe scaunul din curte. De aici le vine și numele de colăcari. Apoi nașul, când intră la mireasă în casă, este oprit și obligat să-și spele mâinile. În timp ce se spală e supus unor probe de dibăcie: i se aruncă nisip și cenușă pe mâini. Dacă se ferește este demn de a conduce mirii dacă nu e prilej de indispoziție în tot restul nunții. Când nașul se spală pe mâini femeile îi descântă (nr.67,69). Alt obicei este cel al legatului drumului. El sugerează „prizonieratul împăratului”, adică al mirelui și priceperea lui de a se descurca în situațiile limită. Este o anteprobă a vieții.

De asemenea, când mireasa este luată jos din căruță de către soacră, în semn că va fi bună și ascultătoare mireasa îi dă soacrei turtă dulce din sân. După masa mare încep darurile. Bunăvoința nuntașilor e stârmită de socăciță care aduce găina pentru nănaș în felul acesta obligându-l să înceapă el plata. În funcție de darul (banii) lui vor oferi și ceilalți nuntași darurile. Orația socăciței se numește „găina”, aceasta înlocuind o rămășiță a orației la masa mare. Amestec de poezie și satiră, de bonomie și pornografii această creație are meritul de a stimula voioșia și dărnicia nuntașilor (nr.121, 122, 123). Toată orația este un monolog al socăciței adresat nașului și nașei, monolog ce deslănțuie răspunsul nașei sau a înlocuitoarei acesteia (nr.124, 126). Altă dată darurile erau făcute la așa zisul „jocul miresei”. Și anume în timp ce femeile venite la nuntă jucau pe rând mireasa, soții lor ofereau darurile. Pe la orele 24, noaptea, nașa ia „balțul” miresei și într-o cameră aparte o face pe aceasta nevastă, adică îi adună coadele (părul) în coc („conci”), semn că de acum mireasa a intrat în rândul nevestelor. Reîntoarsă între nuntași mireasa va juca primul joc cu mirele. Femeile guralive încep deja să-i dea sfaturi (nr.54,60,80,82) sau să-i spună necazurile lor (nr.44,45,48). Alte descântece sunt de reproș la adresa părinților miresei (nr.89,110,112) sau se adresează mirelui (nr.88). Dimineața, sau luna la prânz se sparge nunta. Nașii sunt conduși acasă și totul se liniștește. După o zi două cineva din familia miresei vine după miri (la casa mirelui) și-i poftesc acasă. Aceasta este calea primară, de nevastă tânără la casa părinților. Apoi totul reintră în normal. Nașii de la cununie sunt obligați să boteze și copii finilor lor. Dacă nașii divorțează nu mai

sunt considerați nași buni și trebuie luați alții dar numai pentru botezuri.

Nunta din Soporul de Câmpie dezvoltă descântecul și strigătura. Descântecul ocupă loc important în cadrul nunții apărând în orice moment al acesteia și cuprinde o gamă variată de sentimente și atitudini. Descânțete sau strigături, cum li se mai spun, spun nevestele ce păzesc zestrea miresei, colăcării, socăcițele, soacrele aceste incantații având rolul de a adânci atmosfera apăsătoare de despărțire, dar totodată dau și un aer de veselie și stimulează buna dispoziție. Descânțetele însă și-au extins sfera de acțiune. Ele se întâlnesc la șezători, la lucru și la joc sub varianta „chiuiturilor” feciorești. Așa dar ele sunt foarte viabile. Orațiile cunoscute la Sopor sunt „colăcăria”, „găina” și „iertăciunea miresii”. Prima are o topică fixă, un anumit conținut, este neapărat necesară prezența ei în cadrul nunții, depinde de memoria starostelui pe când ultimele două sunt sensibile la modificări și sunt expresia imaginației și temperamentului celui ce le zice. Explicația aceasta ne-o dăm dacă ținem cont că ele sunt colportate, în genere, și de femei.

Moartea face trecerea de la existența uneori tristă și plină de necazuri, alteori roză și bonomă la non-existență. Pentru că nu se cunoaște lumea de dincolo de movila gropii oamenii au fabulat și au închipuit vrede de deșarte, uneori. Moartea este momentul de care se leagă cele mai multe obiceiuri și practici străvechi, anterioare creștinismului. Poporul crede că prin gesturi, cântece și lacrimi se poate acționa asupra forțelor de dincolo, se poate pregăti trecerea pe lumea cealaltă. Peste obiceiurile păgâne biserica a introdus unele practici proprii sau a dat

obiceiurilor vechi unele sensuri potrivit dogmelor creștine. Dincolo de aceste obiceiuri magice sau religioase moartea e un prilej de jale și durere pentru familie și pentru întregul sat. Imediat ce a murit un om i se pune lumânare la cap și picioare pentru ca să se sperie dracul și să nu înceapă să-l mănânce (informatoarea Maria Neamț). Se spală apoi mortul și se îmbracă în haine curate, se bărberește și se așează în mijlocul casei pe perne umplute cu paie. Dacă e bogat e spălat de săraci și se lasă acestora hainele mortului. Și în casă se produc schimbări. Se udă pe jos fața casei ca să fie tot timpul umed, se întoarce oglinda cu fața la perete, se scoate radioul din priză, familia se îmbracă în negru, semn de jelanie (doliu) iar fetele își despletesc părul. Clopotarul satului trage clopotele de la biserică anunțând colectivitatea de moartea unui om: la prânz, la amiazi și seara. Tot la prânz, la amiazi și seara femeile rude și din vecini, sau simple curioase, se adună la casa mortului și-l bocesc. Seara grija mortului se face de către întreg satul prin participarea la așa numitul priveghi. Aici se discută diverse, în special biografia mortului, se mănâncă și se bea, se joacă cărți. Cu puțini ani în urmă mai era întâlnit jocul de priveghi numit „matroșa”. „Matroșa” era un prosop cu un nod uriaș la un capăt și care obiectul încercării iscusinței unui tânăr. La joc pot participa cât mai mulți bărbați care se așează jos pe fața casei, roată cu picioarele spre mijlocul cercului. Un om stă în cerc și încearcă să prindă matroșa care umblă din mână în mână pe sub picioarele celor ce stau jos, picioarele fiindu-le acoperite cu „huiușul”. Când cel din cerc era neatent matroșa îl izbea cu măciuca făcându-l pe acesta să o caute cu repeziciune.

După trei zile satul se adună la prohodirea mortului și îngroparea lui. Mortul este așezat în sicriu cu mâinile pe piept, i se pune o seceră pe burtă ca să nu se umfle, bani ca să aibă pentru vamă, inel pentru căsătorie, dacă este tânăr. După sosirea preotului mortul este scos din casă cu picioarele înainte și e așezat afară dacă e timp frumos, în șură sau în casă dacă timpul este urât. Masa la care stă preotul este acoperită cu cele mai frumoase țesături iar pe ea stă așezat pomul de mort. Pomul acesta e un pin ramificat pe care se atârnă dulciuri și pâinișoare făcute în casă, fructe. După informatorul Constantea Gheorghe pomul e o podoabă pentru masă „să nu stea masa goală înaintea popii”. Începe prohodul. După ce părintele sfârșește cu pildele religioase și cu învățămintele, mortul își ia iertăciuni de la familie, nași, rude, prieteni, vecini acestea având darul de a descătușa lacrimile întregii asistențe. Apoi se urcă sicriul în car, urcă și femeile apropiate mortului care-l bocesc pe drum. O atenție deosebită i se acordă carului mortuar și mai ales boilor. Aceștia, în număr de 4 sau 6, după situația materială a mortului, au în coarne colac și năframă neagră, pentru doliu. În capul jugului se duce crucea mortului. Mai demult se ducea și un mănunchi („steag”). Informatoarea Maria Pătraș a lui Ion explică astfel confecționarea mănunchiului: „când murea tânăr în vârful unui lemn se așeza un ghem de lână colorată, de obicei verde, și se împodobeau cu potorași (crenguțe de gard viu) ; de asemenea i se puneau mărgelile și „petele” colorate. Mănunchiul era purtat de tânărul iubit sau de o rudă. După înmormântare mănunchiul se desface și fetele își primesc panglicele (petelele) înapoi”. Tot la mort se mai obișnuia

să se pună „struț”, care era o bucată de lemn împodobită cu brad sau „potorasi”. „Era făcută în formă de cruce, îi puneau șire de fasole și arăta urât. Purtat de boi struțul rămânea cu mortul”(Todea Zamfira).

În drum spre cimitir se fac îngenuncheri pentru deslegarea și iertarea mortului de păcate. Clopotele prevestesc apropierea mortului de lăcașul de veci. La groapă se face iar o mică pomenire unde rudele jelesc, popa face cruce cu hârlețul în cele patru laturi ale gropii și cere cerului deslegarea de păcate a celui dus de pe lumea aceasta. Oamenii, în acest timp, își freacă mâinile cu țărâna de la groapă pentru a nu le amorți niciodată. La Soporul de Câmpie cele mai multe morminte sunt cu „lobde”(scânduri). Groapa de 2,20 m adâncime prezintă două ieșituri numite „pulmoane” pe care se așează lobdele. Sub ele se află sicriul cu mortul la care nu pătrunde, din cauza lobdelor, nici un fir de țărână. La capul mortului se așează crucea făcută de tâmplarul satului din lemn de gorun sau acăț (salcâm). Mai nou, crucile se fac din ciment. Pomana mortului are forme variate: colaci și năframe la coarnele boilor, turte din pom și dulciuri copiilor și masa pentru rudele mai apropiate. La unele case, după înapoierea de la cimitir, se slujește „ciurul” (acoperemântul) care a stat pe masa prohodului înaintea părintelui. De asemenea se face feștanie pe perete pentru a se feri de moarte și urât pe cei din casă. Feștania e desenarea unei cruci de o mică înălțime pe un perete. Apoi cu busuioc se sfințește apa într-o farfurie și se stropesc toți ai casei pentru înlăturarea urâtului după mort. Pomenirea se mai face prin clopotele trase de trei ori pe zi și prin

salutul oamenilor: „- Dumnezeu să-l ierte ! / Ierte-l Dumnezeu !”.

După o săptămână de la înmormântare se slujește alt parastas la biserică iar acasă rudele întind masa pomenii. Fiecărei persoane i se dă o „cantă”(găleată) sau o cofă în care aduce apă mortului ca acesta să aibă „paos” pe cealaltă lume. La pomenile acestea se cheamă invalizi, săraci cărora li se dau haine de –ale mortului pentru pomenirea sufletului acestuia.

Desfășurarea înmormântării în Soporul de Câmpie nu cunoaște cântece de ritual. În afară de priveghi, foarte productiv este bocetul. După cum am amintit ele este cântat de femei rude cu mortul, sau de femei străine care au voce și se pricep la „cântat”. Fără să fie legat de momentele deosebite ale înmormântării bocetul este mereu prezent. Se poate boci tot timpul din momentul morții și până la întoarcerea din cimitir. Se bocește la prânz, la amiază și seara la priveghi. Bocetul are caracter de improvizație ce ține de imaginația interpretului și de biografia mortului: altfel i se cântă unei tinere neveste moartă după luni de zile de chinuri (128,129,131), altfel unui mort tânăr (136,144,145), altfel unei mame tinere care lasă în urmă copii singuri (133) și altfel unei mame bătrâne (138,139). Bocetul este, adeseori, o înșiruire de fapte din viața mortului, sau imprecății vehemente la adresa morții iar uneori sunt constatările resemnate a neputinței omenești în fața nesătulului pământ:

„Uă tu moarte, uă tu moarte
Nu știi unde ți casa
Că pe tine foc aș da
Să ardă casa pă tine

Cum arde inima-n mine
Să ardă lăcașul tău
Cum arde sufletul meu „(142)

„Țântărim cu iarbă verde
Tată mila-n tine pier
Țântărim înșănțăluit
Și tot nu te-ai hărănit” (149)

Bocetul se cântă pe melodii arhaice semn că specia este foarte veche. În Soporul de Câmpie alături de bocet se cântă și „verșuri”. Verșul e făcut de diecii bisericii (vezi nr 151). Ele au în genere un suflu religios, o tematică creștină moralizatoare și se cântă pe melodii bisericesti. De obicei sunt biografii versificate ale mortului.

Doliul este ultimul semn de atenție pentru cel plecat. Soporeni spun că „jelesc”. Jelitul are mare importanță în viața satului, după asta se vede cât sunt de iubitori oamenii din familia respectivă și cât sunt de demni în durerea lor. Cei îndoliați poartă haine negre timp de 6 luni – 1 an și fetele poartă părul despletit. Satul întreg ține doliul o zi – două. Prin biserică doliul se face sub semnul părăstasului la 6 săptămâni, la un an și în joia Paștilor când se pomenesc toți morții din familie.

CAPITOLUL VI . ALTE OCAZII FOLCLORICE

În afară de cumetrie, nuntă și înmormântare colectivitatea e prezentă la joc, șezători și clacă.

Jocul duminical are loc în fiecare duminică și în zilele de sărbători. De obicei joacă tinerii necăsătoriți și cei căsătoriți de curând. La Sopor se cunosc jocurile: *românește, turdeana, ungurește, poarca (feciorește)*.

„Domnește” se joacă foarte rar. Taraful care cântă tinerilor se numește „bandă de țigani” și cuprinde : ceteră, contralău și gordon. Lăutarii sunt țigani, în exclusivitate, și sunt plătiți în cereale și bani, mai nou în zile de muncă. Ca mod de manifestare a colectivității jocul duminical dezvoltă strigătura, varianta descântecului. Practicată exclusiv de feciori strigătura la joc nu prezintă melodie ci se chiuie după o anumită ritmică. Cuvintele ei sunt îndreptar de morală publică, biciuiesc și satirizează lucruri nedorite a se întâmpla. Reușita scopului moralizator depinde de felul în care e zisă strigătura și de către cine e zisă. Băieții își permit să dea sfaturi impudice în gura mare, își destăinuie enigmatic aventurile amoroase sau, pur și simplu, îndeamnă la joc. De exemplu:

„ Nevăstuță cu bărbat
Lasă-mă cu tine-n pat
Să văd bine-i însurat

Dragu mi-i jocul românesc
Da nu știu cum să-l pornesc
L-oi începe românește
Și l-oi găta feciorește „

Strigătura la joc are funcția uneori de-a accelera sau a tempera ritmul jocului, uneori e o simplă comandă, „Înc-odată hop ș-așa”, alteori sânt indicații de ritm redade prin imagini de o mare frumusețe:

„ Hop așa, tot lin, tot lin
Mândrele să le iubim
Șâ iarna în șazătoare
Șâ vara arsă de soare
Hop așa, tot lin, tot lin.”

Există strigături care sunt legate direct de joc și acestea sunt satirice, sunt improvizații care vizează persoane anumite deci au o circulație redusă la un teritoriu limitat:

„ Săracă nevasta me
Tătă ziua ar șede
Zâ de vară până-n sară
Sări-iar sări ochii să-i sară”

Strigăturile de dragoste au o circulație pe zone mai mari putând fi întâlnite și în satele învecinate, Frata, Iuri, Siacob:

„ Dragu mi-i cu cine joc
Că miroasă-a busuioc
Și cu cine mă-nvârtesc
Că miroas-a lemn domnesc”

Mai demult exista obiceiul datului de amiazi. Fiecărei fete jucăuse îi venea rândul odată în an să dea jucătorilor de mâncare. Făcea mâncare ca pentru o nuntă și poftea pe cei mai buni prieteni și jucători să mănânce la ea acasă. Era poftit de asemenea feciorul care conducea jocul în anul respectiv numit la Sopor „cizăș”. După masă se încingea hora în curtea fetei și aceasta era cea mai mare cinste pentru familia ei.

Claca adună oamenii la muncă. De obicei fac clacă oamenii acre nu au cu ce să-și lucreze mai repede pământul. Se face clacă la săpat, la secerat, la cules etc. Participă toți oamenii binevoitori. Dacă mediul permite (desfăcut cucuruz, tors, înșforat duhan) atunci se spun povești, se horește, se discută, se cultivă jocuri de măști. Fetele se îmbracă feciori și invers și distrează asistența. După ce se servește masa (sarmale, tăieței, „palaneț” cu curechi) se încinge jocul. Clăcile de tors cânepă se fac de obicei marțea și vinerea seara. Fetele și femeile singure nu torc în aceste seri pentru că vine Marțolea. În seara de marți nu se spală nici vasele, nu se mătură, nu se cerne făina tot din același motiv. Marțolea e imaginată de cetățeni ca o femeie uriașă și urâtă care își are sărbătoarea ei în serile de marțea. Dacă o femeie lucrează în serile acestea o chinuiește cu vedenii și-i aduce pagubă în cânepă și gospodărie. Cu bărbații în schimb nu are nimic. Informatoarea Ileana Rus spunea că dacă lucrau femeile marți seara vedeau năluci: „bătea războiul sângur noaptea în casă”. În prezent nu mai există Marțole.

Șezătoarea are loc în zilele de vară și în nopțile de iarnă. În zilele de vară șezătoarea se desfășoară după amiază. La ea nu se lucrează, oamenii discută doar

probleme de familie, de gospodărie. Iarna însă, în nopțile lungi și plicticoase femeile tinere și bătrâne se adună la o casă și lucrează. De obicei torc sau fac dantelă. Sosesc și feciorii. Bătrânele din șezătoare spun povești sau întâmplări adevărate cu caracter fantastic care înfioară asistența. După ce s-au plictisit de povești tinerii holesc sau își găsesc alte ocupații. Cele mai populare jocuri de șezătoare sunt cele ce dau ocazia tinerilor să se apropie: „curca”, „gâsca”, „învârtitul puricelui”, „scoaterea din fântână”. Sub pretext că frige gâsca sau curca o fată iese afară și un băiat vrea să o ajute. Acolo se sărută. Apoi se cheamă altă fată, fata alt băiat până ce întreaga șezătoare este mulțumită. Învârtitul puricelui și scoaterea din fântână are loc în casă, sub ochii mamelor. Un tânăr spune: „Învârti-te purice”. Altul răspunde: „Nu poci de pântice”. „Până când?”. „Până nu sărută Ion pe Mărie”. Pedepsa este executată, altfel un băiat cu un prosop prevăzut și el cu nod ca matroșă silește la executarea a acesteia. Cu scosul din fântână e asemănător. Un băiat cade în fântână (jos pe fața cășii). Cere ajutor unei fete. Aceasta, miloasă, îl ajută să iasă din fântână iar el, drept răsplată, o sărută. Șezătoarea se încheie cu planuri pentru jocul duminical sau vorbe despre lucrul la câmp etc. Când băieții nu vin în șezătoare fetele supărate fac vrăji. Aduc un ciur în casă și pun în el boabe de porumb, se așează apoi roată în jurul lui în mijlocul cășii și-și trec ciurul una de la alta spunând: „Cum n-are stare fasolea în ciur așa să n-aveți stare unde-ți fi până la șezătoarea noastră nu-ți vini”. Și băieții vin neapărat pentru că altfel n-au odihnă toată noaptea.

Joc de sărbători.

Acesta se ține în serile de sărbători la câte unul din tinerii jucători. Fetele duc prăjituri, feciorii băutură și joacă toată noaptea. La aceste jocuri nocturne n-au voie decât tinerii în perspectiva căsătoriei.

Un schimb de experiență și produse are loc între Sopor și satele învecinate la 29 iunie când are loc ***Târgul de la Bercheș***, asemănător Târgului de la Muntele Găina, dar de o importanță mai redusă. Se schimbă cu această ocazie produse, haine și chiar oameni. Sărbătoarea este totodată mijloc de manifestări folclorice: jocuri, costumații și limbaj.

CAPITOLUL VII. FOLCLORUL LITERAR NELEGAT DE ÎNTREBUINȚARE.

În afara producțiilor folclorice legate de obiceiuri și manifestări spectaculoase, viața spirituală a sătenilor cunoaște specii literare independente de manifestările cu caracter de întrebuințare. Acestea se cântă în orice moment și în orice stare sufletească, la muncă, petrecere, în singurătate.

În Ardeal este foarte populară specia folclorică numită *hore*. După Gheorghe Ciobanu *horea* ar fi ultimul stadiu în evoluția spre degradare a baladei. Într-o perioadă antică pe întreg teritoriul daco-român se cântau balade. Mai târziu aceste balade se diferențiază în balade țărănești și balade lăutărești. Cele lăutărești sunt foarte frecvente în partea de sud a țării, ele suferind influențe orientale în muzică, sunt cântate de către lăutari, n-au melodie fixă astfel că se poate improviza ușor pe melodia existentă. Cele țărănești există și acum pe întreg teritoriul țării, prezintă o melodie fixă și arhaică. În Transilvania această baladă țărănească s-a degradat trecând în colindă și în cântecul propriu-zis căruia i se spune *hore*.

În Soporul de Câmpie repertoriul *horilor* este foarte bogat. Se observă, într-adevăr, treceri de la baladă la hore dar în puține cazuri. Situația e identică și în regiunea Sălajului. În general au trecut în repertoriul de *hori* baladele din ciclul celor familiale și îndrăgostiți. De exemplu nr.176,207. Se pare că bărbatul din această baladă (207) își vinde nevasta din mania de a vinde ceva sau din cauza sărăciei. El nu are ce vinde pentru a-și plăti datoriile de aceea își vinde nevasta.

Lirica este genul cel mai accesibil noului și, deci, cel mai puțin conservator. Nefiind legate de momente solemne lirica populară e expresia unor stări sufletești de adâncă intimitate și exprimă frământările individului și colectivității. Horile culese la Soporul de Câmpie pot fi împărțite tematic în :

- De dragoste: 170, 171, 172, 178, 179, 181, 191, 195, 198, 199, 203, 204, 206.
- De dor și jale: 174, 175, 177, 182, 183, 190, 192, 194, 196, 202, 205.
- De înstrăinare: 173, 179, 200.
- De cățanie și război: 180, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 193, 201.

Cele mai frecvente *hori* sunt cele de dragoste și cele de dor și jale urmate de *horile* de cățanie și război. *Horile* de înstrăinare au cea mai mică circulație. La Sopor se folosește sintagma „hore bătrânească sau doină” pentru horile care sunt foarte vechi. Acestea se deosebesc ca melodii de cântecele mai noi, ele au o melodie trăgănată de doină și o poezie mai îngrijită. Din ele transpar în genere sentimente triste, dorință de libertate, de înfrățire cu codrul, colocvii cu natura :

Pare-mi rău după ce-mi pare
C-a crescut Murășu mare
Nici nu-i luntre, nu-i nici punte
Să mă duc la lelea-n munte
S-aud brazii vâjâind
Pă lelea-n frunză zâcând

Le să zăcă, io să joc
Să ne treacă cu noroc.
Le să zăcă, io să cânt
Să ne treacă de urât.

Horile mai noi sunt cântece propriu-zise de mare circulație însă nu ating frumusețea estetică a celorlalte. E vorba de **horile** de dragoste 171,172,174,178 etc. și de cele de înstrăinare 173,179,200. **Horile** de cătănie au o circulație redusă deși s-au găsit destule păstrate în memoria sătenilor. Ele nu se mai cântă nici atunci când pleacă tinerii la armată, în general se descriu fapte petrecute în războaie (184), vorbesc de turci și singurătate soldaților trimiși să lupte pentru cauze străine lor (180,181,201). O interesantă împletire de motive de doină cu motive din „Miorița” se întâlnește în **horea** de armată nr.186:

„Mai am azi și mai am mâine
Să plec satule din tine
Cântă cucu-n par de vie
Am crezut că-mi cântă mie
Da-i cântă la păcurar
Să grijească oile
Să nu mânce florile
Florile-s de trebuială
L-ampăratul de cerneală
Să cernească hainele
C-o pornit cătanele
Să cernească puștile
C-o pornit răgutile.

Horile de cătănie sunt cântate la câmp din când în când de fetele tinere și mai ales de acelea care au iubiții

plecați în armată. Așa se întâmplă în *horile* 187 și 189 care intră în exclusivitate în repertoriul fetelor tinere. *Horile* de cătănie mai noi sânt slab realizate. De exemplu:

Pe peronul gării
Stau în așteptare
Cu mândra de mână
Cufăru-n spinare.
Nu plânge iubito
Nici nu suspina
Căci doi ani de zile
Nu mi-i mai vedea.”

În concluzie am putea vorbi la Sopor despre o mare frecvență a horilor și mai ales a celor de dor și jale care au tangențe cu doina. Horile înrudite cu doina și balada u melodii grave și tărăgănite pe când cântecele propriu-zise au o melodie săltăreață desfășurată în ritm regulat. Cântecele propriu-zise prezintă subdiviziuni, dispariția celor de cătănie și înstrăinare e explicabilă datorită condițiilor noi în care-și trăiesc viața soporeni de azi.

Referitor la *baladă* am fi tentați să spunem că în Sopor nu există. Termenul nici nu este cunoscut în sat. Sunt însă păstrate motive de baladă în alte producții folclorice ca de exemplu în *hore*. Astfel în timp ce Banatul și sudul țării cunosc balada „Nevasta vândută” și „Nevasta hoț”, în Sopor acestea au devenit *hori*. În alte cazuri balada s-a păstrat sub formă versificată dar e simțită ca poveste. Așa se întâmplă cu baladele „Meșterul Manole” și „Voica” cunoscută sub numele „Constantin și Lenuța”. Baladele „Mireasa moartă”, „Soarele și luna” și „Miorița” îndeplinesc funcția de colinde. S-ar putea ca subiectele respective să nu fi existat niciodată la Sopor ca

balade ci auzite în alte părți, să fi fost adaptate pentru și în conform necesităților colectivității.

Basmul. În folclorul nostru în loc de frunte îl au poveștile. Ele încântă zilele copilăriei și farmecă nopțile de iarnă și perpetuează păstrarea obiceiurilor strămoșești. Ele se îmbogățesc mereu, își refac continuu imaginile. Această prefacere perpetuă a fost determinată și de faptul că basmele nu sunt texte fixe și rigide ci niște scheme pe care povestitorul poate broda ajutat de memorie și imaginație. Transilvania e cunoscută ca o regiune fertilă în ceea ce privește basmul. Cu toate acestea satul de care ne ocupăm cunoaște puține povești. Fenomenul e explicabil dacă ne gândim că oamenii de aici mereu în agitație pe pământul grofului, mereu izolați nu puteau să-și povestească nici n-aveau timp să asculte povești. Cea mai mare trecere la ei o aveau *horele* care le astâmpăra dorul și singurătatea. Totuși copilăria n-a fost lipsită de poveștile ei. Se cunosc astfel basme fantastice, câteva basme nuvelistice și povestiri. Dintre poveștile fantastice se cunosc : „ Copii cu părul de aur” sau „Doi feți cu stea în frunte” apoi „Fata moșului și fata babei”, „Tri fete de împărat”.

Dintre poveștile nuvelistice predomină cele cu Păcală - „Păcală în satul lui”, „Păcală la târg”, „Păcală și pielea de vacă” -și cele despre dracu – „Dracu și firu de păr”, „Dracu și nevasta”.

Procesul de dezagregare a unor specii folclorice se observă și în viața basmului astfel că în scheme de basm intră mai nou balada („Constantin și Lenuța”, „Meșterul Manole”) , povestirile biblice și legendele istorice. Prin influența bisericii s-a ajuns la existența în sat a unei

povestiri biblice asimilate de oameni ca povești. E vorba de „Fiica lui Iefta”, „Frații lui Iosub” și „Povestea lui Iovu”. Acestea au mai mult caracter moralizator dar prin fantasticul pe care-l cuprind captivează atenția auditoriului. Poveștile cu animale nu sunt cunoscute.

Legenda. Prin fantasticul pe care-l cuprinde *legenda* se apropie de *basm* și *vrajă* iar prin nucleul istoric se apropie de *povestire* și *snoavă*.

Ca și basmul legenda este puțin cunoscută în satul de care ne ocupăm Există câteva legende mitologice în care se atribuie originea și existența anumitor locuri ale comunei unor personaje supranaturale, imagine. Aceste personaje au ceva comun cu cele ale basmului. De exemplu „Fata năzdrăvană” din Sânișaua și „Uriașu” de pe Gurguleu se aseamănă cu „Muma Pădurii” și „Ileana Cosânzeana”.

Legende istorice deși apelează la mister și fantastic pentru a explica unele fapte de vitejie din trecutul nostru istoric, își grupează totuși materialul în jurul unui sâmbure de adevăr. Astfel după ce trece în revistă pe scurt moartea lui Mihai Viteazul legenda de la nr.213 vorbește despre *pomul miraculos* care avea darul profeției. Printre oameni circulă frânturi de legende dar nu simțite ca legende, de altfel termenul nici nu este cunoscut, dar nu sunt simțite nici ca povești. Astfel se crede că *Soarele* și *Luna* au fost doi frați care au vrut să se căsătorească și au fost pedepsiți să nu se mai vadă. Se crede apoi că *tunetul* și *trăznetul* sunt chemările ce ni le fac morții noștri merși la Dumnezeu. *Curcubeul* de pe cer e însemnul unei fete din sat care s-a iubit cu *Dracu*. Fetele când îl văd trebuie să-și facă cruce ca să scape de *Necuratu*. După religie

Curcubeul e semnul legământului dintre Dumnezeu și om: Dumnezeu nu va mai omorî lumea cu apă ci cu foc (informator Maria Pătraș). *Calea lactee* e drumul țișanilor duși la Bug pentru exterminare. Când tună fuge Sfântul Ilie prin cer după Dracu. Pământul și cerul sunt așezate pe stâlpi de argint sau foc:

„Îngerii s-au sculat
Cerul sus l-au ridicat
Pe patru stâlpi de argint
Și frumos l-au podobit „

Atât legenda istorică cât și cea mitologică e simțită la Sopor ca poveste, pe când prima se mai face auzită în șezători sau la anumite ocazii cea mitologică a rămas doar în amintirea bătrânilor.

Snoava populară e înlocuită de **proverbe** și **zicători**. Acestea, deși specii folclorice distincte, nu sunt deosebite de către soporeni care, de altfel, nici nu cunosc noțiunile respective. Oamenii le zic proverbelor și zicătorilor *vorbe de duh* sau *vorbe cu tâlc*, iar cel ce le folosește în vorbirea de toate zilele este un *om sfătos*. *Proverbele* și *zicătorile* sunt adevăruri general valabile, exprimate lapidar dar deosebit de plastic. Ele își au originea în timpurile cele mai vechi și au fost primele reguli de conduită socială și individuală sancționând, prin vervă și învățăminte, relele ivite în colectivitate. Aspectul acesta moralizator e observabil și astăzi. De obicei zicătorile și proverbele se plasează în discuție atunci când nu vrei să jignești pe cineva punându-l însă rapid la punct. Astfel unui om care vorbește neîntrebat i se spune: „dacă tăceai filozof rămâneai”. Dacă într-o familie toți membrii sunt gospodari și lăudați, iar unul singur își face de cap oamenii spun:

„ajunge o botă ca să spargă toate oalele”. Unui om prea mândru i se zice: „se umflă ca curcanul în pene”, sau „fală goală”, sau „straiță ușoară”. Despre omul zgârcit se spune că „și-ar mânca de sub unghii”. Așa că proverbele și zicătorile au fost întotdeauna la „post”. Creații colective și anonime sunt bun al tuturor, circulă orar și readuc ordinea și demnitatea în sânul colectivității. Ele prezintă o mare bogăție de conținut și sunt într-o continuă înnoire și prefacere.

Ghicitorile ocupă bună parte din inteligența sătenilor fiind și ele un gen lapidar, manifestări ale înțelepciunii și eticii populare. Ghicitorile culese la Soporul de Câmpie au un caracter arhaic ce reiese din formulele onomatopeice ce le deschid și din caracterul lor aparent pornografic. Cele mai multe ghicitori au suferit influența cărților școlare (271,275,285). Pe când altele sunt realizări metaforice de-o rară măiestrie:

„ Cimi-ce-i cei ?
Ciugurele mugurele
Cioca boca după ele
Ciugur mugur șede-n c...” (286)
(oile, ciobanul și câinele)

„ Am o fetiță
Cu o roșie rochiță
În sân are – o pietricică . „ (284)
(cireașa)

Proverbele, zicătorile și ghicitorile au umplut, cu simplitatea și frumusețea lor, golurile zilelor de nelucru, adunările oamenilor sfătoși rămânând carte de înțelepciune nescrisă din generație în generație.

Descânțece și vrăji. Descânțecele au apărut în cele mai vechi timpuri atunci când fenomenele naturii zguduiau inima și imaginația omului lipsit de apărare. De atunci omul a încercat să supună sau să-și alieze forțele acestea nemiloase, prin orice mijloace. Unul din ele era munca, altul vraja. Vrăjile implică o mulțime de practici nu lipsite de poezie. Prin studiul făcut asupra descânțecelor ce însoțesc vraja se poate observa multirălitea spiritului uman. În Soporul de Câmpie, deși e cunoscută, vraja nu se practică ajungând o reminiscență a trecutului. De obicei se ocupă cu vrăjitul o femeie mai bătrână din sat, sau moașa. Descânțecele de prosperitate și sănătate, de frumusețe nu se practică în sat. Fetele care vor să-și vrăjească pentru frumusețe și noroc pleacă în orașe îndepărtate să nu li se audă faptele pentru că soporeniile disprețuiesc pe cei ce umblă cu Necuratul după ei. Moașa satului descântă pentru bolile mai ușoare ce trec peste om astfel descântă de *uimă*, de *ulcior*, de *smâncitură*, de *diochi*. Curios e modul în care se amestecă formulele păgâne cu nume de sfinți (nr.290) și felul sentențios în care se poruncește bolii să părăsească pe bolnav (nr.291). Din vrăjile acestea se observă încrederea ce o are omul în forțele sale. Unele descânțece sunt poezie pură materializată în expresii de-o mare concentrare artistică:

„ Pune Doamne
carne la carne
os la os,
vână la vână,
sânge la sânge
și vindecă Doamne
ca țalina în 12 ani nearată” (nr.292)

Descântecelile nu se cântă, ele se mormăie în barbă de către moașă. Nu pot fi spuse și învățate pentru că atunci nu mai au nici un efect. Vrăjitul (învățarea vrăjilor) trebuie „furat”. La vrăjit ajută și obiectele sacre: cutea, spălătoarea, sâcitoriu, păsărica și aripioara de argint, Marea Neagră, firul de cicoare. După cum se vede aceste vrăji au o oarecare tangență cu basmul: „păsărica cu aripioara de argint”:

„Ileana Cosânzeana
că-i mare
că-i tare
că-i cu păru pe spinare”

Înrudite cu vrăjile sunt **superstițiile**. Acestea, până nu demult cu un palmares strălucitor, au ieșit complet din circulație. La Sopor se vorbește de *strigoi*, *pricolici* și *zmei*. Zmeul, în credința soporanilor, e Dracul care, prefăcut în sul de foc, zboară pe înaltul cerului și vine la casele cu fete mari fără drăguți sau neveste tinere cu soții plecați în armată și care sunt moarte de dorul lor. Zmeul intră pe horn și se preface în om și chinuiește toată noaptea tânăra respectivă. Fetele la care umblă zmeul devin repede palide, vinete și obosite. Ele nu știu ce au dar oamenii spun că le chinuie toată noaptea *dracu*. Pentru a scăpa trebuie făcut semnul crucii în toate colțurile casei, fata împărtășită la biserică trebuie să ungă ușa și geamurile cu usturoi. Leacul cel mai bun însă e să ia din hainele *dracului* când se preface în om o bucățică de țesătură și s-o arunce în foc. Speriat, *dracu* va fugi. (informatoarea Zamfira Todea).

Pricoliciul, după spusele oamenilor din Sopor, ar fi un om născut în anume lună (nu se știe care e). Luna

aceasta e cu blestem și face din oameni, din când în când, câini. Omul-câine sfâșie tot ce întâlnește în cale până i ce sângeră și el. Atunci fuge și la loc ferit de vedere se dă de trei ori peste cap și devine om. Informatoarea Maria Ciotlăuș povestește cum o nevastă căsătorită în alt sat s-a hotărât să facă o vizită părinților ei și l-a rugat pe bărbatul ei să o însoțească. Acesta se învoiește. „Merg ei ce merg și-i apucă noaptea. Deodată bărbatul zice: du-te încet că io rămâi puțin în urmă. După puțină vreme un câne mare sare la nevastă să o muște. Ie se apără cât poate da cânele tăt vrea s-o muște. Îi rupe din ciupag o bucată. Tăt s-o luptat până o obosât și cânele o plecat. După aia o venit și bărbatu.

- Doamne, mă bărbate, unde-ai fost că tăt era să mă rupă un câne, îi zice muierea. El nu răspunde. No, să face zăuă și ajung la părinți acasă. Numa ce se uită nevasta la bărbatu-so și-i vede între dinți bucata din pânza ciupagului. N-o zâs nimic atunci da pă urmă o povestit cu părinți și le-o spus că nu mai mere cu iel înapoi. Și no mai mârș”.

Informatoarea Ana Mocan, 65 de ani, povestea „că o femeie din Cipăieni (comună învecinată) într-o sară a eșit afară să dea la vite mâncare. Chiar atunci a trecut pe lângă poiată un câne străin. Dă să-l alunge, da cânele nu se mișcă. Atunci ia furca, dă în el și zice: dracului acasă! Și iar vru să-l lovească. Atunci cânele o zâs: nu mai da Lină că mă omori și am doi copii. Zâce că era un vecin de-al femeii”.

Strigoii se mai întâlnesc și astăzi după spusele unor locuitori. Bărbații neagă totalmente asemenea existențe. După unele informatoare strigoii ar fi femei, după altele

bărbați. După unele sunt morți care n-au odihnă în mormânt pentru că nu li s-au dat săracilor de pomană în numele lor. După alții sunt oameni vii care iau laptele de la vaci și *mana* de la bucate. Pe prima categorie de strigoi femeile îi împacă dând pomană în toate colțurile, la toți țigani, la biserică, la săraci iar pe a doua cu rugăciuni și vrăji. Pentru a nu lua strigoii laptele de la vacă, oaie, bivoliță, atunci când acestea fată prima oară, li se pune în *soarte* apă din nouă izvoară, 9 feluri de bucate și făină de mălai ca să fie groasă smântâna. Pentru a nu se lua *mana* de la roadele câmpului o parte din sămânța de sămănat se aruncă la cruce de drumuri s-o ducă vântul peste ogoare ca să le apere de strigoi. Dacă strigoii e bărbat acesta ea dulceața din laptele vacilor „de mor vițeei de foame” (Ileana Rus) iar dacă-s femei joacă pe holde și sămănături și le doboară la pământ. „La noi la pădure erau rotocoale de grâu și zăceau c-o jucat strâgoaicele” (informatoare Anica Pătraș).

În legătură cu strigoii circulau diferite povestiri. Una din ele, plină de mister, era: „Doi oameni treceau pe drum și-n dreptul fiecărei case ziceau *de aicea puțin*. Da în urma lor mergea o slugă și ca să-și rîdă de ei zicea în glumă *de aicea tot*. O mers sluga acasă și s-o culcat. Dimineța, când să meargă la grajd, în fața grajdului erau bălțoci de lapte iar pă la țâțânele ușilor bulbucăie laptele. Bag samă cei doi oameni luau laptele de la vaci câte un pic, da sluga n-o știut și-l luase tot. Dimineța toate vacile din sat zbierau ca apucate după laptele lor”. (Toader Jucan, 76 ani). După informatorul Toader Jucan „strigoii se făceau roată de car și se dădeau de pe un deal la vale. Tot ce întâlneau în cale se spurca și nu mai da roadă”.

CAPITOLUL VIII - CONCLUZII

1. Soporul de Câmpie se înscrie în zonele unei vieți folclorice bogate conservată prin tradiție și înnoită din timp în timp.

2. Datorită condițiilor istorice cât și mediului geografic și ocupațiilor în satul acesta s-au dezvoltat mai mult speciile liricului în dauna celor epice care au rămas doar în amintirea generațiilor. S-au dezvoltat acele specii care le-au permis oamenilor, chiar în singurătate fiind, să se simtă alături de sat, de colectivitate. Astfel *păcurarii*, *cirdarii*, *pădurarii* și chiar femeile ținute în exclusivitate pe lângă gospodărie nu au fost rupte de masa de țărani ci au creat cot la cot cu aceasta.

3. O altă caracteristică a folclorului soporean este marea frecvență a contaminărilor datorită gustului și necesităților colectivității. Sânt foarte frecvente trecerile de la baladă la colindă, hore și basm, de asemenea contaminări între hore și strigătură, descântec.

4. Cele mai viabile specii sunt astăzi *horea* și cântecele de la jocurile de copii dintre speciile nelegate de ritual și descântecul și bocetul de cele legate de întrebuințare.

5. O caracteristică aparte o constituie povestirile biblice care câștigă din ce în ce mai mult teren devenind foarte populare în șezători, clăci sau la simplele întâlniri dintre gospodari.

Având în vedere aceste caracteristici putem spune că satul Soporul de Câmpie, județul Cluj, e cuprins în zona folclorică sud-crișana ce se întinde până la marginea Sălajului cuprinzând și comunele acestuia: Românași, Ciumărna, Păușa etc. De asemenea satul Sopor se înrudește, prin viața folclorică, cu satele învecinate: Frata, Aruncuta, Iuri, Ceanu mare și Siacub.

CAPITOLUL IX – TEXTE

Așezarea textelor din antologie este în funcție de desfășurarea studiului, astfel dacă studiul s-a ocupat de colindă în antologie am trecut tot colinda, apoi obiceiurile agrare cu *paperuda* și *cununa*, obiceiurile legate de viața familială cu speciile ce le dezvoltă etc.

În ce privește clasificarea speciilor am urmărit, în antologie, caracterul funcțional, am respectat valoarea lor actuală și denumirea dată de informator, la speciile care necesitau observații le-am făcut la subsolul lucrării.

COLINDE ȘI MULȚĂMITE

1. **Mă luai, luai** „colindă”

Mă luai,luai
În joc pe fânață
Cu rochie creață.
Cu săcerea-n brâu
Cu săcerea-n brâu
La holdă de grâu
Holda u-am gătat
Junjuri m-o luat
Maica s-o luat
În jos pe rătorele
Cu nouă ulcele
După lecurăle
După lecurăle
Hai Maică-napoi
Hai Maică-napoi
Leacu l-am aflat
Tri scânduri de brad
Șaptezeci de cuie
În pământ să puie. (XXXII)

2. „**Mă luai, luai** „colindă”

Cu rochia creață
Tăt pă sub fâneață
Cu săcerea-n brâu
La holdă de grâu
Holda u-am gătat
Junjuri m-o luat

Maica s-o luat
În jos pă răturile
Cu nouă ulcele
După lecurele
Hai maică-napoi
C-am găsit leacu
Jolju și toiagu
Două scândurele
Patruzeci de cuie
În pământ mă puie. (XL)

3. „Pringem boii la jug” (colindă)

Sâ pornim cu iei la plug
Brazdă neagră să-nturnăm
Grâu roșu să sămănăm
La capu pământului
Este-o dalbă fântâne
Dumnezo p-acol trece
Apă din fântână be
Rodă-n grâie le făce
Rodă-n grâie până-n brâie
Săcări până-n susuori
Și ovesă cât de desă
Și-n alașe cât s-or face. (XXVIII)

4. „Colindă”

La capul pământului
Este-o dalbă fântâne
Dumnezeu acol hodine
Roadă-n grâie le făce

Roadă-n grâie până-n brâie
Săcări până-n susuări
Ovesă până-n mesă
Și-n alașe cât s-or face. (XXIX)

5. **Sculați gazde nu durmiți** (colindă)

Sculați prindeți boii-n jug
Și mereți cu ei la plug
Brazdă neagră să-nturnați
Grâu roșu să sămănați
La capu pământelui
Este-o dalbă fântâne
Dumnezeu pe-acol trecea
Roadă-n gâie sloboză
Roadă-n grâie până-n brâie
La săcări pân susuări
La ovesă cât de desă
Și-n alașă cum s-or face. (XXII)

6. **Tri păcurărași pă munte** * (colindă)

Tri păcurăraș pă munte
Florile dalbe
Tri păcurăraș pă munte
Numi unu-i străinelu
Ca ș-o lună de inelu
Florile dalbe
Hăia doi îl tot mânară
Să bată uoile-n sat
Florile dalbe
El s-o dus șâ le-o bătut

Hei doi lejea i-o făcut
Florile dalbe
O să-l puște, o să-l taie.
Pă mine nu mă-npușcați
Florile dalbe
Pă mine nu mă-npușcați
Numa capu mi-l luaț
Florile dalbe
Șâ pe mine mă-ngropați
În târluța oilor
Florile dalbe
În jocuțu mieilor
Florile dalbe
Pă mine pământ nu puneț
Numa sân gluguța me
Florile dalbe
Numa sân gluguța me
Fluiericea la cură
Florile dalbe
Cân Dumnezo vânt o da
Fluiericea m-o cânta
Florile dalbe
Uăi,uăi,uăi mândre moțate
Mândru mi-ț cânta pă sate
Uoăi,uoăi, uoăi mândre cornute
Mândru mi-ț cânta pă munte
Mândru mi-ț cânta pă munte
Florile dalbe (XXVIII)

* La baza acestei colinde stă motivul literar al *Mioriței*.

7. Tri păcurăraș pă munte (colindă)

Tri păcurăraș pă munte
Florile dalbe
Numa unu-i străinelu
Florile dalbe
Ca ș-o lună de inelu
Florile dalbe
Hăia doi îl tot mânară
Florile dalbe
Să bată uoăile-n sat
Florile dalbe
Până uoăile le-o dat
Florile dalbe
Gre leje i-o judecat
Florile dalbe
O să-l puște, o să-l taie
Florile dalbe
Pă mine nu mă-npușcați
Florile dalbe
Numa capu mi-l luaț
Florile dalbe
Șâ pă mine mă-ngropați
Florile dalbe
În țârcuțu mieilor
Florile dalbe
În târluța uoilor
Florile dalbe
Pă mine pământ nu puneț
Florile dalbe
Numa sân gluguța me

Florile dalbe
Fluiericea la cură
Florile dalbe
Și când vântu-a trăgăna
Fluiericea m-o cânta
Uoăi, uoăi,uoăi mândre, moțate
Florile dalbe
Mândru mi-ț cânta pă sate
Florile dalbe
Uoăi,uoăi,uoăi mândre cornute
Florile dalbe
Mândru mi-ț cânta pă munte
Uoăi,uoăi,uoăi mândre bălăi
Florile dalbe
Mândru mi-ț cânta pă văi
Florile dalbe.

8. Tri păcurăraș pă munte „colindă”

Tri păcurăraș pă munte
Florile dalbe
Numa unu-i străinelu
Florile dalbe
Ca ș-o lună cu inelu
Florile dalbe
Și pă iel tăț îl mânără
Florile dalbe
Ca să-ntoarne uoăile
Florile dalbe
Până mere și vine
Florile dalbe

Lui mare lege-i făce
Florile dalbe
O să-l puște, o să-l taie
Florile dalbe
.....etc (III)

9. Zor, Zor, Zor dalbe surori „colindă”

Nu păziți cu zorile
Dumnezo-i cu uoăile
Pă fânațu jâdovesc
Nime-n lume nu-l văzură
Num-o fată de jâdov
La jâdovi o alergat
Toți jâdovii s-o sculat
Tăți cu lănci și cu topoară
Pă Cristos ca să-l omoară
Dumnezo bine-o știut
Șâ la uoăi le-o fluerat
Tăte uoăile-o-nturnat
Numai o bgiată miore
Șăde-n cote și-n genunce
Șâ să roagă Maichii Sfinte
Să o scoată-n primăvară
Că i-e mândru u-a cinsti
La Ispas cu-n bulz de caș
La Sângiorz c-un miel frumos
La văruță cu lănuță . (XXX)

10. Zor, zor, zor dalbe surori
(colindă)

Dumnezo-i cu uoăile
Pă fânațu jâdovesc
Nime-n lume nu-l văzură
Numa-o fată de jâdov
În loc să tacă și să treacă
Ie la jâdovi să băgară
-Sculați jâdani,proștilor
Dumnezo-i cu uoăile
Și vă pasc fânațale
Și vă beu izvoarele
Tăți jâdanii s-o sculat
Cu săcuri și cu topoară
Dumnezeu o fluierat
Tăte uăoile o-nturnat
Numai o bgiată miore
Șăde-n cote și-n genunce
Șâ să roagă Maichii Sfinte
Să o scoată-n primăvară
Că ie frumos u-a cinsti
La Sângiorz cu-n miel frumos
La Ispas cu-n blid de caș
La văruță cu lănuță. (XXIII)

11. Zori,zori,zori dalbe surori „colindă”

Nu păzîț cu zorile
Dumnezo-i cu uoile
Pă fânațu jâdovesc

Nime-n lume nu-l văzură
Num-o fată de jâdov
La jâdovi o alergat
Tăţ jâdovii s-o sculat
Tăţ cu lănci şi cu topoară
Pă Cristos ca să-l omoară
Dumnezo ca şâ un sfânt
O dat o ploaie şâ-un vânt
Nime-n lume n-o rămas
Întreg pe aiest pământ
Numai o bgiată mioară
Ş-aia frumos s-o rugat
Să o scoată-n primăvară
Că ie frumos l-a cinsti
La Ispas cu-n bul de caş
La Sângiorz c-un miel frumos
La văruţă cu lănuţă. (XXXIII)

12. **La făgădău Ievii *** (colindă)

La făgădău Ievii
Beu ficiorii ţăranii
Tăt beu şi să veselesc
Şi pe Ieva o peţasc
Când iera la cina-i bună
La Ieva-i ţâneau lumină
Când iera la miez de noapte
Trăgeau clopotele toate
Când iera la cântători
Haideţi fete şi ficiori

Pă Ieva să punem flori
Că Ieva-i mireasa noastră
Moartă-n casă după masă
Când zorile se vede
Maica Ievii-afar iesă
Cu-n păr galben despletit
Cu lacrimi până-n pământ
Să uită spre răsărit
Vede nuntașii venind
Maică-sa când i-o văzut
În genunchi că a căzut
Și din grai așa grăia

* Colindă cu motiv din balada „Mireasa moartă”

-Dragii mei, nuntașii mei
Faceți bine și iertați
Și-napoi vă înturnați.
Că Ieva mireasa voastă-i
Moartă-n casă după masă
Mirele nu s-o încrezut
Până o mărș șâ o văzut
Când pă Ieva u-o văzut
În jănunț o șâ căzut
Și din grai așa-o grăit
Adă maică ceile
Să descui ciliile
Să ieu bani numai v-o doi
Prețu di pă șasă boi
Să mă duc la Țâligrad
Să ieu jiolji de-ahăl mai lat
Să știu că-am fost împărat

Să ieu jiolji de-ala subțire
Să știi c-am fost și io mire. (XVI)

13. **La făgădău Ievii** (colindă)

Beu feciorii-a țării
Beu și să mulătuiesc
Și pă Ieva-o pețesc
Când îi joi di cătă sară
Pă Ieva o-ncredințară
Când era la cina-i bună
La Ieva-i țineau cunună
Când iera la miez de noapte
Ieva-atunci trăge de moarte
Pe când ieșă zorile
O cântau surorile
Mai tare clopotile
Ieși maica Ievi-afară
C-un păr galbăn despletit
Cu lacrimi până-n pământ
Să uită spre răsărit
Și văzu nuntași viind
- Dragii mei, nuntașii mei
Faceți bine și iertați
Șâ-napoi vă înturnați
Ieva care-o fost mireasă
I-adormită după masă
Și tu mire de nu crezi
Întră-n casă și-o să vezi
Mnirile-n casă-o intrat
În jenuț o șâ picat

Șâ din gură-o cuvântat
Adă soacră ceile
Să ieu bani numa v-o doi
Prețu de pă șasă boi
Să mă duc la Țâligrad
Să ieu jiolji de cel mai lat
Să știu c-am fost împărat
Să ieu jolji de cel subțire
Să știu c-am fost și eu mire. (XXXII)

14. **La făgădău Ievii** „colindă”

Beu ficiorii țaranii
Beu și să mulătuiesc
Șâ pe Ieva o pețâsc
Când era pă la-nsărat
Pă Ieva u-o-ncredințat
Când iera la cina-i bună
La Ieva-i țâneau lumină
Când iera la miez de noapte
Trăgeau clopotele tăte
Când iera la cântători
O cântau două surori
Și când ieșeau zorile
O cântau clopotile
Când soarele-a răsărit
Ieși maica Ievii-afară
C-un păr galben despletit
Cu lacrimi până-n pământ
Să uită spre răsărit
Și vede nuntași viind

Și-o strigat în gura marer
- Nuntași, nuntași, dragi nuntași
Mă rog ca să mă iertați
Și-napoi vă înturnați
Ieva care-o fost mireasă
Amu-i moartă după masă
Mnirele nu o crezut
Până-o mârș de o văzut
Mnirile din grai graie
Dă-mi măicuță ceile
Să descui pivnițele
Să iau bani numa v-o doi
Prețu di pă șasă boi
Să trimit la Țâligrad
Să-mi aducă jioljiu lat
Să știu c-am fost împărat
Să-mi aducă jiolji subțire
Să știu c-am fost și eu mire. (XXX)

15. La făgădău Ievii „colindă”

La făgădău Ievii
Beu ficiorii săracii
Abeu și să mulătuesc
Șâ pe Ieva u-o pețesc
Ieva care-o fost mireasă
Amu-i moartă după masă
Când iera la miez de noapte
Cântau clopotile toate
Iese maica Ievii afară
Să uită spre răsărit

Și vede nuntă venind
Ie-nainte le-o ieșit
Din gură le-o cuvântat
Dragii mei, nuntașii mei
Faceți bine și iertați
Și-napoi vă înturnați
Ieva care-o fost mireasă
Amu-i moartă-n cea casă
Și tu mnire de nu crezi
Intră-n casă și u-o să vezi
Că tată-i în haine verzi
În casă când o intrat
În jenunchi o șâ picat
Dă măicuță ceile
Să descui cămărilor
Să ieu bani numa v-o doi
Prețu di pă patru boi
Să mă duc la târg cu iei
Să ieu jiolji de cel mai lat
Să știu c-am fost împărat. (XXII)

16. Colindă

Noi umblăm a colinda
Mă rus mărgăritar
Pă la curți de oameni buni
Mă rus mărgăritar
De nu i-am găsit acasă
Mă rus mărgăritar
C-au plecat la vânătoare
Mă rus mărgăritar

Să vâneze căprioare
Mă rus mărgăritar
Căprioare n-au vânat
Mă rus mărgăritar
Num-on pui de iepuraș
Tinse pușca să-l împuște
Mă rus mărgăritar
Și săgeata să-i săgete
Hop,hop,hop nu mă-mpușcați
Că io nu-s cine gândiți
Că-s Ion , Sfântu Ion
Nănașu lui Dumnezeu. (XXV)

17. Ziuărel de ziuă * (colindă)

Soră, soră Solomie
Ziuărel de ziuă
Hai cu mine-n cununie
Ziuărel de ziuă
Io frate atunci m-oi duce
Ziuărel de ziuă
Când tu mnie mni-i aduce
Ziuărel de ziuă
Pod de-aramă peste vamă
Ziuărel de ziuă
Pod de-argint pe-acest pământ
Ziuărel de ziuă
Șâ iel atât-o alergat

* Colinda provine din balada „Soarele și luna”

Ziuărel de ziuă
Până tăte le-o adunat
Ziuărel de ziuă
Șâ de mână u-o luat
Ziuărel de ziuă
Șâ-n biserică-o intrat
Ziuărel de ziuă
Biserica-o întunecat
Popa o prins a-i cununa
Ziuărel de ziuă
Icoanele-a lăcrăma
Ziuărel de ziuă.
Da,icoana Precistii
Ziuărel de ziuă
Din fundu bisericii
Ziuărel de ziuă
O început a grăi
Ziuărel de ziuă
- Alelei popă Ignate
Ziuărel de ziuă
Da tu nu vezi bine-n carte
Ziuărel de ziuă
De cununi soră cu frate
Ziuărel de ziuă
Când străine sunt bugăte
Ziuărel de ziuă.

18. Soarele și luna „colindă”

Sfântu Soare e nun mare
Sfânta Lună-i nuna bună

Fetele-s ca stelele
- Hai soră ne-om cununa
- Ba io frate n-oi vini
Până ce tu nu mni-i face
Pod de-aramă păstă vamă
Pod de-argint p-aist pământ
Iel afară o ieșit
Și tâte s-or împlinit
Pop-o prins a-i cununa
Icoanile-a lăcrima
Dar icoana Precistii
Din fundu bisericii
Ie o prins a-i blăstăma
Și din gur-așa zâcea :
- Popă nu vezi bine-n carte
De cununi soră cu frate
Când sânt străine bugăte. (VII)

19. Colinda cu războiu „colindă”

Di joi din Sântă Mărie
S-o-nceput războiu-ntâie
Clujule oraș frumos
De când în tine-am intrat
Pușcă și borneu ne-o dat
În Rusia am plecat
La Rusia în loc tare
C-acolo-i focu mai mare
La Rusia în loc rău
C-acolo-i focu mai greu

Șapte gloanță am căpătat
Tri în cap patru-n picioare
De și inima mă doare
Velzeriza mă lega
Doamne rău mă săjeta
Stau copii pângă vatră
Nu știu cine le-o fost tată
Întrebau pe maică-sa
- Unde-i măicuță tata
- Tică-ta-i în Rusia
Nu știu vini-o or ba
Nu știu vini-o or ba
Că p-acolo o fost frontu. (XIV)

20. Colindă

Șî sculați creștini plugari
Șâ sculați și vă spălaț
Lui Dumnezo vă rugați
C-o născut un fiu frumos
Cu nume Domnu Cristos
S-o născut în haine sfinte
Tăți înjerii lui să-i cânte
Șî noi cei di pă pământ
Toți lui să-i cântăm
S-ascultăm de scriptură
C-aia ne dă –nvățătură
Șâ s-ascultăm de Cristos
C-ăla ne-nvață frumos
Iubiți unu pă altu
Nu averea șâ pământu

C-averea di pă pământ
Nu o poț duce-n mormânt
Hainele-n pământ să stracă
Trupul să face nimică
De-i muri unde-i argintu
Auru mâncă pământu.
Amin

21. (mulțămită)

C-o mână de busuioc
Ca să ai gazdă noroc
C-o mână de mintă creață
Ca să ai gazdă viață. (XIV)

22. Dumnezeu dintr-un-ceput

Tătă lumea o făcut
Făcu pâ domnu Cristos
Pă Adam foarte frumos
Șâ bine l-o pregătit
Șâ cu Ieva l-o-nsoțât
Șâ în Rai pe iei i-o pus
De nimic lipsă n-o dus
O poruncă lor le-o dat
Ca din toți pomii să mânce
Numa din pomu sfințit
Să nu mânce că-i oprit
Da șârpele veninos
O plecat o creangă-n jos

Și pe Ieva o-ndemnat
Ie dintr-un măr o mâncat
Pântru c-o păcătuit
Dumnezău i-o pedepsit
- - O, Adame ce-ai mâncat
- Doamne Ieva mi l-o dat
- Da tu Ievă ce-ai făcut ?
- Doamne, șărpele o vrut
- O, Adame-i mere jos
Și-i lucra c-on păcătos
Șî tu Ievă încă-i mere
Șâ-i naște prunci cu durere
Iar tu șarpe veninos
Ti-i târâ pă pământ jos
Șarpe de te doare capu
Ieș la drum c-acol țâ liacu
Că or trece carăle
Sâ ț-or zdrobi oasăle. (XIV)

23. O, ce veste minunată „colindă”

Lângă Vlifaim s-arată
Cerul strălucea
Îngerii venea
Pe-o rază curată
Vrut-a domnu să se nască
În coliba păstorească
Fiul său cel sfânt
Nouă pe pământ să ne mântuiască.
Da Isus păstorul mare
Turmă ca el nimeni n-are

Noi îl lăudăm
Și ne închinăm
Cu credință tare. (VII)

24. Nașterea domnului nost „colindă”

Toți o știm că cum a fost
Nu s-a născut pă perină
Nici în casă cu lumină
S-a născut pă fân uscat
Și-a născut mare-npărat
Irod fiind Împărat
El mare porunc-o dat
Pă toți fii să-i omoare
De doi ani mai mici în jos
Să-l omoare pă Cristos
Pă Cristos nu l-au tăiat
Maica Sfântă nu l-au dat
Tatăl sfânt l-au apărat. (XI)

25. Tri păstori să întîlniră (colindă)

Florile dalbe
Și așa să sfătuiră
Florile dalbe
Haideți fraților să merem
Florile dalbe
Floricele să culegem
Florile dalbe
Și să facem o cunună
Florile dalbe

S-ompletim cu voie bună
Florile dalbe
Și s-o ducem la Cristos
Florile dalbe
Să ne fie de folos
Florile dalbe. (XIV)

26. Colinda lui Moga Todică din Frata

Ceamă-mă gazdă-n casă
Șâ mă pune după masă
Să gust șâ io din purcel
Din purcel cât on vițal
Ce-i în lume mai frumos
Colea bradul cel brădos
Șâ Todică cel frumos
Ce-i în lume mai frumoasă
Colea tufa cea tufoasă
Și Ravica cei fâloasă. (III)

**27. Doarme gazda, ori nu doarme
„colindă”**

Ș-a nost îi domnu lui Dumnezeu
Dacă doarme să se scoale
Ș-a nost îi domnu lui Dumnezeu
Că îngerii s-o sculat
Ș-a nost îi domnu lui Dumnezeu
Ceriu susn l-o ridicat
Ș-a nost îi domnu lui Dumnezeu
Pă patu stâlpi de argint

Ș-a nost îi domnu lui Dumnezeu
Șâ frumos l-o împodobit
Ș-a nost îi domnu lui Dumnezeu
Tăt cu stele mărunțele
Ș-a nost îi domnu lui Dumnezeu
Șâ cu Luna printre ele
Ș-a nost îi domnu lui Dumnezeu. (XII)

28. Sculați,sculați boieri mari „colindă”
Că înjerii s-o sculat
Ceriu sus l-o ridicat
Pă patru stâlpi de arjint
Șâ frumos l-ompodobit
Tăt cu stele mărunțele
Șâ cu luna printre ele. (III)

29. Colo-n jos pă râturile „colindă”
Mere-un șâr de rândunele
Maica Sfântă-i după iele
Florile dalbe
Le-ntreba și le mustra
Cum îți trece Dunărea
Florile dalbe
Dunărea om trece bine
Că ne-m sui pe hălău
Florile dalbe
Și ne-o trece Dumnezeu. (XXXVII)

30. Colo sus pă vremea ceia „colindă”
În frumoasa Galileia
O Fecioară viețuia

Și Maria se chema
Nazaret era orașul
Unde îș ave lăcașul
Dar deodată ce văzu ?
Casa toată se umplu
De-o lumină lucitoare
Ca lumina cea de soare
Înjeru Gavril intrasă
La Maria drept în casă
Înjeru i-a zis Mariei
- N-avea teamă: pace ție !
Tu vei naște-un copilăș
Fiul Domnului va fi
Și Isus se va numi. (XXXIII și XI)

31. Colo susu mai însusu „colindă”

Colindăm Doamne colind
Este-o dalbă mănăstire
Colindăm Doamne colind
Da-năuntru ce era ?
Era Maica Precesta
Colindăm Doamne colind
C-un fiuț ce tot plângea
Taci fiule nu mai plânge
Că ție maica ț-a da
Colindăm Doamne colind
Două mere, două pere
Ț-a da ceia Raiului
Colindăm Doamne colind
Să descui cerul cu ia
Să mături cerul cu stele

Pământu de fapte rele
Colindăm Doamne colind. (XXIX)

32. (mulțămită)

Suie dracu pă butuc
Dă-mi colacu să mă duc
Dă-mi colacu și cârnațu
Dacă nu vă hâi târnațu.

33. (mulțămită)

Mulțam, mulțam jupâne gazdă
De-astă colindă frumoasă
De la noi de la v-o doi
Di la douăzecișidoi
Colinda ni-i gata
Colacu ni-i plata
Colacu cât masa
Stogu cât casa
Câte păsări zburătoare
Atâtea vaci mulgătoare
Câte pietre la fântână
Atâtea oale cu smântână
Câți cărbuni în vatră
Atâția boi în poiată
Câte paie pă coteț
Atâtea oi în ocol s-aveți
Câte pene pă cocoș
Atâția copii burduhoși. (XXX)

34. (**mulțămită**)

Puică neagră bagă-n sac
Haida gazdă dă-mi colac
De mi-i da de nu mi-i da
La fereastră nu ț-oi sta
Că de-aseară tot p-afară
Și m-o nins și m-o ploat
De rouă m-o picurat
Dă-mi gazdă dară colacu
Ca să pot sări pârleazu
Dă-mi ș-o țără de jinars
Să îmi treacă de năcaz.

(X)

35. (**mulțămită**)

Puică neagră bagă-n sac
Dă-mi gazdă mare colac
Că și mama-ar fi făcut
Sâtă deasă n-o avut
Pă când sât-am cumpărat
Covata ni s-o stricat
Ș-am rămas fără colac
Mama l-o bătut pă taata
Di ce n-o tomnit covata.

(X)

LA STEA

36. **Tri crai de la răsărit**
Cu steaua-am călătorit
Când în cale pușerdea

Steaua-nainte mergea
Șâ lor le-o fost de-o-ntrebare
De-o naștere, de-un crai mare
Unde știți că s-a născut
Un crai tânăr de curând
S-a născut la Viflaim
După el călătorim
Când la Viflaim o-ajuns
Steaua lor li s-a ascuns
Aur,zmirnă și tămâie
Mila Domnului să fie
Că ne-a scos de la robie
Și ne-a dat o-mpărăție
Mila Domnului Cristos
Că ne-a ridicat de jos.

(IX)

PAPARUDA

37. Paparudă, rudă
Vină de ne udă
Și adă-ne ploile
Să ne crească ploile
Să-nverzească grâiele
Grâiele și fetele.

CÂNTECUL CUNUNII

38. Foaie verde foi de linte
Hai tovarăș președinte
Hai oțără mai nainte
Haida șî ie cununa

Cununa de grâu uscat
De colectivști lucrat
Cununa-i făcută-n flori
De fete și de feciori
Care lucră pă ogor
Hai și udă cununa
Ș-o udă cu rom, cu dulce
Ficiorii să ne sărute
De nu-ți uda cununa
Să vi se usuce mâna
Cununa trebe udată
Cu jin roșu și cu apă
Cununa tre s-o udăm
Ca bucate să avem.

(XV)

39. Foaie verde ca fraga
Hai descideți-ne poarta
Că venim cu cununa
Ies muierile la poartă
Să vadă cununa noastră
Gândești că n-au pită coaptă
Pită coaptă de-ar avea
Ar șade și u-ar mânca
După noi nu s-ar uita
Hu, iu, iu acuma viu
Cu cununa de grâu
Cu cununa grâului
Cu rodu ogorului
De tri zâle tot vinim
Ș-am vre să ne hodinim
De-aia luați cununa

Cununa de grâu curat
Pă căldură adunat
Foaie verde bob de linte
Hai tovarăș președinte
Hai oțără mai- nainte
De ni-i lua cununa
Cununa de grâu ales
De colectivști cules
Foaie verde ca fraga
De atâta te-am ruga
Să ne stropcești cununa
Cu jin roșu și rom dulce
Florile să nu să ușce
Cununa trebe udată
Cu jin roșu și cu apă
Cununa trebe stropcită
Cu jin roșu și cu țuică
De nu-ț uda cununa
Să vă usce domnu mâna
Mâna și pcișoarele
Când răsare soarele. (XXVII)

CÂNTEC DE LEAGĂN

40. Culcă-te puiuțule
Cu măicuța ta
Că măicuța te-a spăla
Lapte din țâță ți-a da
Și în leagăn te-a culca
În leagăn te-a legăna
Și dacă ți-i mai cânta

În brață iar te-a lua
Taci puiuțule și dormi
Că mama te-a face domn
Haine faine ți-oi lua
Și la școluță te-oi da (XXII)

41. Nani, nanii puiu mamei
Să crești mare și frumos
Să te duci cu oile
Pă câmpu cu florile
Să te duci cu vacile
Pă câmpu cu fragile. (XXV)

42. Abua cu mama ta
Că mama te-a legăna
Și mare te-a înfătoșa
Înaintea codrului
Ca să nu duci doru lui
Înaintea pădurii
Ca să nu duci doru mândrii
Abua, bua, bua
Și dormi cu măicuța ta. (XIV)

DESCÂNTECE

43. Rămas bun mamă și tată
Că de-smu nu vi-s mai fată
Poate fată voi mai fi
Da nu mi-ț mai porunci
Mi-oi porunci străinii
Părul l-o strânge buhui

Peceaua u-om pune-n cui
Păru l-om strânje grămadă
Peceaua u-om pune-n ladă
C-așa-o lăsat Dumnezeu
Din munte să iasă piatră
Din străini mamă și tată
Din munte să iasă flori
Din străini frați și surori. (XXXIV)

44. Trăzniu-ar în tine bade
Și-n cămașa ta din spate
Și-n cine u-o curuit
Dragi am fost și ne-am urât
Șâ-n cine țâ o gătat
Dragi am fost și ne-am lăsat.(XXXIII)

45. Fiua-i bade de minune
M-ai făcut de răs în lume
M-ai țapat peceaua
Și mni-i groasă năframa. (XXXIII)

46. Negru-i badea c-on tăciune
Drag mi-i fiu-ar de minune
Badea-i alb ca laptele
Io mă-ntorn cu spatile
Badea-i negru ca cina
Da mi-i drag ca inima. (XXXIV)

47. Taci lele nu hârâi
Că țâ-s negri fodorii
Meri acasă șâ-i zolește
Sâ haida șâ hârâiește. (XXXIII)

48. Zâ țâgan cu cetera
De țâ bună inima
De nu-i bună fă de piatră
C-așa-i ș-ame câteodată
Țâgane cetera ta
Nu să face p-aicea
Că să face pă la munte
C-acolo-s brazâ de frunte
Că să face pe la munț
C-acolo-s brazâ mai mult. (XXXIII)

49. Bădiță la noi în curte
Măgeran până-n genunce
Eu m-aș duce să-l plejesc
De maică-ta nu-ndrăznesc
Că u-am auzât de-acasă
Cum da cu pumnu-n masă.
Că-i trebe noră frumoasă
Nu ca mine-o negricioasă
Negricioasă-s da nu tare
Nu-s pă sama dumisale. (XXXIV)

50. Mână bade boii tare
S-ajungem în sat cu soare
Să ne vadă oamenii
Pân ce ne-am bătut boii
Pântr-o rujă scuturată
Pântr-o mireasă gătată
Pântr-o rujă înflorită
Pântr-o mireasă vinită. (XXXIV)

51. Măi bădiță din alt sat
Nu-mi țâne drumul legat
Că io nu-s de măritat
Șî de măritat să fiu
Tăt după tine nu viu
Că mi-o spus măicuța mie
Că nu mă dă dupătine
N-are mama zăce fete
Pe mine să mă deperte
Că ne are numa pă două
Și ne poartă-n haine nouă
Haine nouă de barșon
Ne-a mărita după domn. (XXXIV)
52. Țâpaț grâu nu țâpaț goz
Că ni-i mirele frumos
Țâpaț grâu nu țâpaț pleavă
Că ni-i mirele de treabă. (XXIII)
53. Haidă noră să te duc
Pângă car și pângă plug
Pângă roate ferecate
Și hambare de bucate
Șâ ȝ-oi da ceile-n mână
Ca să fii găzdoaie bună. (XXIII)
54. Tu mireasă draga me
Ascultă de soacră-ta
Ori ce lucru te-a-nvăța
Spală hainele luna
Șâ le întinde pe drot

Să le vadă de la pod
Șa le întinde pe șpargă
Să se vadă din ogradă. (XXIII)

55. Stă badea și be pelin
Și mă ciamă să-i încin
Nu pod bade că suscin
Pă inimă mi-am călcat
M-am dus și i-am încinat
Să trăiești bade bădiță
Că-ți încin o copiliță.
Copiliță cum îi doru
Cu buzăle ca fuioru
Copiliță cum îi macu
Cu buzăle ca bumbacu
Hu, iu,iu, iu. (XXIII)

56. Măgeran pe tablă scris
Tânăr drăguț mi-am cuprins
Tânăr îi, țucu-i ocii
Amu să-nvaț-a iubi
A juca șâ-a strânge-n brață
Ș-a săruta cu dulceață. (XXXIII)

57. Maică pă din jos de sat
Trece-un porumb încălțat
Dar nu-i porumb încălțat
Că-i bădița fermecat
Că l-o fermecat o fată
Cu mine să nu mai șadă
Mie badea nu-mi trebuie

Numa lor le fac mânîe
Mie badea nu mi-i drag
Numai lor ciudă le fac. (XXXIII)

58. Vai de mine de-unde viu
De-unde paște cucu grâu
Și pasărea cânepa
Noi vinim cu mireasa
S-o aducem di pă sate
Să meargă cu straița-n spate
Șâ de câne asmuțată
De la bărbat alungată
Ca să-nveță maicile
Cum să-și deie fetile
Să le deie-n a lor sat
După cine le-o fost drag. (XXIII)

59. Frunză verde de cireș
Hai maică și mă petreci
Batăr ulița mă treci
Și te uită după mine
Cât îmi stă mie de bine
Cu cunună cu pete
Altu-așă nu mi-i vede
Apă rece nu-i mai be
Adusă de mâna me
Îi be apă ca leșia
Că mi-i s-o gătat fetia. (XXIII și XI)

60. Sus pă casa miresii
Cântă cucu și mierla

Cucu gros, mierla subțire
C-azi e zi de despărțire
Despărțire de măicuță
Plângeri de la inimuță
Despărțare de părinți
Plângeri cu lacrimi fierbinți.

61. Hai bade din deal în vale
C-o țapat mazărea floare
De ai gând să ne iubim
Hai mazărea s-o plejim
De ai gând să ne lăsăm
La mazăre foc să-i dăm
Să margă fumul pă rât
C-am fost dragi și ne-am urât
Să margă fumul pă sat
C-am fost dragi și ne-am lăsat
Ne-am iubit ca doi peuni
Ne-am lăsat ca doi nebuni
Ne-am fost dragi ca peunii
Ne-am lăsat ca nebunii. (XXIII și XI)

62. Io de-acasă așa-am pornit
Aici să nu zic nimic
Dar dac-aud strunile
Mi se deschid buzăle
Dar dac-aud cetera
Mi se deschide gura. (XXIII și XI)

63. Câte fete-s după masă
Tăte-s cu șurț de mătasă

Numa io-s cu şurţ de lână
Şî cu două glăji în mână
Două glăji în mâna me
Poci încina cui oi vre
Este-aicea om cinaş
I-oi încina mincenaş
Este-aicea om frumos
I-oi încina bucuros. (XXIII şi XI)

64. Ciui-aş ciui
Da mă cem că m-auzi
Bădiţa de unde-a fi
Şi mi-a face cu capu
Să nu mai ciui altu
Şi-nainte mi-a ieşi
Cu sticluţa cu berea
Cu cieriu cu mnierea
Şi mă cheamă să-i încin
Nu pot bade să suscin. (XXIII şi XI)

65. Şâ-nvăţată, otrăvită
Ca domnii cu carne friptă
Şâ-nvăţată cu otravă
Ca domnii cu pită albă. (XXIII şi XI)

66. Tătăişă struguri dulci
Tăt ai zâs că nu te duci
D-ai trecut gardu cu stinii
Ş-ai dat mâna cu vecinii
Ş-ai rupt ruja din cărare
Şâ te-ai băgat în neam mare

Ș-ai rupt ruja dingă drum
Șâ te-ai băgat în neam bun
Neamul tău îi dă ovăs
A nost îi dă grâu ales
Neamul tău îi dă săcară
Al nost grâu de primăvară. (XXIII)

67. Să trăiești nănașule
Să răsuci mustățile
Să săruți nevestele
Să le răsuci cât de bine
Să mă săruți și pe mine
Că dacă mi-i săruta
La vară ți-oi săcera
Și dacă mi-i drăgosti
La vară ți-oi căpăli. (XXIII)

68. Hu,iu,iu nănașă mare
Sui pă iepure călare
Să vedem cât ești de mare
Că de când tot nănăsești
Ai avut vreme să crești. (XXIII)

69. Frunză verde de saacsău
Nănașule dragu mneu
Vine rându la cingeu
Sopon să găsește rău
Sodă nu să pre găsaște
Scoate banii și plătește. (XXIII)

70. Săracă gurița me

Două tri păhare-ar be
Di pă punte n-ar căde
Di pă puntea hei cu flori
Din brață di la ficiori
Di pă puntea hei cu struț
Din brață de la drăguț. (XXIII)

71. Colăcari cu năfrămuță
S-o cuprins badea drăguță
S-o cuprins dar nu i dragă
Că mai dragă i-am fost eu
Dată de la dumnezeu
Că drăguță i-am fost dată
De la Dumnezeu lăsată. (XXIII)

72. Domnule, părinte bun
Ieși oțără până-n drum
Ieș în mân-o cărtice
Să cununi o florice
Ieș în mână-un patrefir
Să cununi un trandafir
Florinică di pă rât
Cu balțu până-n pământ
Florinică din câmpie
Cu balțu până-n călcâie. (XXIII)

73. Miresuță tăta-n flori
Ieș gându de la ficiori
Și ți-l pune la bărbat
Că cu el te-ai cununat
Și tu mire peană verde

77. Bade, pă drăguța ta
Niciodată nu m-oi da
Că nici mărsu pă cărare
Nu samănă fată care
Mersu i-i ca la rățoi
Uitatu i ca la boi
Mărsu i-i ca la gânsaci
Uitatu i ca la vaci
Du-te bade la pocică
Și-i cumpără cuișoare
Și o scoate din putoare. (XXVI)
78. Bade pă drăguța ta
Niciodată nu m-oi da
Că când mere pă cărare
N-are mărs a fată mare
Că mere făcând din spate
Ca căruța cu cojlate
Și mere făcând din șăle
Ca căruța cu nuiele
Nasu i c-on castravete
Gura până la urece
Dinți-s mari mâncați de cari
Șâ ureci ca la măgar. (XXIII)
79. A mneu bărbat nu-i bărbat
Că-i înjer din cer picat
Nici o palmă nu mi-o dat
Nu mă-ntreabă ce-oi lucra
Că mă-ntreabă ce-oi mânca
Nu mă-ntreabă ce-am lucrat
Că mă-ntreabă ce-am mâncat. (XI)

80. Măi bărbate, măi drăguț
Lasă-mă ca să iubesc
Că te spăl și te cârcesc
Lasă-mă să-mi țiu drăguț
Că te-ncaț și te descuț. (XXVI)
81. Scătură stegar steagu
Ori te lasă la dracu
Ori scătură ori te lasă
Ori te du la măta acasă. (XXVI)
82. Hai la mama nora me
Șâ-mi zâ mamă dacă-i vre
Dacă nu zâ-mi tu bătrână
Cum ți-o fi mai de-ndemână
Ș-om mânca din oală nouă
Ș-om trăi bine-amândouă
Ș-om mânca dintr-un hârdău
Ș-om trăi bine șâ rău. (XXXVI)
83. A meu bărbat nu-i bărbat
Că-i înjer din cer picat
Nici odată nu sfădește
Numa râde și glumește
Nici la lucru nu mă mână
Mă ține ca pe-o regină
Nici la moară nu mă mână
Mă țâne ca pe-o stăpână
La lucru nu m-a mâna
De n-oi mere n-oi mânca. (XXXVI)

84. Măgeran dintre livezi
Om ca badea nu mai vezi
Pă badea-i cămașă albă
La grumaz cravată neagră
Pă deasupra ocilor
Îs cununi de-a domnilor
Păru i mătasă verde
Mult mă tem că mi l-oi perde
Că l-am mai pierdut odată
Șâ l-am cotate lumea tătă
Ș-ap abge mni l-am aflat
Două fete-l săruta
Șâ una îl întreba
Spune-mi, dragă ți-s ori ba ?
Când pă mine m-o văzut
El de mână m-o luat
Șâ-n gură m-o sărutat. (XXVI)

85. Uită-te bade din deal
Că ca mine nu-i în car
Roșie neruminită
Frumoasă nesoponită
Uită-te la hâda ta
Că-i neagră ca cerneala
Du-te bade la pocică
Și-i cumpără cuișoare
Și o scoate din putoare
Să nu pută ulița
Bade de drăguța ta. (XXVI)

86. Foaie verde de bujor
Noră de tin' ne-o fost dor
Și mie și la feceor
Tot de tine ne-o fost săte
Mie și l-a mele fete
Tu noră draga me
Ori cine te-a întreba
Că cum trăiești cu soacra
Tu să zâci că trăiești bine
Că nu te-a mai –treaba nime
De-i zâce că trăiești rău
Te-or întreba tăt mereu
Când te-i duce după apă
Puneț năframa pă ceafă
Nu te-arăta supărată
Că muierile te-or întreba
Cum trăiești cu soacră-ta. (XX)
87. Tătă lumea-așă zâce
Că mi-i nora bărnăce
Lasă șie și bărnăce
Că nouă așa ne place. (XX)
88. Mă jinere dragu meu
Io mă rog frumos de tine
Ca tu să ascuți de mine
Să o lași pe fata me
Num-odată-n săptămână
Să vie până la mine
Nu ca să-mi lucre lucru
Da să-mi stâmpere doru
Nu să-mi spele cămașa

Să-mi stâmpere inima
Săracile maicile
Datoare-s săracele
Până-s mici să-i țâie-n brață
Când îs mari mărg și le lasă
Până-s mici te necăjesc
Cândâ-s mari te părăsesc. (XX)

89. Mireasă-cunună albă
La tăta lumea ești dragă
La maică-ta ești urâtă
Că de aia te mărită
Da vede maică-ta mâne
Cât îi de rău fără tine
S-a uita –n jos și-n sus
Pă drumu care te-ai dus
S-a uita în sus și-n jos
Pă drumu care te-o scos. (XX)

90. Cărărușă pân ocol
Am nou drăguț domnișor
Umblă una să mni-l ieie
Dumnezeu să nu i-l deie
Umblă una să-l sărute
Dumnezo să nu-l ajute
D-ar vini duminca
Șâ io cinaș m-oi găta
Mere-oi cinaș pe cărare
Badea după mine moare
Șâ surțul mni-l pui domnește
P-a lui mândre le strocșește. (XXXV)

91. Scutură stegar steagu
Ori te lasă la dracu
C-aici de când am intrat
Tăt la mine te-ai uitat
Te-ai uitat tăt la cercei
Și la dragi ociții mei
Te-ai uitat tot la mărgele
Șâ la buză suptărele.
92. Bade de dragostea noastră
A-nflorit un pom pă coastă
A-nflorit și n-o rodit
C-o gândit că ne-am urât
O-nflorit și flori n-o dat
C-o crezut că ne-am uitat. (XXXV)
93. Atunci neică te-oi lăsa
Când oi lăsa lingura
Când oi lăsa post de pâne
Atunci te-oi lăsa pe tine. (XV)
94. Frunză verde de alună
Ie-ț mireasă zâua bună
De la maică-ta ha bună
Di la florile din prag
Di la tată-to cel drag
Di la grădina cu flori
Di la frați di la surori
Di la grădina din vale
Di la pretinile tale
Di la pădurea cu fag
Di la feciorii din sat. (XV)

95. Măgeran amniros bun
Doamnea-ajută-ne la drum
Doamne-ajută cui și cui
Miresâ și mirelui
Doamne-ajută-ne și nouă
Că pornim pe cale nouă
Cale nouă, neumblată
Unde n-am fost niciodată
Cale nouă, nebătută
Unde n-am fost șuhănită. (XV)
96. Cinașă maică-am avut
Cinașă m-o și făcut
Cu mărjele de uiagă
Să șiu la bădița dragă
Io nu-s albă la obraz
Da-s a dracului la glas
Io nu-s albă la făptură
Da-s a dracului de gură. (XV)
97. Câte hâde și speioasă
Tot pe maica-s mânioasă
Pân ce m-o făcut frumoasă
Dar nu-i jina măicuță
C-o țâpat apă pe flori
Să șiu dragă la ficiori
Ș-o țâpat pe iarbă verde
Să șiu dragă cui mă vede. (XV)
98. Ies muierile la poartă
Să ne vadă nunta noastă

Nunta noastră-o pot vede
Că-i destul de cinașă
Mereț hâde înapoi
Nu tăt viniț după noi
Cu codița-ncârligată
De lingini toată mâncată. (XV)

99. Ieși afară hu-hu-hu
De ți-i mătura hornu
Că ți-i casa nelipcită
Șâ ograda necurățată
Că ța-i casa de grădele
Să pcișă câinii pe ele
Și să văd grădelele
Să pcișă cățelele. (XV)

100. Tulai doamne de-unde viu
De-unde paște cucu grâu
Șâ pasărea cânepa
Vinim să-ți ducem fata
Șâ din casă și de-afară
Șâ sin lucru ăl de vară
Din casă cu mătura
De-afară cu săcerea
Mătura u-om răsădi
Șâ mireasa a trăi
Săcerea să oțălească
Și muierea să trăiască. (XV)

101. Măgeran în cornu mesâ
Cinaș plâng ocii miresâ

Lasă plângă cât de tare
Binele măicuță sale
Lasă plânge cât de rău
Binele tatâne-său
Că o fost tri surorele
Șâ s-o despărțât cu jăle
Ca luna de către stele
Șâ s-o despărțât cu dor
Ca luna di cătă nor. (XV)

102. Bade pă drăguța ta
Nici doi lei pă ie n-aș da
Că de-un leu îmi cumpăr pâne
Drăguța ta-i de minune
Șâ de-un leu îmi cumpăr sare
Drăguța ta-i arătare
Că nici mărsu pă cărare
Nu i mers de fată mare
Că să leagănă de spate
Ca căruța cu bucate
Și să leagănă de șale
Ca căruța cu nuiele
Uitatu i-i ca la boi
Mărsu i-i ca la rățoi
Uitatu i-i ca la vaci
Mărsu i-i ca la gânsaci
Ș-are buză subțârele
De tri dejete de-a mele. (XXVII)

103. Bine mai iera odată
Când ieram la mama fată

Nici nevastă nu mni-i rău
Mă iubesc cu cine vreau. (XXVII)

104. Nu gândi bade că-mi pasă
Pân-c-ai spus că nu-s frumoasă
Pân-c-os bade mai negruță
Nu-s la tot ciufu drăguță
C-am iubit un om frumos
Și de fete drăgăstos. (XXVII)

105. Știi tu bade ce ziceai
La noi seara când vineai
Te jurai pă cer cu stele
Că n-ai altă pă plăcere
Te jurai pă cer curat
Că n-ai altă mândră-n sat
Și-uai bade de minune
M-ai făcut de răs la lume
Că nu-s fată între fete
Nici nevastă între neveste
Da las bade c-om vede
La care rău ne-o păre
Mnie că te-am sărutat
Ori ție că m-ai lăsat
Mnie ne-o păre-ntr-o zâ
Șa tăie cât îi trăi
Bade, inimă de câne
Nu-mi pare rău după tine
Da-mi pare rău după somn
Te-am iubit și n-ai fost om. (XXVII)

106. Cu bădița-nalt ca steagu
Foamea dracului uo tragu
Cu bădița mititel
Mor de foame lângă el
Mozolește c-on purcel. (I)
107. Leliță cu uocii mari
S-a dat boii pe-un peptar
Ș-o junincă pe-o oglindă
Să se uite să se strâmbe
Cât este ea de mândră. (I)
108. Câte fete sânt pe-aici
Toate-s bune de opinci
Numa una-i cinașă
Ș-aia-i bună de cură
Doru de cine să leagă
Rămâne cu mintea slabă
S-a legat și de-o nevestă
Ș-o lăsat războiu-n casă
S-o legat de un voinic
Ș-o lăsat plugul pe câmp. (I)
109. Floricică di pă rât
Nu gândi că te-am urât
Că pă cin te prețuiesc
Că iești floare din grădină
Care nu mă spui la nime. (I)
110. Măgeran în cornu mesâ
Mândri plâng uocii miresâ
Lasă plângă cât di tare

Binele măicuță sale
Lasă plângă cât de rău
Binele tătuțu-său
Mulțămesc măicuță dragă
Mulțămesc că m-ai crescut
Ș-amu mare m-ai vândut
Să trăiesc cu străinii
Ca alții cu părinții.
Să trăiesc cu dealurile
Ca alții cu neamurile. (XIV)

111. Hai la masă puișor
Că de tine ne-o fost dor
Șâ mnie și la ficior
Că de când ai fost mnicuță
Am gândit să-mi fii noruță
Că altile-ar fi vinit
Mnie nu mi-o trebuie. (XIV)

112. Mult mă uit p-aici pân casă
Nu văd uăci ca la mireasă
Cinășei și mititei
Joacă lacrimile-n iei
Lasă plângă cât de tare
Binile măicuț sale
Lasă plângă cât de rău
Binile lu tată-său
Îți mulțam tată șâ mamă
M-aț făcut șâ m-aț crescut
Ș-amu mare m-aț vândut
Ș-aț trecut gardu ci știni

Șâ m-ați vândut la străini
Ș-aț trecut gardu cu flori
Dintră frați dintre surori
Ș-aț trecut maic-un palant
Și voi la străini m-aț dat. (XXV)

113. Zâua bună, maică dragă
De astăzi nu țâ-s mai fată
D-oi vini și te-oi cota
La dumneata n-oi mai sta
Ș-oi veni și te-oi vedea
Șâ paicea n-oi șădea
Zâua bună maică dragă
Șâ voi fraț și voi surori
Răsădiți ș-a mele flori
Răsădiți și le udați
Șâ pe la ficiori le dați
La care le-am fost mai dragă
Dați o floare să-ș aleagă
La care le-am fost urâtă
Daț o floare mohorâtă. (XXV)

114. Mânioasă-s hâdile
Pă mine cu tăcile
Da pă mine n-au di ce
Că mâncarea nu le-o mânc
Băutura nu le-o beu
Drăguțu li-l ieu când vreu
Șâ pă maica-s hâbucioasă
Di ce m-o făcut frumoasă
Da nu-i jina măicuțâ

Că-i jina nănășiță
C-o țâpat ciupa pă flori
Să fiu dragă la ficiori
Ș-o țâpat pă râtu nost
Să fiu iar a cui am fost. (XXV)

115. Cinașă maic-am avut
Cinașă m-o șâ făcut
M-o purtat să fiu purtată
Tăt cu haine elegante
M-a făcut cu păr gălbui
Să fiu dragă orșicui
M-o făcut cu păru creț.
Șâ m-o dat cu mare preț
Mă judecă hâdele
Cu ce-mi spăl obrajele
Eu la hâde le spui drept
Joia mă spăl cu apă rece
Nici o doamnă nu mă-ntrece
Și vinerea cu jinars
De-s frumoasă la obraz
Șâ sâmbăta cu-alămâie
Ca mine să nu mai fie. (XXV)

ORAȚII DE NUNTĂ
COLĂCĂRIA

116. – Noroc și norocire
Cinste și bună voire
Cum stați, cum vă lăudați
În ce pace vă aflați
- Ne aflăm bine pregătiți
- Cinstite staroste de casă
Dumnezeu să te trăiască
De vrei să știi apriat
Noi ț-om spune-adevărat
Căci tânărul nost crăișor
Cu al vânatului dor
Pe aicea oarecând
Cu ai săi câți-va umblând
A zărit aici o ciută
Cuvântătoare, nu mută
Ci grăitoare
Cu cisme roșii încălțată
Cu țindră neagră îmbrăcată
Moțată, la cap mare
Îmbălțată la cap tare
Ori ciuta să mi-o dați
Ori în curte să ne lăsați
Văzu craiu și o floare
Întru a sa preumblare
Vrea la dânsa a se duce
Păstă brațe s-o apuce
Și ar vrea să viețuiască
Și întru mulți ani să trăiască

- Pe aici nu este mireasă
Mergeți prin alte părți
- Cinstite staroste de casă
Noi vedem poarta legată
Nu ie mare, ridicată
Lângă dânsa-i mare gloată
Stă strânsă și adunată
Poarta-i legată cu paie
Gloata-n cap stă să ne saie
Îi legată cu lanț de car
Noi să umblăm în zadar
Cu funie de fuior
Drept că de noi v-o fost dor
Să fiți cu noi buni și blânzi
Că noi nu sântem flămânzi
Nici nu ne temem de voi
Măcar suntem numai doi
Căci vin gloate minunate
Cu fel de gătiri armate
Iar a noastră cât de-ncet
Dar vine-napoi tot drept
Cu puști și cu pistoale
Mai mult cu mâinile goale
Să nu fie-un lucru rău
Să ferească Dumnezeu
Căci sfârșitu-i bun și este
De cum ați luat de veste
- Apoi ce-am luat de veste ?
Nu cunoaștem, nu știm cine sânteți
- Cinstite staroste de-al doilea
Noi avem o mătă de-a făta

Aia o vorovi cu dumneata
Când am venit acol pă jos
Lângă-on soc burtoș
Cât nașu dumitale de gros
Câți oameni trece
Joc de iel își bate
Cinstite staroste de casă
Dumnezeu să te trăiască
Noi așa ne dăm solia
Ca să ne iasă sâmbria
Mergi în fundul cel de casă
În al treilea corn de masă
Vei afla un colac de grâu frumos
Din pielița lui Cristos
Ș-o ploscă de jin
Ș-o năfrămuță de in
Ca buzele să le ștergem
Ospătați bine să merjem
- Pofțiți înăuntru, am crezut că sânteți
cu cercuri
Dar sunteți de-ai noștri. (I)

117. (cere colacu)

Jupâne staroste de loc
Ca Dumnezeu să-ți deie noroc
Du-te-n casa cea frumoasă
Într-a patra corn de masă
Căci acolo vei afla
Un colac de grâu curat
Și o ploscuță de vin
Adă-mi mie să închin

Să beu ieu cu iapa me
Că de băutoare mare
De-abia mai stă pe picioare
Noi avem cărți cu pecetlie (arată o
batistă)
Di la noastă-mpărăție
Cine știe carte latinească
Să vină să o citească
Iar cine nu știe
Spre noi să nu vie
Jupâne staroste de loc
Ca Dumnezeu să-ți dea noroc
Vinind p-aici p-o cărare
Mă-ntâlnii c-o gazdă mare
Cu fratile dumitale
Avea-n picioare cisme mici (opinci)
Cum poartă pe aici
O botă ferecată
La capăt cu drod legată
O traistă de bucate
Ș-o piele de câne-n spate. (IV)

118. – Noroc, noroc să deie Dumnezeu
Ce saltă ca veselie
Ce lucru poate să fie
Ce stați aici adunați
Dumneavoastră iubiți frați
Căci noi mult loc am umblat
Șâ c-aice n-am aflat
Tri luni sânt de când vinim
Ne uităm și nu durmim

Ș-așa lucruri întocmite
Încă nu ne-au fost ivite
Afară ficiori jucând
În casă fete plângând
Însă plâng cu desfătare
Tocmai ca la un haz mare
- Nu vă cunoaștem, viniți cu cercuri ?
- Jupân staroste de loc
Dumnezeu deie noroc
Nu-mi lua cuvântu
Precum ie holbura vântu
C-a fost tânăr împărat
De dimineață s-o sculat
Ciupcă neagră-o îmbrăcat
Calu l-o înșăuat
Trâmbița –n mân-o luat
Mare oaste-o adunat
Patru sute de grăniceri
Din ficiori mari de ghinărari
Și din răsărit de sore
A plecat la vânătore
Ș-a vânat Țara de sus
Despre apus
Pare că juganii le-au stătut
Potcoavele le-au perdut
Ș-apoi ne-am lăsat în jos
Pe-un deluț frumos
A fost tânăr crăișor
Cu a vânatului dor
Pe-acest loc oarecând
Cu ai săi câți-va umblând

A zărit o ciută
Cuvântătoare, nu mută
Ci grăitoare
Ori ciuta să ne-o dați
O-n curte să ne lăsați
Ori ciuta să ne-o cinstiți
O-n curte să ne primiți
Că noi și drept avem (arată o hârtie)
Cum c-aicea să intrăm
- Nu vă cunoaștem, mergeți în altă parte
- Noi vedem poarta legată
Nu e mare ridicată
Lângă dânsa-i multă gloată
Stă strânsă și adunată
Poarta-i legată cu paie
Gloata-n cap stă să ne saie
Îi legată cu fuior
Poate de noi v-o fost dor
Legată-i cu lanț de car
Ca să umblăm în zadar
Jupâne staroste de casă
Dumnezo să te trăiască
De vrei să știi apriat
Noi ț-om spune-adevărat
Du-te-n fundu cel de casă
Într-a tria corn de masă
Este un colac frumos
Ca pelița lui Cristos
Din arat din semănat
Pe-a noastră samă-i gătat
Din arat din dăruit

P-a noastă samă-i gătit
Șâ stă ș-o ploscă cu vin
Ș-o năfrămuță de in
C buzăle să le ștergem
Șâ-ncălzâț de vin să mergem. (II)

118. – Noroc, noroc să deie Dumnezeu
- Noroc bun dragă jupâne
Mare făcător de bine
Cum staț, cum vă lăudaț
În ce parte vă aflați
Ne bucurăm dragă jupâne
Mare făcător de bine
Că vă aflăm sănătoși
Veseli și bine voioși
Dar onorate jupâne
Aștept cuvânt de la tine
Zile-s șapte fără șasă
De când am plecat de-acasă
Cu al nost crai lăudat
Multă lume am umblat
Șâ umblând atâta lume
Am văzut câte-o minune
Care toate tri le-om spune
Și credeți că nu sunt bune
Ce saltă, ce veselie
Ce lucru poate să fie
Ce staț aici adunați
Dumneavoastră iubiți frați
Că noi mult loc am umblat
Și-ncă așa n-am aflat

Oameni ca dumneavoastră
Să ne tragă sama noastră
Tri luni sânt de când vinim
Ne uităm și nu durmim
D-așa lucruri întocmite
Încă nu ne-au fost ivite
Afară ficiori jucând
În casă fete plângând
Însă plâng cu desfătare
Tocmai ca la un harț mare
Unde unii învingând
Saltă întru al său gând
Dimpotrivă cei învinși
Stau cu durere cuprinși
Noi vedem poarta legată
Nu e mare, ridicată
Lângă dânsa-i multă gloată
Stă strânsă și adunată
Poarta-i legată cu paie
Gloata-n cap stă să ne saie
Legată cu lanț de car
Ca să umblăm în zadar
Și cu funie de fuior
Oare de noi v-o fost dor
Văzând craiul și o floare
Vrea la dânsa a se duce
Ca-n grădină s-o apuce
Ș-ar vre ca să viețuiască
Șâ-ntru mulți ani să trăiască
Tânărul nostu împărat
Când aicea ne-o mânat

Acest sfat nouă ne-o dat
Să fiți cu noi buni și blânzi
Că noi nu suntem flămânzi
Nici nu ne temem de voi
Măcar suntem tri sau doi
Noi avem gloate minunate
Cu fel de gătiri armate
Iar a noastă ceată încă vine
Înapoi adâncă
Toți cu puști și cu pistoale
Mai mulți cu mânilor goale
Dar jupâne staroste de casă
Ca Dumnezeu să te trăiască
Și burta-n tine să-ți plesnească
Când te-om căuta
Să n-avem de-unde te lua
Tu du-te oțâr și te gătește
Ș-apoi hai șâ povestește
Noi așa ne dăm solia
Ca să ne iasă sâmbria
Du-te-n fundu cel de casă
Într-a tria corn de masă
Că iese un colac gătit frumos
Din arat din sâmănat
P-a noastă samă-i gătat
Din arat din dăruit
P-a noastă samă-i gătit
Îi împenat șâ-mpodobit
P-a nostă samă-i gătit
Să trăiești jupâne staroste de casă
Voie bună pot ave

Da de-aici (arată sticla)
Știu că nu-i mai be
Că dacă nu l-oi pute eu be
A be soțâia me
Cât n-a pute nici ie
A be călăria me
Că de băutoare mare
Abia stă-n patru picioare. (VIII)

IERTĂCIUNEA MIREȘII

120. Frunză verde de bujor
Ceteraș di la Sopor
Cred că iești un om cuminte
Pune cetera să cânte
De-oi greși eu cu gura
Tomnește cu cetera
De-oi greși cu buzele
Tomnește cu strunele
Frunză verde viore
Susănică draga me
Oprește-te-on pic în prag
Ș-așteptă-ț maica cu drag
Dă-i o dulce sărutare
Pentru ce te-o crescut mare
Te-o crescut și te-o-nvățat
Pân-amu la măritat
Șâ ț-o umplut lăduța
Tăt cu in șâ cu bumbac
Șâ te-o dat după om drag
Frunză verde viore

Susănică draga me
Nu te doare inima
S-o laș pe măicuță-ta
Sângurică săraca
Eu atâta te-aș ruga
Să n-o uit pe maică-ta
Să vii s-o vezi săraca
Când de tine i-o fi dor
Că i-ai fost de ajutor
De tine i-o fi dor tare
C-altă fată nu mai are
Inima ta-i de aramă
Că te despărțești de mamă
Inima ta îi de piatră
Că te despărțăști de tată
D-așa o lăsat Dumnezeu
Părință copii să crească
Părintș străini să-și găscască
Din pământ să iasă pciatră
Din străini mamă și tată
Din pământ să crească flori
Din străini frați și surori
Ie-ț mireasă zâua bună
Di la frați și di la mumă
Di la flori de busuioc
Di la ficiorii din joc
Frunză verde de alună
Ieț mireasă zâua bună
De la maică-ta hai bună
Di la florile din prag
Di la tată-tu hăl drag

Di la grădina cu flori
Di la frați di la surori
Di la grădina din vale
Di la preținile tale
Di la pădurea de fag
Di la ficiorii din sat.

(XVII)

G Ă I N A

121. Frunză verde-a neghinii
Zâ Șandore-a găinii
Zâ Șandore lin și rar
Să mă pot sui pă prag
Zâ Șandore, zâ frumos
Să mă pot scoborâ jos
Cu găina ca ruja
Să i-o dau la nănașa
La nănașa nu i-o dau
I-o dau la nănașu mare
Că mi-a da două parale
M-am dus roată pă la Cluj
Șâ u-am împănat cu ruji
Șâ m-aam dus șâ pă la Moci
Șâ i-am pus o peană-n conci
Acolo îi târg de țară
Șâ i-am cumpărat țăgară
Șâ m-am dus pă la Sărmaș
Șâ i-am băgat ceteraș
Nănașule ce gândești
Găina să mi-o plătești
Că-i găină ouătoare

Ș-are ou întră picioare
Tu nănașă draga me
Scoală-te oțâr în picioare
Să vedem cât ești de mari
Că de când tot nănășești
Ai avut vreme să crești
Da io de când socăcesc
Tătă bine mă pârlesc
Întorcându-mă la cale
Mi-am ars latu di la poale
Nănașule fii cuminte
Că nu-i latu dinainte
Latu-i di pă șoldu drept
Hai afară să-ț arăt
Să-mi dai bani numai v-o doi
Ca să-mi pot lua război
Că de când m-am măritat
Cu războiu n-am umblat
N-am țasut și n-am pus pânză
Numa tăt am zâs din frunză
D-oi lăsa frunza la dracu
Șâ mni-oi îmbrăca bărbatu
D-oi lăsa la dracu frunză
Ș-oi țasă șâ-oi pune pânză.
(XXXIII și XXXVI)

122. Frunzuță verde de nuc
Zâ țâgane să m-apuc
Zâ țâgane cât de bine
Să zâc și io după tine
Tu-i zâce cu cetera

Șâ i-oi zâce cu gura
Ș-om mere cu găina
Zâ țâgane, zâ cu drag
Să mă pot sui pă prag
Uiu, iu, iu nănașă mare
Scoală-te drept în picioare
Să te văd cât iești de mare
Că de când tot nănășești
Ai avut vreme să crești
Zâ țâgane, zâ frumos
Să mă dau di pă prag jos
Frunză verde de neghină
Zâ țâgane la găină
Frunză verde-a neghinii
Zâ țâgane-a găinii
Frunză verde de sacfiu
Face-ți-mi loc ca să viu
Cu găina ca ruja
Să o duc la nănașa
Stau în loc și mă gândesc
Șâ iară mă socotesc
Nu oi da la nănașa
Ci oi da la nănașu
Nănașu îi salariat
Are pungă la tureac
Că nănașu-i cu salar
Ș-are bani în buzunar
Foaie verde de cireș
Nănașule ce gândești
Pân-ce salariat ești
Găina să mi-o plătești

Și să-mi dai mie așă
Cât ți-oi cere eu pă ie
Că până u-am cipilit
Doamne mult m-am mai trudit
Și până ce o u-am gătat
Doamne mult am asudat
Găina îi grasă tare
Cu slănină pă spinare
Ș-are slănină pă spate
De-o palmă și jumătate
C-am îngrășat cu bucate
Din colectiv câștigate
Pă butucă și pă mai
Tri sute de lei să-mi dai
Pă butucă și pă cere (fiere)
Fustă de tergal ți-oi cere
Pă butucă șâ pă cioc
Să-mi dai bani să-mi iau cojoc
Că s-apropie toamna
Șâ poate m-oi cununa
Să măcinstești șâ pe mine
Cum cinstești p-aistaa mire
U, iu, iu nănașă mare
Scoală-te-oțără-n picioare
Șâ haida ie găina
Că rău mă doare mâna
Nu știu găina-i pre grasă
Ori io-s pre slabă la casă
Nu știu grasă-i găina
Ori nu-i bună mâna mea
Nănașă draga me

Haida și ie găina
Găina ca ruja
Că u-am fript cu cocenaș
Să o ducem la nănaș
Șâ u-am fript la nuiele
Că îs subțirică-n șele
Șâ îs subțârică-n buci
N-am putut căra butuci
U- iu –iu .

(XIX)

123. Frunză verde-a neghini
Zâ țâgane a găinii
Zâ țâgane, zâ cu drag
Să mă pot sui pă prag
Zâ țîgane, zâ frumos
Să mă pot coborâ jos
Zâ țâgane-ncetinel
Zâ după glăsuțul mău
Că aicea-i lume multă
Tăt în gura me să uită
Că eu uocii mă uocesc
Cu gura mă povestesc
Pană neagră de peun
Faceț-ți-mi cale șâ drum
Să mă duc printre nuntaș
Cu găina la nănaș
La nănaș îi pare bine
Că să uită tăt la mine
Da nănașa-i supărată
Că să uită tăt la vatră
Nănașule om ales

Să te cunosc cine iești
Că-s o fată după țară
Ș-am venit c-o gălicioară
Gălicioara-i buhuetă
Șâ-i în cămară-ncuietă
Nănașule de iești bun
Să-mi dai ceia s-o descui
Că io mult am alergat
Până găini am aflat
Șâ io mult m-am străduit
Până găini am gășat
Cu pușcuța susuoară
Am pușcat o gălicioară
Nănașule ce gândești
Găina să mi-o plătești
Săracă găina me
Nu u-oi da la nănașa
Că u-oi da la nănașu
C-are pungă la cojoc
Șâ mi-a da și mie-un zlot
Șâ mi-oi cumpăra război
Că de când m-am măritat
Io cu război n-am umblat
Nici cu război nici cu pânză
Numa tăt am zâs în frunză
D-oi lăsa frunza la dracu
Șâ mi-oi îmbrăca bărbatu
Săraca găina me
Nu u-oi da la nănașu
Că u-oi da nănașuț
Găina mi u-a plăti

Că găina-i grasă tare
Cu slănină pă spinare
Șâ-i găină ca-n poveste
Cârâie și dohănește
Săraca găina me
C-așa-o fost după șură
Ș-amu-i la nănașu-n gură
Numa capu șâ grumazu
Coadă iu-o mâncat nănașu
Șâ dintr-o găină-ntreagă
Io n-am mâncat num-o labă.
- (răspunde nănașa)
- Socăciță di la vatră
Ie-ț găina că nu-i fiartă
Nici nu-i fiartă nici nu-i friptă
Numai cât îi cărcălită
Șâ oțâră rumină
Adă paie de odos
Șă o frijem mai frumos
Adă paie de săcară
C-o frijem a doua oară
- (răspunde socăcița)
- Nănașule ce gândești
Găina să mi-o plătești
Că io mult m-am cinuit
Până țâ u-am cipilit
Șâ-ntorcându-mă la cale
Mni-i s-o ars latu din poale
Șâ-ntorcându-mă la foc
Mni s-o ars șurțu-ntr-un loc
Nănașule de nu crezi

Hai afară ca să vezi
Că trebe să-mi dai parale
Să-mi cumpăr latu la poale
Șâ trebe să-mi dai bănuț
Să-mi cumpăr latu la șurț. (XXV)

124. U-iu-iu ce bine-mi pare
C-am ajuns nănașă mare
Da-s numa-nlocuitoare
Am mai fost de două ori
Ș-oi mai fi de nouă ori
Că nănașa m-o rugat
Să-i ajut la descântat
Șâ nănașa m-o dorit
Să-i ajut la ciuit
Nu că nănașa nu poate
Dar are cine o socoate
Nu că nănașa n-ar ști
D-are cine-o-nlocui
Socăciță de la vatră
Roșie și-mbujorată
Vino să-ți încin odată
C-un păhărel de jinars
De li-i traje pă sub nas
Ca să mai uiț de năcaz
Socăciță să trăiești
C-ai făcut mâncări domnești
Găluștile-s mărunțale
Pot mânca domnii din iele
Tăiței-s mărunței
Pot mânca domnii din iei

Găina u-ai fript în unt
C-aşa-i moda de demult
Găina u-ai fript la gaz
Ca să-i placă la nănaş
Şâ u-ai presărat cu mniere
P-a nănaşului plăcere
Socăciţa găinii
Hai oţără pân-aci
Că io nu mă târguesc
Găina să Ț-o plătesc
Că io de când nănăşesc
Găina mni o plătesc
Finuții io mi-i cinstesc. (XIX)

125. Mulțumesc nănaşă mare
Că nu m-ai ocărât tare
Să vede că iești de frunte
Că nu mi-ai zis vorbe multe
Să vede că iești de treabă
Că nu mi-ai zis vorba slabă
Că iești din jiță de jie
Din oamini de ominie
Ești din jiță de fragă
Din oamenii cei de treabă
Ș-acuma drept să vă spui
N-a fost găină nici pui
C-o fost cloșca di la pui
Ș-o lăsat puii pă coastă
Ș-o vinit la nunta noastră
Ș-o lăsat puii pân sat
Ș-o vinit la descântat

Ș-o lăsat puii pă rât
Ș-o vinit la ciuit
Ieri era cu puii-n rât
Șâ amu i-am ciuit
Ș-asară era pe uouă
Ș-amu uoașî tăiat în două. (XVII)

126. Socăciță să trăiești
C-ai făcut mâncări domnești
Găina mi-ai fript pe grate
C-ai știut c-așa ne place
Șâ u-ai fript cu cocenaș
Ca să-i placă la nănaș
Frunză verde rozămălin
Socăciță să-ți închin
C-un pahar galben de jin
Șâ cu unul de jinars
Ca să-ți treacă de necaz
Că nănașa-i doamnă mare
Șâ nănașu tăt așă
Nu mîncă mîncare ră
Uită-te la fața iei
Că-i țanută cu cafei
Șâ te uită la obraz
Că-i țanută cu jinars. (XVIII)

B O C E T E

127. Țânțârim cu iarbă verde
Tătă lumea-n tine șăde
Țânțârim iarbă uscată
Ravica-n tine să gată
Țânțârim iarbă uscată
Lasă pe Ravica-acasă
Să cine șâ să prânzească
De-napoi n-o mai vini
De doru ei om muri
Noi om sta ș-om aștepta
Ie a sta și s-a usca
Că nu-i floare de-nflorit
Că-i floare de putrezit. (XXV)

128. Ravică draga me
Io nu știu ce ai mâncat
De zilile s-o gătat
Ai mâncat cireșă bune
De te duci din astă lume
Ai mâncat cireșă dulci
Șâ de la noi tu te duci
Tu Ravică draga me
Lasă-ț doru-n cornu căsâ
Că din el s-a face-un măr
Mumă-ta l-a scutura
Doru i s-a stâmpăra
Șâ de tine-a mai uita. (XXV)

129. Tu Ravică draga me
Bagă samă p-unde-i mere
Că sânt două drumuri răle
Unu-i drumul dorului
Șâ unu-i a somnului
Lasă drumul somnului
Șâ haida p-a dorului
Unu-i drumu cel de lut
Înapoi nu vii mai mult
Unu-i drumu hăl de piatră
Șâ nu mai vii niciodată
Bag samă-n pământ îi toamnă
Cine mere nu întoarnă
Bag samă-n pământ îi bine
Cine mere nu mai vine. (XXV)
130. Ravică, draga me
Pă mormânt ți-a crește iarbă
Mere măta și te-ntreabă
- Putrăzâ-a-i fată dragă
- O maică, n-am putrăzât
Numa-n pământ mi-i urât
Că pământu-i foarte greu
Ș-apasă sufletul meu. (XXV)
131. Tu Mărie, draga me
Faină casă ți-ai făcut
Fără uși, fără ferești
Afară să nu mai ieși
Fără uși fără polmoane
Să nu ieși vara la soare. (XXV)

132. O dragă copile dulce
Întoarnă și nu te duce
Că pă drumu ce-ai pornit
Nu-i nădejde de vinit
Pă drumu care-ai plecat
Nu-i nădejde de-nturnat
Că te duci pe drum de piatră
Și nu mai vii niciodată
Și te duci pă drum făcut
Înapoi nu vii mai mult
Că cine mere-n pământ
Nu-i nădejde de vinit
Că pământu-i cu lăcată
Nu mai vine niciodată
Și lăcata n-are ceie
Cine mere-acol să steie (XIX)

133. Măricică draga me
Da tu cum te-ai îndurat
De doi copii ți-ai lăsat
Nu ți-a fost milă de iei
De i-ai lăsat singurei
La umbruța scinului
Pă mâna străinului
D-apoi nu ți-o fost urât
Să meri sângură-n pământ
Neveste de sama ta
În pământ nu s-ar băga
Tu ai luat o floare-n mână
Și te bagi de voie bună
Ș-un firuț de măgeran

Sî te bagi de bun măgan
Mai sînt mame cu copii
Da nu și-i lasă pustii
Mai sunt mame cu fete
Da nu le lasă secrete (singure)
La inimă ți-ai pus mol
De-ai tăi copii nu ți dor
La inimă ți-ai pus cină
De-ai tăi copii nu ți milă (XIX)

134. Cece dragu mneu
Până-ai fost pe perinele
N-ai putut sta de durere
Ș-acum stai pă scânduri goale
Șî nimica nu te doare
Lasă doru-n colțu căsî
Că din dor s-o face-un măr
La copii când le-o fi dor
Mărul l-or scutura
Dorul șî l-or stâmpăra (XIX)

135. Ia uită-te peste cap
De vezi un pom răcănat
Și te uită la picioare
Vezi un pom cu pomurele
Ș-o glajă cu lecurele
Mândră pasăre-o zburat
Pomuțu l-o clătinat
Leacurile s-o vărsat
Viața ți s-o gătat (XIX)

136. Vai Ioane dragu mneu
Uită-te că popa vine
Vine să te punem bine
Da te-om pune după masă
Ș-om zâce c-ai mers acasă
Șî te-om pune după pat
Ș-om zâce c-ai mers în sat
Ori te-om pune-n grădiniță
Subt o tufă de nălbuță
Da nălbuța s-o clăti
Ș-acol popa te-a găsi
Vine popa cu crucea
Șî te duce de-aicea
Vin popii amîndoi
Șî te-or duce de la noi (XIX)

137. Tu Ravică draga me
Ai fost nevestă c-on brad
Șî la moarte te-ai lăsat
Ș-ai fost nevestă c-o floare
Da moartea-i celuitoare
Te-o luat de pe picioare
Atâta te-o celuit
Până tătă te-ai topit
Șî cu vorba te-o mânat
Până tătă te-ai gătat. (XIX)

138. Măicuță draga me
Cât ai fost maică de slabă
Tăt mi-ai fost măicuță dragă
Și cât ai fost de slăbuță

Tot mi-ai fost dulce măicuță
Cine trece p-aicea
Poate ști neîntrebat
C-aice-ai mare bănat
Di jos până-n căpriori
Plină-i casa de fiori
Di jos până la hăizaș
Plină-i casa de necaz
Să cunoaște di la poartă
Că găzdoaia căsî-i moartă
Să cunoaște de la ușă
Că găzdoaia căsî-i dusă (XXXIII)

139. Măicuță draga me
Cât îi ograda de mare
Plină de urme de-a tale
Da Dumnezo ploaie-a da
Urmele s-or astupa
Șî noi maică te-om uita
De-ai ști maică traiu meu
N-ai dormi în pământ greu
Că de când m-am măritat
Pită albă n-am mâncat
Numa coj și roșcovele
Vai de păcatile mele
Copii-s cam mărunței
Șî trăiesc greu pântru iei (XXXIII)

140. Mă Ioane dragu meu
Ai grijă pă unde-i mere
Că sunt două drumurile

Unu-i drumu dorului
Șî unu-i a codrului
Tu te du p-a dorului
Dacă doru te-a lovi
Înapoi iară-i vini
Dară doru te-a apuca
Șî-napoi ti-i înturna. (XI)

141. O cece dragu mneu
N-am știut că chiar ti-i duce
Că-ț făceam turtă cu nuce
N-am știut că chiar îi mere
Că-ț făcem turtă cu mere
Să îmbuci pe unde-i mere
Șî din ce ț-a rămânea
Să-i dai șî la bună-mea
Șî dacă te-a întreba
Că ce facem p-aicea
Să-i spui că în colectiv
Ne muncim să facem norma
Ca să ne țanem viața (XI)

142. Uă tu moarte, uă tu moarte
Nu știu unde ți casa
Că pă tine foc aș da
Să ardă casa pă tine
Cum arde inima-n mine
Să ardă lăcașul tău
Cum arde sufletul meu (XXVI)

143. Hamnișă-i pasărea morți
Că s-o pus pă stâlpu porți

Ș-o cântat, ș-o ciripit
Până tăt te-ai veștejit
Ș-o ciripit, ș-o cântat
Până tătă te-ai uscat (XXVI)

144. (Lui Todea Ion mort cu tractorul)
Mă luoane clop cu piană
N-ai trăit să meri cătană
Să faci șî tu armata
Cum face tătă lumea
Ficiorii de sama ta
Tăț să prind a însura
Șî fetile să mărită
Tu rămîi rujă-n florită
Nu rămâi ca să-n florești
Rămâi ca să putrăzăști
Că tractorul mânce-l focu
Ț-o mâncat țâie norocu
Tractorul șî remorca
Ț-o mâncat țâie viața (XV)

145. Sănducule dragu mneu
Ia-n uită-te păstă cap
Cum țî să leagănă-on brad
Da nu-i brad adevărat
Îi mândruța ta din sat
Te cântă că i-ai fost drag
Șî te uită la picioare
Te cântă pă cine-l doare
Te cântă măicuță-ta
Că o doare inima

Te cântă că tu te duci
La verdeață între nuci
Te duci Sandule-n pământ
De-acolo nu vii mai mult
Că pământu-i cu lăcată
De-acol nu vii niciodată. (XXVII)

146. Vai tu Marie draga me
Nu te doare inima
Să meri de la maică-ta
S-o lași sângură pă lume
N-are-o vorbă cui să-i spuie
Chiar te duci Marie din sat
Pă mamă-ta u-ai uitat
Ai lăsat ce Ț-o fost drag
Bagsamă-n pământ îi bine
Cine mere nu mai vine
Bagsamă-n pământ îi cald
Cine mere ne-o uitat.
(XXVII)

147. Bagsamă-n pământ îi toamnă
Cine moare nu întoarnă
Batăr cât de răriori
Într-un an de două ori
La Paști și la Rusalii
C-atuncia-i zâua mai mare
Am be și ne-am veseli
Șî iară te-am slobozî
Pă pământ îi pus lăcată
Cine mere-acol să șadă

Și lăcata n-are ceie
Cine mere-acol să steie
Să știu că ceie-ar ave
Io doamne atât-aș umbla
Până cei-aș căpăta
Pământu l-aș descuie
Pe-a mea maică u-aș vede (XIV)

148. Tu Ravică draga me
Întoarnă și nu te duce
Că-i sară și nu-i ajunge
Că p-unde-i însăra
Nici de cină nu ț-or da
Că pă unde-i însăra.
Nici de cină nu ț-or da
Nici de cină cu lumină
Nici nu-i dormi pe perină (XXIV)

149. Țântărim cu iarbă verde
Tătă mila-n tine pier
Țântărim înșănțului
Multe flori ai înghițit
Și tăt nu te-ai hărănit
Și pe-aiasta-i înghiți
Și tăt nu ti-i hărăni (XXIV)

150. Tu Ravică draga me
Fetele de sama ta
În pământ nu s-ar băga
Că pământu-i nisipos
Nu-i pântru omu frumos

Și groapa ți-i cu nisip
Nu-i nici pântru hăl urât (XXV)

VERSUL LA MORT

151. Iubiți creștini și dragi frați
Astăz aici adunați
La a mea înmormântare
Pe toți vă rog a iertare

Căci cât în lume am trăit
Așa ceva n-am gândit
Să mor la zi însemnată
Supărat viața toată

Când creștinii colindau
Eu cu moartea mă zbăteam
La fereastră colinda
Moartea sufletu-mi lua

Acum dorm mă hodinesc
La nimic nu mă gândesc
Durerile m-alinat
Și de toate am uitat

D-anainte de-a porni
Aș avea-a vă povesti
Căci cum am trăit în lume
Mai mult în rău ca și-n bine
Că-n optzecișidoi de ani
Să-i numeri trebe să stai

D-apoi să trăiești în ei
Mai puțini buni decât răi

De părinți ieu am rămas
Tânăr și cu mult năcaz
Am trăit cum am putut
Căci neamuri n-am prea avut

Apoi m-am căsătorit
Soție bun-am găsit
Dumnezo s-o îndurat
Și doi copilaș ne-o dat

Patru ani am trăit bine
Război-o dat păstă mine
Am luptat cât am luptat
Prin prizonieri am picat

Cu jăle și cu bănat
Patru ani acol-am stat
Dar de-acol când am scăpat
Am venit l-ai mei cu drag

Soția mă aștepta
Căci doar când m-oi înturna
Copilași am avut doi
Doi născuți după război

Cu soția mă-mpăcam
Copilașii mi-i iubeam
Am trăit tot fericit
Pân soția mi-o murit
Fecioru mi-i s-a-nsurat
Eu la fată m-am mutat
Cinsprăzece ani am stat
Ș-am trăit tăt împăcat

La cinsprăzece ani de zile
Vai, mare năcaz pe mine
În ziua de Bobotează
Îmi văzui fata me arsă

La Turda o alergat
În spital-o internat
Eu gândeam că va scăpa
Dar iei moartă mi-o-aduceau

Grea jale și grea durere
De-atunci pe zilele mele
Nepoțeei mititei
Eu mă necăjeam cu iei

Jinerile s-o-nsurat
Eu la fecior m-am mutat
Cu toți bine o duceam
Dar pe Ana n-o uitam

Fecioru și cu nora
Mereu mă tot mângâia

Căci iei doară m-o-ngriji
Dacă oi îmbătrâni

Am trăit cinci ani de zile
Mai mare năcaz pă mine
Ficioru s-o-mbolnăvit
În spital o șî murit

Singur ieu doar am rămas
Cu nepoți și cu necaz
Acum am scăpat și ieu
Astăzi zac în copârșău

Acum viniți dragi nepoți
Astăzi mă cântați cu toți
Astăzi mă cântați cu jăle
Tăte nepoatele mele

O tu noră draga me
Nu știu cum te-aș mângâia
Căci cu tine am trăit
Pân la moarte m-ai grijât

Căci dacă ne-am mai certat
De mâncare tot mi-ai dat
Hainile mi le-ai spălat
La moarte tu m-ai cokat

Șî tu jinere iubit
Cât l-olalt-am trăit
Ca pe-un tată m-ai cinstit
Și ieu pe voi v-am iubit

De-am greșit la oarecare
Acum mă rog de iertare
Ca iertat să plec și eu
În fața lui Dumnezeu (II)
(Verșul lui Cristea Gheorghe Bătrînul)

CIUITURI LA JOC

152. Ușurelu-s ușurel
C-am mâncat carne de mniel
Ușurelu-s ca ciperiu
De fasole câtu-i ceriu
153. Bine-mi place a juca
Cu mândruța altuia
154. M-o făcut mama făcut
Pă suman cu cine-o vrut
Șî cu cine i-o plăcut
155. Dragu mi-i cu cine joc
Că mniroasă a busuioc
Șî cu cine mă-nvârtesc
Că mniros-a lemn domnesc
156. Nevăstuță cu bărbat
Lasă-mă cu tine-n pat
Să văd bine-i însurat
157. Cucule ce pene porți
De pă tin te iubesc toți
Șî io port pene ca tine

Da nu mă iubește nime

158. De-aș ști cânta ca cucu
Nu m-aș mânca cu lucru
C-aș sbura din creangă-n creangă
Aș cânta la cin mi-i dragă
Ca cucu nu știu cânta
Cu lucru mă voi lupta
Ș-oi cânta ca merlița
Ca să-mi stâmpăr inima (II)

159. Spune-mi lele de țî-s drag
Să umblu cu laibăr alb
Șî-mni spune de țî-s urât
Să mă duc la târg să-l vând
Să-mi ieu altu mohorât

160. De-aș ști că m-aș duce-n rai
Mi-aș face căruț cu cai
Da știu că-n rai nu m-oi duce
Că mi-o plăcut gura dulce
Raiu nu l-oi dobândi
Că mi-o plăcut a iubi

161. Cine-n lume n-are drag
Trăiește tăt ca bolnav
Ieu știu Doamne despre mine
Cum mni-i astăzi nu mni-i mâne
Cum mni-i mâne nu mni-aldată
Sănătos nu-s niciodată

162. Nu vă uitaț că-s mnicuț
C-am dormit la oi desculț
Cu capu pe moșânci
Șî cu uăcii după uăi
Cu capu pă iarbă verde
Șî cu uăcii după fete
163. Când aud ceteruica
Nu mă țâne lajița
Că lajița-i cât oleacă
Inimuța-n mine creapă
164. Drag mni-i jocu românesc
Dar nu știu cum să-l pornesc
L-oi începe românește
Șî l-oi găta ficiorește
165. Haida mândră să te joc
Dumnezo-ț deie noroc
Că mândră de doru tău
Tăte mor broaștele-n tău
Cu vreme-oi muri șî ieu
166. Știi tu mândră știi tu știi
Când eram noi doi copii
Ne jucam pe pajiște
Nu știam de dragoste
167. Mândră de dragostea noastră
Răsărit-o pom pă coastă
Nu știu cine s-o aflat

Pomu ni-i l-o retezat
Dragostea ni-i o stricat (II)

168. Pântru tine pui puiuț
Nici sara nu mă desculț
Pântru tine puiuț drag
Nici sara nu mă dezbrac

169. Pasăre di pă hinceu
Spune-i la iubitul meu
Că mnie nu mni-i de iel
Cum nu i-i la lup de mnel
Mnie nu mni-i la inimă
Cum nu-i cină la fântână (II)

HORI

170. Horiu-aș horile-mi vin ”hori obișnuite,
bătrânești”

Horiu-aș horile-mi vin
Mi rușine că-s străin
Horiu-aș horile-mi plac
Mi rușine că-s sărac
Da când ieram în vremea me
Ceteră nu-mi trebuie
Nici ceteră nici clanetă
Că-mi iera gura bugătă
La ceteră-i trebe strune
Gura me s-auză-n lume
Pare-mi rău după ce-mi pare

C-o crescut Murășu mare
Nici nu-i luntre, nici nu-i punte
Să mă duc la lelea-n munte
S-aud brazii vâjâind
Pă lelea-n frunză zâcând
Ie să zâcă, io să joc
Să ne treacă de noroc
Ie să zâcă io să cânt
Să ne treacă de urât (II)

171. Maică măiculeana mea

De Ț-o fost dragă lumea
La urât nu mă-n demna
De Ț-o fost drag a trăi
La urât nu mă sâli
Că negru-i mamă pământu
Da-i mai negru urātu
Pământu-l calci cu picioru
Urātu-l înveți cu Țolu
Ce-i în lume drăgostos
Banii și omu frumos
Nu-i frumos cine să Țâne
Îi frumos cui îi stă bine
Nu-i frumos omu frumos
Că-i frumos omu drăcos (II)

172. Când ieream de nu iubeam

Mă culcam, mă hodineam
Dar acum, de când iubesc

Mă culc, nu mă hodinesc
Șî ieu bota și pornesc
După mândra s-o găsesc
Cînd îmi vine mândra-n gând
Frigurile mă cuprind
Mândra nu-mi iese din gând
Frigurile nu mă lasă
Mândra-mi bagă boala-n casă
De-aș trăi num-atîta
Pă mândra s-o pot uita
Dar mă tem c-oi trăi mult
Ce-am iubit nu pot să uit (II)

173. Păsărică turturea

Zboară-nconjură lumea
Șî du-te la maică-mea
Să vie de m-a vedea
Șî de n-a putea
Să o văd și m-a vedea
Șî de n-a putea sta mult
Să o văd și m-a văzut
Mamă doru de la tine
Păstă multe dealuri vineri
Păstă deal păstă fânață
Nicăierea nu s-acață
Până la mine pă brață
Nicăierea nu s-alină
Pân la mine la inimă
De m-aș face-un vînt de vară
Aș mere acas diseară (II)

174. Pă cărarea din pădure

Uăcii mândrii-s două mure
Pă cărarea de nuiiele
Uăcii mândrii-s două stele
Io m-am luat după iele
Dă mamă cu zdiciu-n mine
Că n-am ascultat de tine
Ș-am plecat în țări străine
Am uăci străini lângă mine
Of, mamă că greu îi doru (XXX)

175. Bate doamne omu prost

Mult mă-ntreabă unde-am fost
Bate-l doamne șî-l trăzni
C-așă umblă uoamenii (XXX)

176. Tânără m-am măritat ”Și-o horit
nevasta traiu”

Ră soacră mi-am căpătat
Ră soacră șî rău bărbat
Cătă câne zâce ne
Cătă mine ne, căță
Cătă câne ieși afară
Cătă mine, du-te-n țară
În câne dă num-odată
De mine rupe-o lopată
În câne dă de două ori
În mine de nouă ori

Dacă văzui treab-așa
Luai săcera la brâu
Mă dusăi pă lâng-on râu
Văzui o holdă de grâu
M-apucaî șî săcerai
Săcerai până la prânz
Tăt cu lacrămi și cu plâns
Săcerai până l-amniaz
Tăt cu lacrimi pă obraz
Mă uitai spre răsărit
Văzui soarele viind
La nurori de-amniaz ducând
Num-a me soacră nu vine
O fi rău, or nu i bine
Oi mânioasă pă mine
Mă făcui o pasăre
Șî zburai în țara me
Șî m-așăzai pă fereastră
- Hăș tu, hăș tu păsărea
Că nu iești tu fata me
Fata me s-o măritat
Dincoace de-aista sat
- Nu hășăi mamă scumpă
Că io deloc ți-oi vorbi
De mine ți-oi povesti
Căt de mult m-am chinuit
De când io te-am părăsit
Că de când m-am măritat
Pită albă n-am mâncat
Numai coji și roșcovele
Vai de păcatele mele

(XVI)

177. Când aud cucu cântând

Mă uit la munte și plâng
Las să plâng, să mă jălesc
Ce-am pierdut nu mai găsesc
C-am pierdut un mare bine
Pă maica di lângă mine
Șî de jalea me cea seacă
Tăte crenjile s-ableacă
Șî s-ableacă la pământ
Că aud cucu cântând
Jălui-m-aș și n-am cui
Jălui-m-aș codrului
Da codru-i mare si verde
Șî nici ăla nu mă crede
Codrului i-ai dat verdeață
Mnie amar în viață
Codrului i-ai dat nuiiele
Mnie să trăiesc cu jăle (XXVII)

178. Cântecu șoferului

Foaie verde matostat,
Măicuța mni-o dat un sfat
Să nu-mi ieu șofer bărbat
Că tăta vremea-i plecat
Șî rămâi cu doru-n sat.
Maica zâce, maica tace
Mnie tot șofer îmi place
Că iel vine și se duce
Șî atunci dragostea-i dulce
Șî când va pleca departe

Am să-i spăl hainele tăte
Le-oi usca pă iarbă verde
Să-i fie drag cui îl vede
Așa cum mni-o fost și mnie
Când l-am văzut prima-ntâie (XXI)

179. De sub deal răsare luna

De la mândra vin acuma
Șî de-ar ști nevasta me
Ușa nu mi-ar descuie
Da nevasta me-i prostuță
Mă ie-n brață, mă desculță
Și-m dezbracă hainele
Șî-mi uscă obgelele
Șî-mi blastămă mândrele
- Tu muiere, tu muiere
Tucuț patruzăci de stele
Ce-ai tu cu mândrile mele
Ele n-au nimic cu tine
Ele au ce au cu mine
Cu mândrile stau o noapte
Cu tine până la moarte
Cu mândrile stau o zi
Cu tine cât oi trăi
- Hai bărbate sările
Șî-nțarcă-ț cărările
De la tăte curvele (XXVII)

180. Neamțule mă iei, mă duci

Până-n graniță la turci
Să duc caii de dupleie
Să duc doru mândrii mele
Să duc caii turcilor
Să duc doru mândrilor
Să duc caii de căpestre
Să duc doru la neveste. (XXIX)

181. Măicuța când m-o făcut

O plouat ș-o bătut vânt
O fost maică vreme ră
Așa-i șî inima me
Ș-o fost vreme c-am ploioasă
Șî m-o făcut negricioasă
Nu-i bai maică, ș-așa-i bine
Badea moare după mine (XXX)

182. Tragăună mândră, tragăună

Frunză de gorun galbănă
Că șî io am trăgănat
Frunză de gorun uscat
Până ce m-am însurat
Frunză de gorun tăiat (XXX)

183. Săracu omu, sărac

Iel la nime nu-i drag

Numa vara-ntr-un dărab
Până-i vremea lucrului
Îi dragu băgiucului
Când să slobod brumele
L-amuță cu cânele (XXX)

184. Hore de război

Foaie verde de nuia
Vine-un tren din Rusia
Încărcatu-i de răniți
Di la Stalingrad viniți
Da rănitu cel mai tare
Strig-odată-n gura mare
- Domnule conducător
Nu mâna trenu cu spor
Ca să bat vagonile
Of, cum mă dor rănile
Căci acum de-o săptămână
Mni-o pus picioru de gumă
Ș-o mână de cauciuc
Unde-amaru mneu mă duc
Cum amar m-oi duce-acasă
La copii și la nevestă
Că maica când m-o vedea
A plânje inima-n ea
Din ficiori ca fraga coaptă
S-o umplut Rusia tăță
Din ficiori ca mura neagră
S-o umplut pădurea-ntreagă. (XXIII)

185. Hore

- Căpitane, căpitane
Ia mai cată prin dosare
Foaia me de liberare
- Măi băiete, am căutat
Da mai ai ceva de stat
- Că mni-o scris maica de-acasă
Că mni-o căpătat nevastă
Io i-am scris maichii-napoi
Vezi-ți maică de nevoi
Că nevasta mni-i de fier
Șade-n ușă la rastel
Neunsă și neștearsă
S-așteaptă răcruț de-acasă (XXIII)

186. Hore de cătănie

Cântă cucu pă fântână
Că mai am o săptămână
Cântă cucu pă găleată
Săptămâna mni-i să gată
Cântă cucu pă butuc
Mai amo zî și mă duc
Mai am az și mai am mâne
Șî plec satule din tine
Cântă cucu-n par de jie
Am crezut că-mi cântă mie
Da cântă la păcurar
Să grijască uăile
Să nu mânce florile
Florile-s de trăbuială

La-mpăratul de cerneală
Să cernească hainile
C-o pornit cătanile
Să cernească puștile
C-o pornit răgutile (XI)

187. Hore de cătănie

Doamne, negri mai sunt norii
Toamna când pleacă ficiorii
Doamne, negri mai sunt munții
Toamna când să duc răcruții
Mamele petrec ficiorii
Surorile, frățiorii
Da pă mine n-are cine
Mama-i moartă de tri zâle
Tata-i bătrân și nu poate
Surorile-s mici cu tăte
Hai mândruță-n deal la cruce
Să vez trenu cum mă duce
Mă duce din gară-n gară
Mă scoate din țară-afară
Șî mă duce-n țări străine
Unde nu cunosc pă nime
Numa frunza și iarba
Șî doru de la mândra. (XXXV)

188. Hore

Tăt am zâs mă duc, mă duc
Da maica nu m-o crezut
Da amu mă poate crede

Că mă duc și nu mă vede
Gată maică cufăru
Că mni-o sosit ordinu
Gată maică valiza
Că mni-o sosit și zâua

189. Hore de cătănie

Io mă duc mândră-n cătane
Tu rămâi și spală haine
Spală și cămeșa me
Care-am holteit cu ie
Io mă duc mândră, mă duc
În cătane nu la plug
De unde cătana pleacă
Rămâne casa săracă
Rămân boii înjugați
Și părinții supărați
Rămân boii în resteie
Și părinți-n dor și jăle
Lasă-i mamă, lasă-i tată
Ș-o poiatră mare la poartă
Mândruța nemăritată
Când am venit înapoi
Găsâi casa fără boi
Fără mamă, fără tată
Și mândruța măritată. (VI)

190. Plânjeți uăci și lăcrămaț

Că voi sunteți vinovați
Plânjeți uăci și udați locu

Că voi mni-aș mâncat norocu
Vai, maică urât îi urātu
Mai urât ca pământu
Pământu-l calci cu picioru
Pă urât-l-nveli cu țolu
Ia, maică urātu vine
Pune lacātu pă mine
Pune șî-l apasă bine
Că urātu iară vine tăt alătura cu mine
Că urātu iară mere
Tăt pă cărările mele (XXXII)

191. Hore

Treci pădure și te-ndeasă
Numa loc de-o casă-mi lasă
Loc de-o casă și-o cărare
Să duc badii de mâncare
Că-i la temnița cea mare
Tăt cu feră pă picioare
Tăt feru de 9 funț
Mă mir bade cum le porț
Eu mândruță le port bine
Că-s tăt cu gându la tine
Mândruță io le port rău
Că-s tăt cu gânduțu tău (XXXII)

192. De-ar fi trăznit Dumnezeu

Talpa de la făgădău
Lemnu din leagănu mneu

Cum m-o legănat pă mine
Să nu să lejene nime
C-un picior m-o legănat
Cu mânurile-o lucrat
Cu gura m-o blăstămat
De-oi muri să mor mor în foc
De-oi trăi să n-am noroc
De-oi muri să mor în pară
De-oi trăi să n-am tigneală (VI)

193. Hore de armată

Pă peronu gării
Stau în așteptare
Cu mândra de mână
Cufăru-n spinare
- Nu plânge mândruță
Nici nu suspina
Căci doi ani de zile
Nu mi-i mai vedea
- Te blastăm băiete
Trenu să te taie
Sânjele din tine
Să curgă șiroaie (VI)

194. Hore fetii care pleacă în alt sat

Nu da Doamne nimănu
Ce-ai dat mnie, codrului
Codrului i-ai dat verdeață
Mnie amar în viață
Codrului i-ai dat mohor

Mnie să trăiesc cu dor
Codrului i-ai dat nuiiele
Mnie să trăiesc cu jăle
Jăle mare și bănat
Ca să ies din al mneu sat
Străină-s, Doamne, străină
Ca garoafa din grădină
Da nici aia nu-i străină
C-are pui la rădăcină
Și mai face vara flori
Ș-are destule surori (XXXV)

195. Ce mni-i drag mnie pă lume

Doi cai buni și hamuri bune
Ș-o căruță să nu sune
Să mă duc cu mândra-n lume
Fie și corturăreasă
Numa să nu zurăiască (XX)

196. Mânca-te-ar focu năcaz

De tânăr copil te-am tras
De te-oi trage cât te-am tras
Io mă duc și-aici te las
Să te tragă cine-o vre
Că io mni-am tras partea me (XX)

197. M-o cerut ficiori din sat

Și măicuța nu m-o dat
Ș-o vinit altu din lume

Hamniș și cu vorbe bune
Nevăzut, necunoscut
Dup-ahăla m-o dădut
La două, tri luni de zâle
Vine măicuța la mine
Di la poartă m-o-ntrebat
- Bine-i fată măritat?
De necaz și de rușine
I-am spus maichii că mni-i bine
- Dragu maichii de ți bine
Unde-i carnea di pă tine?
- Carne-o fost da s-o uscat
Dup-a mneu drăguț din sat
Carnea și osuțale
O mâncat neamurile
Neamurile-a mneu bărbat
Și mândrile lui din sat (XXXV)

198. Adă Doamne trenu-n gară

Și pă badea-n astă sară
Să vie și bun și rău
Să vie și bade-al meu
Că mnie mni-i s-a urât
De-atâta timp așteptând
Vine azi, ba vine mâne
Vine peste-un an de zile
Vine azi sau vine joi
Vine peste-un an sau doi (V)

199. Spune bade maică-ta

Să-ngrădească ulița
Tăt cu lin și cu pelin
Noi să nu ne întâlnim
Făr luna la târg mergând
Și marța la mărturie
Mercuria lucrând la jie
Și joi sara-n șazătoare
Vinerea la murătoare
Și sâmbăta câteodată
Dumineca zăua tăta
Spune bade maică-ta
Să-i tignească de tomaci
Până ne-om mai fi noi draji
Să-i tignească de lășcuță
Până ț-oi mai fi drăguță (XXX)

200. Spusu-ț-am măicuță țâie

Să țâi zâle pântru mine
Să mă dai în sat cu tine
Da tu maică n-ai țânut
Că tu maică te-ai cemut
C-oi vini după-mprumut
Și nu țî l-oi da mai mult
Da de-aș fi lucrat în sat
Împrumutu ț-aș fi dat
Să nu mă fi-nstrăinat
D-amu să știu c-oi muri
După-mprumut n-oi vini

Spusu-ț-am măicuță țâie
Să țâi zâle pântru mine
Le-ai ținut maică-nvrâstat
Și tare m-ai străinat
Di la noi a tria sat
Păstă munți în alte curți
La părinți necunoscuți
Păstă munți în altă țară
La părinți de-a douaoră (XIX)

201. Când pleca-n armată ”cântec
bătrânesc sau hore”

Măicuță când m-ai făcut
Doamne, bine ți-o părut
C-ai crezut c-ai făcut fată
Să stau cu tine pă vatră
Da-i făcut maică ficior
La-mpăratu de-ajutor
Neamțule mă iei, mă duci
Până-n graniță la turci
Să țâi caii turcilor
Să duc doru mândrilor
Să țâi caii de căpestre
Să duc doru la neveste
Io mă duc mândră-n cătane
Tu rămâi și spală haine
Spală și năframa me
Care-am holceit cu ie (II)

202. Săracă inimă bună

Nu te-am mai avut de-o lună
Nici de-o lună, nici de-un an
Nici nu te mai am şuhan
Spune-mi măiculiță, spune
De mai am noroc în lume
Ieu ți-am spus și ți-oi mai spune
Căci tu n-ai noroc în lume
Căci când am fost împovorată
Am trecut o punte lată
Ț-am scăpat norocu-n apă
Ieu cu uăcii l-am văzut
Până apa l-o trecut
Eu cu uăcii m-am uitat
Până apa l-o mânat
Măiculiță-al meu norocu
l-ai pus cu lemne pă foc
Și sub lemne-ai băgat paie
Să ardă cu bobotaie
Și sub paie ai pus fân
Să-mi ardă norocu lin (II)

203. Cocoș negru cântă-n cruce

Scoală bade de ti-i duce
Lasă cânte-a doua oară
Ș-atuncea mândră mă scoală
Scoală mândră nu durmi
Scoală, mulje vacile
De le-oi mulje io le-oi mulje
De nu sunt jițai și-or suge

Și le-oi duce pă ogoară
Și le-oi blăstăma să moară
Și le-oi blăstăma-nvârstace
Să nu mai am vaci cu lapte
Așa zâce mândra me
Să fac zâua ce-oi pute
Noaptea să mă duc la ie
Zâu-am făcut ce-am putut
Sara m-am dus unde-am vrut
Zâua-oi face ce-oi pute
Sara-oi mere unde-oi vre (II)

204. Auzât-am ieri la moară

Că mândruța-i bolnăvioară
Nu știu ce treabă mi-aș face
Să mă duc s-o văd cum zace
Întoarsă câtă părete
Cu gura arsă de săte
Ori mori mândră, ori te scoală
Ori dă-mi și mie din boală
Să nu zâci mâne, poimâne
Că ți boala de la mine
Frunză verde-amu să face
Ce-am iubit maichii nu-i place
De-ar plăce maichii ca mnie
Mâne-aș mere-n cununie (II)

205. Dorule, ce faci cu mine

Doară vrei să mă pui bine?
Las dorule că m-ai pus

Că numa că stau în sus
Că de când m-am măritat
Multe răle m-o mâncat
Rălele și bădiucu
Șî năcazu săracu (XX)

206. Zâc oamenii că iubesc

Da io nu tăgăduiesc
Zâc oamenii c-am iubit
Da io n-am tăgăduit (XX)

207. Azi îi luni șî mâne-i marț¹

Joi îi târgu la Galaț
Tăț oamenii mărg la târg
Numa io n-am ce să vând
- Gată-te nevastă bine
Șî haida la târg cu mine
Când în târg iei o intrat
Negustorii i-o-ntrebat
- Ce ceri bade pă lelea?
- Una mie șî suta
- Lasă suta șî ie mia
Dămni-o mnie pă Măria
Când acasă s-o-nturnat
Copilașii l-o-ntrebat
- Unde-i tată măicuța?
- O rămas la moară-n șăs

¹ Horia aceasta are la bază motivul baladei Nevasta vândută

Vândută cu mare preț
Frunză verde de sălcuță
Io v-aduc altă măicuță
- Poț s-aduci măicuță o mie
Ca maica nu ne mângâie
Ie ne țâne pă jenunce
Șî ne săruta pă frunce
Că măicuța ce di-ntâie
Ie ca boaba hei din jie
Șî mama de-a doua oară
E ca bozu de amară (XXXV)

208. Pă sub deal, pă sub pădure²

Mere-o nevăstuță-n lume
Cu pruncu nebotezat
Țâpată de la bărbat
Copilu care plânje
Maică-sa așa grăie
- Taci copile, nu mai plânje
Că pe-aici pădurea-i mare
Șî ne-or ieși hoții-n cale
Vorba nu o isprăvit
Hoți-n cale i-o ieșit
- Nevastă, dragă nevestă
Lasă pruncu la pământ
Șî hai cu noi la hoțât
- Io pruncu nu l-oi lăsa
Că cine mni-i l-a spăla

² Se înrudește cu balada Nevasta care se face hoț

Iei așa îi cuvânta
- Lasă că ți l-a spăla
Ploița când a ploua
- Da cine mni-i l-a hrăni
- Iarba când o înfrunzi
Florile ce-or înflori
Atunci pruncu l-o lăsat
Și la hoțât o plecat (XXVII)

POVEȘTI

a) Provenite din balade

209. Manole cu meșterii lui

„Pă timpurile acele ierau meșterii mai puțini. Manole era meșter cuminte și iscusit și împreună cu alții nouă s-o acățat la ceva boieri să le facă mănăstire. Au început lucru, da nu știu cum să face că ce clădeu zâua, noaptea să hâie, se surpa. Ierau năcăjât amu că cum or face așa lucru. Manole o visat (sau cum o fi fost?) că până n-o pune cap de om în zâd, zâdu n-a sta. Atunci iel s-o înțeles cu meșterii lui că care femeie a veni prima cu prânzu, p-aia s-o zâdească. Vezi că iei nu vedeau pă nime păstă zî că ierau în munte. În ceia zî o vinit vânt mare și Manole-ș vede femeia adusă de vânt. Atunci el s-o rugat să fie vânt și mai mare să împedee pe muierea lui din drum. Da ie curajoasă, o vinit prima. Și Manole s-o jucat cu ie și mai în glumă, mai în serios u-o pus în zâd. U-o clădit până la jenuņ, până la cept, femeia glume cu iel, crede că sî joacă. Da apoi ie vede că nu-i glumă și să roagă de scăpare. El atunci ca turbat zâdește în continuu. De odată femeia nu se

mai vede și nu să auză, apoi, mănăstirea o stat pă temelie.
El de necaz o nebunit, s-o țâpat din turn jos și-o murit și
iel.”
(II)

210. Constantin și Lenuța

Lena cea veselă are
Tri ficiori și-o fată mare
Pă fată o boteza
Pă numele mamă-sa
Și Lenuța o chema
Fata creștea și feciorii iară
Când o fost odată
Încep ficiorii s-o pețască
Mamă-sa le răspundea
Că e tânără și-așa
Și-ncă nu u-ar mărita
Într-o sară s-arătară
Doi ficiori din altă țară
Fata când i-o văzut o zâs
- Maică, măiculița mea
Mie-mi place unu tare
La mers și la căutare
Că-i înalt și subțirel
Și m-aș duce după el
Bătrâna nu să-nvoie
Ie întreba pă ficiorii cei mai mari
Însă iei cu toți tăce
Constantin cel mic zâce
- Maică, măiculița me
Fie cât de-ndepărtată

N-o lăsa nemăritată
Că noi suntem tri ficiori
Șî la dânsa duce-ne-om
Șî acas-aduce-om
Șî-i vedea
Doru ți li-i stâmpăra
Lena s-o înduplecat
Pe Lenuța u-o măritat
O dat Dumnezeu cel sfânt
Vremuri grele pe pământ
Șî de multă răutate
Mureu oamenii pă sate
Șî muri cei trei ficiori
Ai Lenuți frățiori
Lena singură rămasă
Fără de ficiori în casă
Zâua, noaptea tăt plânjă
Zâua, noaptea să dăole
- Am avut io tri ficiori
Pă tăț tri i-am pus sub lut
Pă tăț tri i-am pus sub glie
Dumnezeu de iei să știe
Da am avut șî o fată
De mine-i îndepărtată
Ăla fie blăstămat
Care mi-o măritat
Într-o țară-ndepărtată
N-oi vede-o niciodată
Lena la mormânt mere
Dar din gură blăstăma
Țărn-afar să te zvârlească

Pământu nu te iubească
Dumnezeu o ascultat
Lui Constantin viață de jurat i-o dat
Țărna să nu-l iubească
Pământu-afar să-l zvârlească
Într-o dimineață soarele răsări
Constantin afară ieși
Șî-i zăsă la copârșău
- Sălaș, sălășălu mneu
Fă-mi-te un murgușăl
Tu pânză di pă obraz
Fă-mi-te chepenegaș
Tu cruce de la picioare
Fă-te stadă lucitoare
Că la sora duce-m-oi
Acasă aduce-oi
Duce-m-aș că-s blăstămat
Da nu poci că-s îngropat
Duce-m-aș că maica cere
Duce-m-aș da n-am putere
Dumnezeu l-o ascultat
Putere deplin i-o dat
El căluțu o-nșăuat
Șî căluțu l-o-ntrebat
- Cum să te duc, Constantine?
- Ca gându du-mă pă mine
Ei ca gându o zburat
Șî la Lena s-or aflat
Numa o gândit
Șî la Lena o sosit
- Da tu frate Constantin

Di ce ai venit la mine?
De mă cemi la veselie
Să mă-mbrac de jale haine
- Soră, surioara me
Frații mei tăți se-nsurară
La nuntă nu te chemară
Da i-o frate mai cu dor
Și fiindcă acu mă-nsor
Am venit a te-nștiința
Vino dar la nunta mea
Ia de nuntă s-o gătat
Cu cal sur și hinceu alb
Ei tăt o călătorit
Patru zâle lungi de vară
Dimineața până-n sară
Pă drum cum vine
Păsările-i urmăre
Șî munți de iei vorbe
- De când îi lumea lume
N-am văzut așa minune
Să margă Jiul cu mortu
Tot alătura cu codrul
Să margă cel ieșât din groapă
Cu cel Jâiu pă drum, aproape
- Auz frate Constantine
Ce vorbesc munții de tine
- Lasă soro să vorbească
Mințile să-ș prăpădească
Cu iei or fi cu vorbitu
Noi ne-om păzi umbletu
Când o fost a cincea zi

Soarele că răsări
Să ivi la satu lor
- Plin tăt de negură și nori
- Soră, surioara me
Io cu al meu călișor
O să merg mai tărișor
Ca să-i dau maichii de știre
Să-ț facă bună primire
Da iel n-o mărs pă cuvânt
O mărs de-a dreptu-n mormânt
Calu s-o făcut sălaj
Chepeneagu pânză p-obraz
Pământu s-o descicat
Șî iel iar s-o îngropat
Lenuța în aiest timp
O ajuns la poart-acasă
Da nu o-ntâmpinat nime
În ogradă o intrat
O stat șî s-o minunat
Staulu stricat șî gol
Iarbă verde pân ocol
Porțâle strâcate răle
De puteai sări pân iele
S-o dus la ușa scării
Șî o-nceput a grăi
- Maică, măiculița me
Deschide maică ușa
Că vine Lenuța ta
- Du-te-n foc șî-n câte răle
N-amărî zâlile mele
Tri ficiori faini am avut

Pă toți tri i-am pus sub lut
Pă tustri i-am pus sub glie
Dumnezeu de iei să știe
Ăla fie blestemat
De fata mi-o măritat
Într-o țară-ndepărtată
Nu u-oi vede niciodată
- Maică tu ai blăstămat
Șî blăstămu s-o legat
Că io cu Constantin am venit
Șî pă drum am vorovit
Mamă-sa s-o tulburat
Șî la mormânt o plecat
Atunci Constantin zâce
- Maică, măiculița me
Dezleagă-mi blestemu
Că-mi apasă sufletu
- Constantine, Constantine
Vorbește tu șî cu mine
De blestem iești dezlegat
De mine să fii iertat
Constantin n-o mai vorbit
Lena pământ-o pedepsit
Și-o-nceput a-l blăstăma
- Pământule nu fi rău
Slobozî-mi copilu meu
Pământule fii cuminte
Șî dă-i câteva cuvinte
Pă mine să mă alinte
Pământu s-o supărat
Că pă iel l-o blăstămat

Șî din gur-o cuvântat
- Nu-i destul c-ai blăstămat
Un copil nevinovat
Blastămu-te io pă tine
Să n-ai popă la-ngropare
Nici prapor la comândare
Pământu u-o-nghițit (XVI)

211. Constantin și Lenuța

A fost odată o muiere
Care ave tri ficiori ș-o fată mare
La fată îi veneau în pețat
Ficiori din altă țară
Într-o zî se arătară
Doi ficiori din altă țară
Lenuța așa o zâs
- Maică, măiculița me
Mnie-mi place unu tare
La mârș și la căutare
Că-i înalt șî subțirel
Șî m-aș duce după iel
- Dragă me ș-a mami fată
Cum să te mărităm așa de-ndepărtată
- Lasă maică cât de-ndepărtată
N-o lăsa nemăritată
Că noi suntem tri ficiori
Când ț-o fi dor ț-om aduce
Șî-napoi iară u-om duce
Șî de atâta rugat
Mamă-sa s-o-nduplecat

Pă Lenuța o măritat
Da o dat Dumnezeu cel sfânt
O boală mare pă pământ
Și de-atâta răutate
Mureu oamenii pă sate
Ș-au murit cei trei ficii
Ai Lenuți frățiori
Ș-o rămas Lena bătrână
Sângură o-nceput a blăstăma
- Tri ficii faini am avut
Pă tustri i-am pus sub lut
Pă tustri i-am pus sub glie
Dumnezeu de iei să știe
Și o fată frumoasă
Ș-am rămas și fără ie
Da fi-u-ar ăla blăstămat
Care mni-o măritat
Într-o țară-ndepărtată
Nu u-oi vedea niciodată
Da ficioru cel mai mic
Liniște n-avea-n mormânt
Și atunci Constantin o zâs
- Tu pânză di pă obraz
Fă-mi-te-un chepenegaș
Tu cruce di la picioare
Fă-te-o stadă lucitoare
Din racla pusă-n pământ
O ieșât un cal voinic
Ș-atunci calu o-ntrebat
- Cum să te port
Ca gându sau ca vântu

- Căluț, călușoru meu
Să mă duci mai repejor
Să mă duci mai tărișor
Scrii-mi să-i spun al meu dor
Atunci calu s-o gătat
La Lenuța l-o purtat
Lenuța l-o întrebat
- Spune-mi frate Constantine
Ce dor te-a adus la mine
Șî di ce mă chemi acasă
Ori la bine, ori la rău
- Soră, surioara mea
Eu te chem la nunta mea
Frații oștri se-nsurară
La nuntă nu te chemară
Da io-s frate mai cu dor
Și fiindc-acum mă-nsor
Io pe tine te-aș ruga
Ca să vii la nunta mea
Lenuța atunci se găti
Cu cal sur și hinceu alb
Ș-o pornit la drum cu drag
Ș-atunci frați o pornit
Șî pă drum o venit
Iar munți din grai grăia
- De când o fost lumea lume
N-am văzut așa minune
Să umble viul cu mortul
Tăt alătura cu codrul
- Auzi, frate Constantine
Ce vorbesc munții de tine

- Lasă munții să vorbească
Mințile să-ș prăpădească
Că iei or fi cu vorbitul
Noi ne-om păzi umbletul
Când a fost a cincea zi
Când soarele răsări
Se ivi la satul lor
Plin de negură și nor
Constantin atunci o zâs
- Soră, surioara me
Tu cu al tău călușor
Haida mai încetișor
Io cu al meu călușor
M-oi duce mai tărișor
Ca să-i dau maichii de știre
Să-ț facă bună primire
Da iel n-o mârș pă cuvânt
Iar Lenuța sângure
S-o dus la măicuța-sa
Acolo când o ajuns
Porțile stricate, răle
De puteai sări pân ele
Staulu stricat și gol
Iarbă verde pân ocol
Lenuța tot aștepta
La poartă pe maică-sa
Nimeni nu o-ntâmpina
La ușă când a ajuns
Lenuța așa o zâs
- Deschide, mamă, ușa
Că vine Lenuța ta

- Du-te-n foc și-n câte răle
N-amârî zâlele mele
- Vai, măicuță, ai blăstămat
Șî blăstămu s-o legat
Că io cu Constantin am venit
Mamă-sa s-o-nduplecat
Șî în casă u-o lăsat
Apoi la groap-or plecat
Șî la groap-așă zâce
- Pământule nu fi rău
Slobozi-mi copilu meu
Pământu s-o descicat
Șî țărn-afară l-o dat
Constantin atunci o zâs
- Maică, măiculița me
Dezleagă-mi blăstămu
Că-mi apasă sufletu
- De blestem iești dezlegat
De mine să fii iertat
Pământu iar l-o-nghițit
Lenuța s-o necăjit
Iar Lena așă zâce
- Pământule nu fi rău
Slobozi-mi copilu meu
Pământu atunci o strigat
- Nu-i destul c-ai blestemat
Un copil nevinovat?
Blastămu-te io pă tine
Să n-ai poă la-ngropare
Nici prapor la comândare
Pământ-atunci o-nghițit

Ș-o rămas Lenuța plângând
Singurică pă pământ.

(XIII)

b) Basme propriu-zise

212. Fata moșului și fata babei

Un moșneag are de îngrijit pă fică-sa după moartea soției. Se hotărăște să se recăsătorească. Își ia o babă care de asemena avea o fată. Fata babei este ținută ca pe palme, iar a moșului e urgentă, de aceea se hotărăște să plece de acasă. În drumul ei întâlnește o fântână pe care o curăță, un cuptor de pâine, pomi pe care-i îngrijește. Ajunge la căsuța Sfintei Vineri și intră în slujba acesteia. Zilnic spală lighioanele acesteia: șerpi, broaște, etc. I se face dor de tatăl ei și se întoarce acasă. La întoarcere, Sfânta Vineri îi oferă o ladă drept răsplată, dar îi cere să n-o deschidă până acasă. Pe drum își întâlnește prietenii: cuptorul, fântâna, copacii care o servesc cu bunătățile lor. Ajunsă acasă, deschide lada și găsește în ea o avere întreagă. Furioasă, baba își trimite și ea fata după bogăție. Aceasta însă nu curăță fântâna, cuptorul, pomii iar Sfintei Vineri îi neglijează „odraslele”. În lada ce-o va primi drept răsplată sunt lighioanele arse ale Sfintei Vineri care o mănâncă pe ea și pe baba răutăcioasă. Și trăiesc fericiți moșul cu fata lui cea harnică. (XXIX)

213. Doi feți cu stea în frunte

Trei fete de împărat smulg cânepă în grădină și vorbesc între ele. Văd venind o ceată de flăcăi și între ei unul mai frumos care era împăratul. Se oferă soții contra

daruri. E luată la curte cea mică. Însărcinată va naște doi copii cu stea în frunte. Împăratul pleacă la oaste și doica care o ura pe împărăteasă îi trimite vești împăratului spunându-i că soția i-a născut doi căței. Împăratul cere pedeapsa soției și se căsătorește cu fiica doicii. Copiii cu stea în frunte au fost îngropați, din ei au crescut doi plopi din care s-au făcut două paturi, paturile au fost arse, au sărit însă două scânteii din care s-au făcut doi miei, miei au fost tăiați, din mațele spălate în râu, două au scăpat și s-au transformat în doi voinici cu stea în frunte care au venit la curtea împăratului și i-au povestit viața lor. Totul se clarifică și se sfârșește cu bine. Doica și fiica ei vor fi omorâte. (XXIX)

214. Tri fete de împărat

Un împărat are trei fete. Le întreabă într-o zi dacă-l iubesc. Toate îi spun că da, prima îl iubește ca pe soare, a doua ca aerul, cea mică îl iubește ca sarea în mâncare. Supărat, împăratul o alungă. Într-o zi, după ce a stat multă vreme la soare și în aer curat, împăratul fericit vine acasă și cere mâncare. I se aduce mâncare nesărată și își dă seama că e rea mâncarea fără sare și, totodată, ce mult l-a iubit fiica lui. O caută și se împacă. (XXIX)

c) Basmе nuvelistice

215. Dracu și nevasta

Dracu se împretenește cu o nevastă văduvă. Aceasta ține ibovnic pe popa din sat. Odată femeia se plânge că n-o lasă bărbatu să doarmă. Dornic de ghidușii, dracu cere

să-l lase pe el în noaptea aceea cu bărbatul. Vine popa și dracu fuge învârtindu-se. (XXXIII)

216. Dracu și firu de păr

Dracu a fost trimis pe pământ să muncească. Merge la casă de om sărac și-l tot necăjește pe acesta: ce să lucru? ce să lucru? Omu, sărac, nu avea ce să-i dea de lucru și el sta cu burta la soare. Omul îi zice dracului să îndrepte un fir de păr alb de sub braț. Fericit, dracu se apucă de lucru și mai lucrează și azi. (XXXIII)

217. Păcală și pielea de vacă

Păcală a avut o vită beteagă și ca să nu piardă chiar tot din ea, o taie și vrea să vândă pielea. Merge la târg, înoptează la o casă și se culcă. De sub piele urmărea pe gospodină care se pregătea cu mâncare ca să-și aștepte ibovnicul. Vine însă pe nepusă masă soțul și acasă. Îi dă să mănânce fasole, îl poștește la masă și pe Păcală. Sub pretext că-i șoptește ceva pielea la urechea lui Păcală, acesta destăinuie ascunzișurile bunătăților și se așterne la mâncare. Nevasta e bătută. (IX)

218. Păcală la târg

Păcală merge cu boii la târg. Îi schimbă pe un car, carul pe un berbec, berbecul pe-o găscă, găscă pe o găleată, găleata pe-o bucată de slănină, slăcina pe-un ac, acul îl pierde pe drum. (IX)

219. Păcală în satul lui

Păcală avea mania scăldatului dar, ca să nu fie luat în râs, zicea că merge să-și vadă cirezile de vite ce pășteau pe fundul apei. Bărbații din sat s-au hotărât să-l lege pe Păcală și să-i ia vitele. Așa că într-o seară au sărit în baltă și s-au înecat. Și a rămas Păcală în satul lui bărbat și primar la atâtea neveste. (IX)

d) Basme provenite din istorioare biblice

220. Fiica lui Iefta

Un rege mare nu putea învinge pe dușmanii lui. El se roagă lui Dumnezeu să-i ajute că-i va jertfi prima ființă ce-i va ieși înaintea când se va întoarce acasă. Învinge și este întâmpinat de fiică-sa. Îi spune ce-o așteaptă. Aceasta cere un ospăț de 40 de zile cu prietenii și apoi moare pentru a respecta jurământul tatălui ei. (XVI)

221. Iosub și frații săi

„Un om de care să vorbește în Scriptură avea 11 copii da numa doi îi ierau mai draji. Unul din ei, Iosif, tot visa cu tâlc și i-o supărat pă frații lui care s-au hotărât să-l omoare. Când merge odată să vadă ce fac turmele, frații mai mari îl iau pă Iosub și-l vând la niște străini. Ajunge în Egipt mare dregător, iar în timpul săcetei vinde bucate familiei. A fost trimis de Dumnezeu”. (XVI)

222. Povestea lui Iovu

„Iovu, omu lui Dumnezeu, s-o-betejit și nu mai avea de mâncare. Femeia lui tăt o muncit ca să-l țină da nu mai putea. Ea a vrut să se mărite cu un grof care tăt îi țâne drumu și să scape amândoi de foame, că-i muriră tăț copiii și tăte ciopoarele de animale. Iovu o zăs să se mărite dacă-ș găsește grofi și baroni, da să aibă grijă când pune picioru în cocie ca să meargă la cununie să zăcă: Doamne ajută-mi. Ea când a fost acolo, o zăs așa și dintr-odată o rămas singură fără baron și fără cocie. Bagsamă o fost zmeu. Iovu s-o vindecat și s-au îmbogățit iară”. (XVI)

e) Basme provenite din legende

223. Gruia lui Novac

Un fecior viteaz pe care l-o prins turcii și l-o ținut în închisoare. Tată-su l-o căutat cu corbu, nu știu cum, când o dat de urmile lui, l-o scos din temniță și s-o apucat de tăiat turci. Să zăce că dracu l-o ajutat. (II)

224. Mihai Viteazul

Domn bun și viteaz o fost. Doară și numele îi zice. Da l-o păcălit a lui la Câmpia Turzii că l-o vândut la unguri. L-o pârât când durne și l-o omorât. El o luptat până la moarte pentru țară da l-o omorât ungurii pă furiș când dorme în cort. După ce l-o îngropat, din mormântul lui o ieșit un pom care când bate vântu vorbește cu locurile pe care le-o îndrăgit domnu aiesta. (II)

225. Poveste

„Povestea asta s-o născut dintr-o ghicitoare:

Mă sui-i pă nenăscut

Sî trag de pcelea mumă-sa

Sî cot pă tata

Care-o fost ficior la mama.

Zâce că un copil orfan o plecat în alt sat ca slugă. După o vreme se întoarce în satul lui și se căsătorește cu mumă-sa, da nu știe că-i mumă-sa. Au avut și un copil. Bărbatu o făcut ce o făcut și o fost băgat în cemniță. Amu copilu umblă să-l scape pă tată-so- o mârș la tribunal ș-o cerut grațierea lui tată-so. Judecătorii o zâs că-l liberează pă tată-so dacă el, copilu a face o ghicitoare pă care să n-o ghicească nime. Copilu o plecat acasă și o început să se gândească. O scos mânzu din iapă care trebuie să fete, face din iapă hamuri, să suie pă mânz șă mere să-l cote pă tată-so care-o fost ficior la mamă-sa. Nime n-o ghicit povestea lor”. (VII)

PROVERBE ȘI ZICĂTORI

226. A fluiera în drâmbe.

227. Ajunge o botă la un car de cale.

228. Buturuga mică răstoarnă caru mare.

229. Înalt cât o jârebgie și prost ca o cloșcă.

230. Lupu păru-ș schimbă, da năravu ba.

231. Oamenii depărtați să văd mai cu drag.

232. O vacă murdărită stropcește tătă ciurda.

233. Îi plină de păcate ca stupu de mniere.

234. Să umflă ca curcanu-n pene.

235. Dreptatea îți sparge capu.
236. Dacă tăcei, filozof rămânei.
237. Cine să scoală de dimineață, ajunge departe.
238. Mâța blândă zgârie rău.
239. Cânele care latră nu mușcă.
240. De unde nu-i foc, nu iese fum.
241. La pomu lăudat să nu mergi cu sacu.
242. Samănă ca porcu cu caia.
243. Are o gură ca o meliță.
244. Să uită ca mâța la slănină.
245. I drag ca sarea-n uăci.
246. Cum îi turcu și pistolu.
247. Petec după sac.
248. O tunat și i-o adunat.
249. Fală goală straiță ușoară.
250. S-ar mânca de sub unchii. (III)

251. Cine poate casă roade, cine nu, nici carne.
252. Tăți suntem datori cu o moarte.
253. Mni-i pretin ca mâța cu cânele.
254. Bogăția strică.
255. Cum ți-i săra, așa-i mânca.
256. Cum ți-i așterne, așa-i durmi.
257. Meseria-i plug de aur.
258. Înțeleptu adună și prostu risipește.
259. Aruncă un prost un lemn în fântână și 10 înțelepți nu-l pot scoate.
260. Leneșul mai mult aleargă, iar scumpu păgubește.

261. Cinstea este o floare rară.
262. Gura lumii nu poate fi astupată.
263. Lupu păru-ș schimbă, da năravu ba.
264. O stricat orzu pe găște.
265. Unde dai și unde crapă.
266. Nu știi de unde sare iepurele.
267. Ziua bună se cunoaște de dimineață.
268. Planu de acasă nu se potrivește cu cel
din târg.
269. Nu-i ajungi cu prăjina la nas.
270. Norocu vine pă urmele minții. (VII)

GHICITORI

271. Cimi-ce-i, ce-i
Din cel de mănâncă
A ieșit ce se mănâncă. (leul lui
Solomon) (VII)
272. Cimi, ce-i, ce-i
Hoha-n sus
Hoha-n jos
Coada hohii chihoha
Și sara și dimineașa. (Cumpăna de la
fântână) (VII)
273. Cimi, ce-i, ce-i
De-aicea la munte
Tăt căldări cu fundu-n sus.
(mușuroaiele) (XL)

274. Ce trece la noi pân sat
Și n-o latră cânele? (luna) (XL)
275. Curelușă unsă
Pă sub pământ ascunsă.
(șarpele) (XL)
276. Os de pește în c... sclipește
Patru boi abia-l clătește. (plugul)
(VII)
277. Ce-i mai dulce și mai dulce
Di la gene nu se duce. (somnul)
(XL)
278. Mă sui-i pă nenăscut
Și trag de pcelea mumă-sa
Și cot pă tata
Care-o fost ficior la mama. (iapa, mânzu
și hamurile) (VII)
279. Burta me pă burta ta
Fusu mneu în c... tău. (râșnița)
(VII)
280. Pă un deal roșcat
Joacă o oală cu păsat. (soarele)
(III)
281. Am un cal negru

- Tătă iarna stă cu dopu-n c... (butoiu
cu vin) (III)
282. Pă casa popii şindrilită
Joacă-o mătă potcovită. (luna)
(III)
283. Moare fără casă
Moare horind. (beşina) (VII)
284. Am o fetiţă
Cu o roşie rochiţă
În sân poart-o petricică. (cireaşă)
(XXXIII)
285. Şade moşu în cămară
Şi mustăţile afară. (morcovul)
(XXXIII)
286. Cimi, ce-i, ce-i
Ciugurele mugurele
Cioca boca după iele
Ciugur mukur săde-n c... (turma,
ciobanul şi cânele) (VII)

VRĂJI

287. La ulcior
Ham, ham, ham
Ulcior de câne
Aşa să nu fii tu până mâne

Cum nu-s io câne. (se repetă de trei ori
toate versurile) (XXXI)

288. De uimă

Uimă, uimuță
Suie-te pă cute
Și te du la munte
Cucea să mai vie
Uim-acolo să rămâie (la cute)

Uimă, uimată
Suie-te pă spălătoare
Și te du la apa-i mare
Apa-i mare să te mâie
Spălătoarea să mai vie
Uim-acolo să rămâie (la spălătoare)

Fuji uimă uimoasă
Că te-ajunje bot-ai groasă (la
sucitor)
(totul se repetă de trei ori) (XXXI)

289. Întoarce rânza

Ce-i în rânza copilului
Să fie într-a cocoșului
Ce-i într-a cocoșului
Să fie într-a copilului. (XXXI)

290. De diochi

S-o luat Măria pă cale, pă cărare
Și o-ntâlnit giocu-n cale

Păsărică cu aripioară de argint
Slobozește pă pământ
Și udă-ți aripa ta
Și stâmpără inima mea
Că inima me-i stricată
Că-i demult giocetă
De u-o giocet bărbat
Să-i crepe boașale
Să-i curgă sânjele
De u-o giocet muiere
Să-i crepe țâțele
Să-i curgă sânjele
Să rămâie Măria curată. (XXXI)

291. Bubă la măsăle
Buba-i vânătă
Buba-i mnierie
Buba-i galbănă
Buba-i roșie
Fugi bubă nu gimpa
Nu dure, altu nu săjăta
Că te-oi lua
Și-na Marea Neagră
Te-oi țapa. (XXXI)

292. La smâncitură
S-o luat Dumnezo cu Sfântu Petru
Pă cale, pă cărare
Ș-o trecut o apă mare
Dumnezo o trecut
Da Petrea n-o putut

- Treci Petre
- Du poci Doamne
Atunci puntea s-o păcinit
Maria mâna s-o smâncit
Pune Doamne
Carne la carne
Os la os
Vână la vână
Sânjă la sânjă
Și vindecă Doamne
Ca țalina în 12 ani nearată. (XXXI)

Jocuri de copii

293. Eț, cheț, chinder, cheț
Ani, fani, rus

294. An, tan, tichi-tan
Se rezolvă căpitan

295. Ouă curca pă gunoi
Numărați din doi în doi
2, 4, 6, 8, 10
Un păhar cu apă rece
Tăți țâgani să se-nece
Numa unu să rămâie
Să se facă jar-tămâie
Dumneata să ieși afară

296. Unilica, cicilica
Doirama, cătărama

Harcu, diacu
Cofăște la dracu

297. Cioc, boc, treci la loc
Că iești mare dobitoc
298. Ebeghem, debeghem, țicondar
Odăr, fădăr, dumindar
Ai frai, rus, somar, mogar
299. - A cui noră iești?
- Nu-ți spui că te păcălești.
(XXXVII, XII, XXXVIII, XIII,
XXXIX)
300. Lună nouă, lună nouă
Taie pita-n două
Și ne dă și nouă. (X)
301. Buburuză ruză
Unde îi zbura
Acol m-oi însura/ mărita. (IX)
302. Arici pogonici
Ce făcuși aici?
Am căutat să mă-nsor
Cu copchila lui Cosor. (IX)
303. Pițigaia, gaia
Mere baba în târgu
Să cumpere hârbu

- Hârbu s-o strâcat
Apa l-o mânat
Gaia o scăpat. (X)
304. Melc, melc, codobelc
Scoate coarne de vițel
Una mie
Una șie
Una popii Irimie. (X)
305. Auraș, păcuraș
Scoate coarne aurești
Că ți-oi da parale vechi
Și ți-i cumpăra curechi. (IX)
306. Tiți, piți treci la tablă
Nu știu doamnă-nvățătoare
Pentru ce n-ai învățat
Că am fost la bal mascat
Bal mascat îți trebe ție
Nu să-nveți la geografie
Nota 2 ț-a place țâie. (XIII)
307. Hai Ileana la poiana
Ileană, Ileana
Să-ți alegi o floricică
Ileană, Ileana
Asta una mi u-aleg
Ileană, Ileană
Și cu ea o să-mi petrec
Ileană, Ileana. (XII)

308. Na bănuțu
Na păscuțu
Hai babă be borș (XII și XIII)

309. - Hai la noi
- Ce mi-i da
- O plăcintuță
- Plăcintuța unde-i
- La căpătâiu patului
- Căpătâiul patului unde-i
- L-o ars focu
- Focu unde-i
- L-o stins ploaia
- Ploaia unde-i
O băut boii roșii
- Boii roșii unde-s
- La Marișcuța-ncer
- Marișcuța-n cer ce grăiește
- Raie, raie, pă păraie
Cu mață de unguroaie
Sub o poartă-o măță moartă
Sub o tufă de urzici
O covată cu limbrici
Cine-a mai vorbi
A râde sau a clipi
De gură i s-or lipi
Ptiu, ptiu. (XII și XIII)

310. Printre munți și printre văi
Trece o mașină

Și din toate fetele
Tu îmi ești vecină
Printre munți și printre brazi
Trece un motor
Și din toate fetele
După tine mor
După munți și după brazi
Șade casa noastră
Tu ieși mincinoasă.

(XIII)

X. GLOSAR

abgea – abia

a se acăța – a se tocmi

alașe – plantă pentru împletit pălării de vară

aleucă – puțin

amnios – miros

apriat – înainte de toate

balț – podoaba de cap a mireșii

barșon – catifea

batâr – măcar

bătucă – stomacul păsărilor

beteag – bolnav

bgiriș – șerb, rob

blid – farfurie

bârnace – brunetă

bobotaie – flacăra mare

borneu – raniță

botă – baltag

buhietă – cocoșată

bucate – cereale

bugăte – destule

buhui – sbârlit, ciufulit

bul – bucată

bulbucată – desfigurată

cantă – cană de apă

a căpăli – a prăși

căpătâi – colț de pat

căpriori – ridicătură la casă

cătană – soldat

copârșău – sicriu

a celui – a înșela
cemniță – închisoare
cept – piept
(p)cere – fiere
cieri – farfurie
cilio – pivniță
cinaș – frumos
cindă – cameră de zi
cingeu – prosop
cină – noroi
a cina – a se murdări
ciufu – batjocură
a ciufuli – a-și bate joc
ciupa – apa de la botezul copilului
ciupca – haină de postav lungă
cioareci – pantaloni de iarnă pentru bărbați
a cipili – a curăța găina de pene
cipcă – dantelă
a cârci – a pune petec
clop – pălărie
cocenaș – resturi de nutreț
cohie – bucătărie de vară
comândare – înmormântare
conci – coc de păr
conopei – canapea-dulap
covată – albie
cufăr – geamantan
dărab – bucată
a se dăcli – a plânge
drâmbe – în zadar
drod – sârmă

duhan – tutun
a dumica – a mânca
fain – frumos
făgădău – bufet
fodori – volănașe
galiță – găini
găluște – sarmale
a gimpa – a înțepa
gioc – obiect de ghicit (dioc)
glajă – sticlă
glie – pământ
grumaz – gât
haida – vino
halău – jgheab pentru apă
hamniș – șmecher
harc – arcuș
harț – veselie
a hărăni – a sătura
a hâi – a dărâma
hâbucioasă – supărată
hâdă – urâtă
hâmbar – coșar pentru cereale
hârb – oală de pus mâncare la câmp
hinceu – trăsură
a holtei – a feciori
huiș – haină pentru iarnă
jârebge – sacul de lână, cânepă, etc.
jolji – pânză albă
jumătăți – pantofi femeiești
ladă – obiect în care se ține zestrea
laibăr – vestă de vară

lajiță – bancă de ținut în casă
lășcuță – tăieței
mai – ficat
mincenaș – imediat
mnere – zahăr
mozolește – mănâncă, sărută
mulătuiesc – chefuiesc
năfrămuță – batistă
obgele – bucată de pânză folosită la încălțat
obol – monedă
ocol – loc în care se țin cile
oiagă – sticlă la lampă
oțâra – puțin
palaneț cu curechi – plăcintă cu varză
a păcini – a se zgudui
păcurar – cioban
peceauă – panglică
a peți – a cere de nevastă
pictate – case zugrăvite
polmoane – prispă
poiata – grajd
potică – farmacie
pușârdea – mergea
rastel – stativ, raft
răcrut, răgută – soldat în primul an
rânză – stomac
roșcovele – coji de pâine
ruja – trandafir
sâlaș – copârșău, sicriu
stadă – lance
straiță – îndeplinește rolul poșetelor

stălaje – bufet de vase
sopru – loc pentru unelte agricole
șpargă – sfoară
șuhănită – niciodată
tătăișă – cumnată
tău – baltă
târluță – loc de ținut cile
târnaț – coridor
temniță – închisoare
toiag – lumânare
tulai! – vai!
tureac – partea de sus a cismei
țântărim – cimitir
a țâpa – a arunca
țâpou – pâine împletită
țârcuț – țarc pentru miei
țundră – cojoc
ulcior – infecție la ochi
vaioage – cărămidă din lut ars
velzeriță – infirmieră
vrâstace – însemnate cu diferite culori (hainele)
a vorovi – a vorbi
zadii – cătrințe
a zoli – a spăla rufe
a sminci – a sări osul de la loc

XI. LISTA INFORMATOILOR

- I. Constantea Gheorghe, 66 ani, agricultor, alfabetizare, bogat repertoriu de nuntă – 106, 107, 108, 109, 116
- II. Constantea Gheorghe a lui Gheorghe, 57 ani, 4 clase, repertoriu foarte variat: nuntă, înmormântare, hori, chiuituri, voce frumoasă și interpretare plăcută – 118, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 201, 202, 203, 204, 209, 223, 224
- III. Jucan Toader, 78 ani, alfabetizare, agricultor – 8, 26, 28, 226-250, 280-282
- IV. Jucan Grigore, 30 ani, 4 clase, muncitor în Câmpia Turzii -117
- V. Juchi Iosif (Ioșca), 31 ani, 4 clase, țigan – 198
- VI. Roman Ion, 58 ani, alfabetizare, agricultor – 188, 189, 192, 193
- VII. Rus Augustin, 60 ani, 2 clase, agricultor, tâmplar, simț critic, povestește cu plăcere și nuanțat – 18, 23, 225, 251-270, 271, 272, 276, 278, 279, 283, 286
- VIII. Todea Vasile, 60 ani, „4 clase într-o sară”, agricultor, repertoriu de nuntă – 119
- IX. Pătraș Gheorghe a lui Gheorghe, 10 ani, clasa a IV-a – 36, 217, 218, 219, 301, 302, 305
- X. Tușa Ionel, 8 ani, clasa a II-a – 34, 35, 300, 303, 304

- XI. Băl Ravica (n. Cristea), 23 ani, 4 clase, casnică, repertoriu de descântece – 24, 30, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 74, 75, 76, 79, 140, 141, 186
- XII. Bogătean Meletia, 10 ani, casa a IV-a – 37, 307, 308, 309, 310, 293-299
- XIII. Bogătean Floare, 8 ani, clasa a II-a – 211, 306, 308, 309, 310, 293-299
- XIV. Busuioc Măriuca, 60 ani, n-are clase, țigancă. Repertoriu variat: bocet, descântece, colindă – 19, 20, 21, 22, 25, 42, 110, 111, 147
- XV. Chirai Măriuca, 26 ani, 5 clase. Repertoriu foarte variat – 38, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 144
- XVI. Cictăluș Maria, 78 ani, 7 clase, 12 nașteri, casnică. Repertoriu de balade – 12, 176, 210, 220, 221, 222
- XVII. Cictăluș Maricica, 27 ani, 7 clase, agricultoare – 120, 125
- XVIII. Constantea Maria (Peceana), vine din Petea-Gherla, 45 ani, 4 clase – 126
- XIX. Cristea Ravica (Ravica lui Luca), 43 ani, 4 clase, foarte bună interpretă a Găinii – 122, 124, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 200
- XX. Cristea Maria a lui Gheorghe, 44 ani, 4 clase, văduvă, meșteră în țesături – 86, 87, 88, 89, 195, 196, 205, 206
- XXI. Curta Fira, 18 ani, 8 clase – 178
- XXII. Daniș Siuca, 66 ani, alfabetizare – 5, 15, 27, 40
- XXIII. Funar Anica (n. Băl), 25 ani, 4 clase, memorie excepțională – 10, 30, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60-73, 78, 184, 185

- XXIV. Gheți Susana (Jujâca), 55 ani, n-are clase, vine din Frata, țigancă. Repertoriu de bocete – 148, 149
- XXV. Juchi Rozalia (n. Busuioc), 28 ani, 4 clase, repertoriu variat – 16, 17, 112, 113, 114, 115, 123, 127, 128, 129, 130, 131, 150
- XXVI. Mocan Ana, 65 ani, n-are clase, văduvă – 77, 80, 81, 84, 85, 142, 143
- XXVII. Neamț Maria, 20 ani, 7 clase, văduvă, iarna servitoare la Turda, vara agricultoare – 39, 102, 103, 104, 105, 145, 146, 177, 179, 208
- XXVIII. Pătraș Anica (Pătrășcaie), 75 ani, alfabetizare, văduvă, date informative – 3, 6
- XXIX. Pătraș Maria a lui Ion, 45 ani, 4 clase, văduvă. Repertoriu de basm – 4, 31, 180, 212, 213, 214
- XXX. Rus Maria, 56 ani, 10 copii, 2 clase, vine din Frata, voce frumoasă – 9, 14, 33, 174, 175, 181, 182, 183
- XXXI. Rus Ileana, 76 ani, alfabetizare, vine din Bercheș, văduvă, repertoriu de vrajă – 287, 288, 289, 290, 291, 292
- XXXII. Roman Mădălina, 55 ani, alfabetizare, croitoreasă – 1, 13, 190, 191
- XXXIII. Todea Zamfira, 60 ani, „4 clase într-o sară”, simț critic și repertoriu variat – 7, 11, 44, 45, 47, 48, 121, 138, 139, 199, 215, 216, 284, 285
- XXXIV. Todea Mărioara, 30 ani, 4 clase, vine din Ceanu Mare – 43, 46, 49, 50, 51
- XXXV. Trifan Maricica (n. Roman), 26 ani, 4 clase, memorie bună, repertoriu de hori – 41, 90, 91, 92, 187, 194, 197, 207

- XXXVI. Tuşa Măriuță, 20 ani, 7 clase – 82, 83, 121
- XXXVII. Todea Ana, 10 ani, clasa a III-a – 293-299, 29
- XXXVIII. Todea Lidia, 8 ani, clasa a I-a – 32, 293-299
- XXXIX. Todea Maricica, 5 ani – 293-299
- XL. Săvan Ion (Debu), 59 ani, 3 clase, profesor, poștaş – 2, 273, 274, 275, 277

XII. BIBLIOGRAFIE

A. Bibliografie generală

1. I. DIACONU, Ținutul Vrancei, București, 1930
2. I. DIACONU, Folclor din Râmnicu- Sărat, vol. I-III, Focșani, 1933
3. O. DENSUSIANU, Graiul din Țara Hațegului, București, 1915
4. O. DENSUSIANU, Folclorul. Cum trebuie înțeles, 1910
5. M. ELIADE, Folclorul ca instrument de cunoaștere, București, 1937
6. GULIAN C.I., Sensul vieții în folclorul românesc, București, E.S.P.L.A., 1957, p. 301-304
7. Istoria literaturii române, București, 1964, vol. I
8. Istoria artelor plastice în România, redactată de un colectiv sub îngrijirea Acad. Prof. George Oprescu, Ed. Meridiane, București, 1968, cap. I
9. S. Fl. MARIAN, Sărbătorile la români, vol. I-III, București, 1898-1901
10. V. MARCHIS, Feleacul, Schiță monografică, Cluj, 1934
11. C. MURESANU, Monografia Turda, 1854, Fundația culturală regală „Principele Carol”
12. I. MUSLEA, Cercetări folclorice în Țara Oașului, Cluj, 1932
13. T. PAMFILE, Sărbătorile la români, Crăciunul, București, 1914
14. O. PAPADIMA, Literatura populară română, București, 1968

15. T. PAPAHAGI, Graiul și folclorul Maramureșului, București, 1925
16. H. H. STAHL, Tehnica monografiei sociologice, București, 1934, Institutul Sociologic Român M.O. Imprimeria Națională
17. H. H. STAHL, Monografia unui sat. Cum se alcătuiește spre folosul Căminului Cultural. Cu o prefață a d-lui Prof. D. Gusti, Ed. II-a, București, 1939
18. GH. VRABIE, Folcloristica română, București, 1968

B. Bibliografie specială

19. V. CIOBANU, Statistica românilor ardeleni din anii 1760-1762, în „Anuarul Institutului de istorie din Cluj”, Cluj, 1926, p.618-700
20. Clujul și împrejurimile sale, București, 1963
21. Documente privind istoria României, seria Transilvaniae, Vol. I-VI, (1075-1350), București, 1955
22. I. KLEIN, Conscripția românilor din 1773, în Anexe
23. D. PROTASE, I. TIGAREA, Șantierul Arheologic Soporul de Câmpie, în „Materiale și cercetări de arheologie”, Vol. II-VIII, Ed. Acad., București, 1960
24. C. SUCIU, Dicționarul istoric al localităților din Transilvania, Vol. I-III, București, 1967-1968

Pentru cap. II

25. N. DRĂGAN, Toponimie și istorie, Cluj, 1928
26. N. DUNĂRE, Legătura muzeelor din regiunea Cluj cu masele, în „Din activitatea muzeelor noastre”, Sfatul popular al regiunii Cluj, Secțiunea culturală, Cluj, 1955
27. FL. B. FLORESCU, Geneza costumului popular românesc, în „Studii de istoria artei”, VI (1959), nr.1
28. FL. B. FLORESCU, Opincile la români, în „L.R.”, 1958, nr.2
29. S. MEHEDIŢI, Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele sale, Bucureşti, 1930

Pentru cap. IV și V

30. E. BERNEA, Problema sociologică a obiceiurilor. Rituri de trecere, în „Societatea de mâine”, VII, p.429-430
31. E. BERNEA, Introducere la studiul obiceiurilor, în „Revista etnografie și folclor”, tom 13, nr.5/1968
32. V. BOLOGA, Colinde populare din Ardeal, Sibiu, 1937
33. T. BURADA, Datinile populare românești la înmormântare, în „Convorbiri literare”, XVI (1882-1883)
34. P. CARAMAN, Substratul mitologic al sărbătorilor de iarnă la români și slavi, în „Arhiva”, Iași, nr.38/1931

35. Chestionar și îndrumări privitoare la culegerea obiceiurilor de Crăciun și Anul Nou, în „Culegătorul”, I (1933)
36. I. C. CHITIMIA, Cântece funerare populare, în „S.C.I.L.”, VIII, 1959, nr. 3-4
37. E. MUNTEANU, La cunună, în „Cuget clar”, III, 1930, nr. 3-4
38. E. NOVACOVICI, Jocuri de copii din Banat, Oravița, 1928
39. V. NIȘCOV, Note privind aspecte funcționale ale colindei, în „Revista de istorie și teorie literară”, 1968, nr.17, p.19-28
40. GH. ONCIUL, Colinda. Analiză- deducții-concluzii, București, 1934
41. D. POP, Plugușorul în Transilvania, în „Revista de folclor”, V, (1960), nr.1-2, p.114-131
42. D. POP, Jocuri de priveghi în zona văii Gurghiului, în „Revista de folclor”, 1968, nr.2
43. T. PAMFILE, Jocuri de copii, București, 1906-1907
44. T. PAMFILE, Sărbătorile de vară la români, București, 1910
45. D. V. SABĂU, S. V. DRĂGOI, Despre unele ciudățenii în textele colindelor noastre, în „Tribuna”, 11.I.1968, nr.2, p.5
46. H. H. STAHL, Comentarii etnografice pe tema Plugușorului, în „Revista de etnografie și folclor”, tom.10, 1965, nr.2
47. H. H. STAHL, Cununa în satul Sanț (Năsăud), în „Sociologia Românească”, I.(1936), nr.2, p.11-22

Pentru cap. VII

48. AMZULESCU, Balade populare românești, Introducere, indice tematic și bibliografie, antologie, București, 1964
49. A. BOIA, Integrarea țiganilor din Sanțu (Năsăud) în comunitatea românească a satului, în „Sociologie Românească”, an III, nr.7-9, p.351-365
50. ST. BANULESCU, Note despre Anton Pann și proverb, în „Gazeta literară”, I (1954), nr.34, p.5
51. P. CARAMAN, Contribuție la cronologizarea și geneza baladei populare la români, în „Anuarul arhivei de folclor” publicat de I. Mușlea, Cluj, 1932, Vol. I-II
52. D. CARACOSTEA, Balada poporană română, Curs litografiat ținut în anul 1933, București, f.a., Lito. Constanța Dumitrescu
53. VL. COLIN, Originalitatea basmului „contemporan”, 1955, nr.9
54. O. DENSUSIANU, Limba descântecelor, în „Grai și suflet”, VI, 1933-1934, p.75
55. A. GOROVEI, Credințe și superstiții ale poporului român, București, 1915
56. I. LICEA, Poezia populară. Originea, vechimea, Galați, 1930
57. Medicina babelor, în „Anale Româno-Sovietice”, seria II, tom. XII, (1889-1890), Literatură
58. G. DEM. TEODORESCU, Încercări asupra unor credințe, datine și moravurile poporului român, București, 1874

59. G. DEM. TEODORESCU, Literatura populară. Cercetări asupra PROVERBELOR ROMANE, București, 1877
60. Zodii, cele 12, explicarea semnelor. Proverbe, zicători și despre cele 7 planete, Roman, 1930



Școala generală



Soporul de câmpie -Biserica



Casă nouă



Casă veche



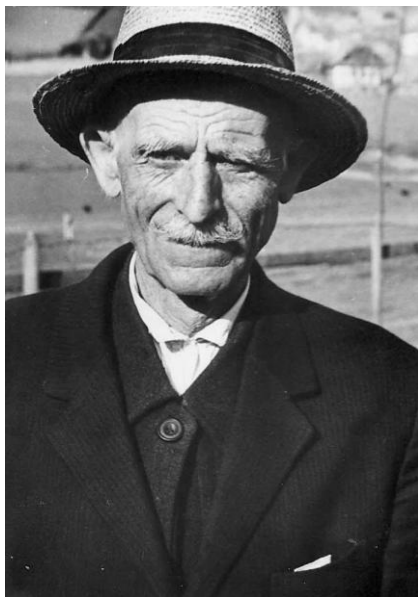
Huruba lui Nana



Port popular



Constantea Gheorghe
A lui Gheorghe



Jucan Toader



Todea Zamfira



Părinții autoarei,
MARIA și AUGUSTIN RUS



Raveca (sora autoarei)



Întrunire de familie



Familia Dorel Rus



Famiile Rus, Sărăcilă, Ciotlăuș



Valentin Rus



Andreea Rus



Raluca Rus



La Piatra Neamț



Viena 1998



Belgia, 1998



Belgia,2004



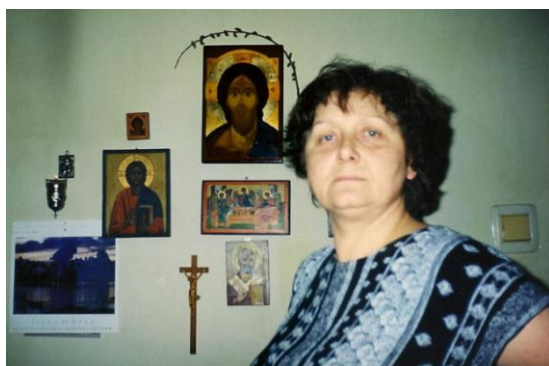
Bruxelles, 2005



Belgia,1988



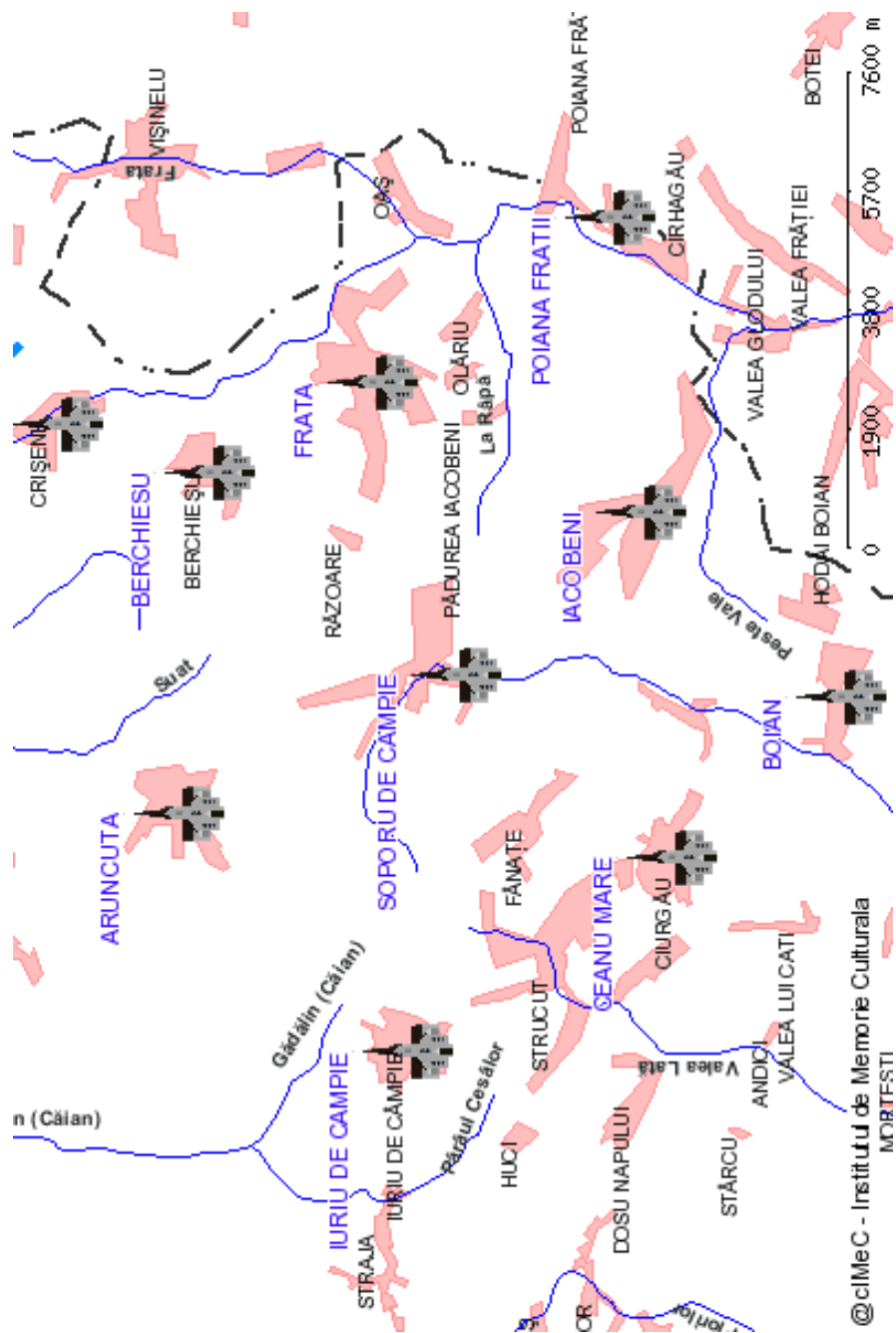
Spania – 2005



Piatra Neamț 2005



Elveția - Familiile Anamaria și Constantin Alupului Rus.



© clMeC - Institutul de Memorie Culturala
MONTAFESTI

Cuprins

În loc de prefață	7
CAPITOLUL I - Coordonate geografice și istorice	9
CAPITOLUL II - Toponimie și cultură materială ...	14
CAPITOLUL III – Viabilitatea folclorică în Soporul de Câmpie	23
CAPITOLUL IV – Mentalitatea și obiceiurile, punct de plecare în folclor	26
CAPITOLUL V - Folclorul familial	38
CAPITOLUL VI. Alte ocazii folclorice	53
CAPITOLUL VII. Folclorul literar nelegat de întrebuințare	58
CAPITOLUL VIII - Concluzii	70
CAPITOLUL IX – Texte	71
X. Glosar	215
XI. Lista informatorilor	220
XII. Bibliografie	224

